

INFORMATOR OŚWIATOWY

• Nr 2/15 (170) • Rok XXV • KWIECIEŃ-CZERWIEC 2015 • ISSN 1505-0904 •

Bożena Żuk: <i>Szanowni Państwo</i>	3
PRZEPISY, ZALECENIA, WYJAŚNIENIA	
Krzysztof Goliszek: <i>Polecamy... ustawy, rozporządzenia, zarządzenia</i>	5
Komunikaty	6
INFORMACJE, OPINIE, PROPOZYCJE	
Anna Cyba: <i>Odważny Pierwszoklasista</i>	7
Sylwia Sałbut: <i>Dzieci rozpoczynające naukę w szkole. Wymagania i oczekiwania edukacyjne</i> . ..	8
Anna Abramczyk: <i>Organizacja nauki języka obcego nowożytnego dla maluchów na mocy rozporządzenia MEN z dnia 30 maja 2014 r.</i>	10
Aleksandra Schilf: <i>Angliści słupek przedszkoli złapani w sieć, czyli doskonalenie zawodowe inaczej</i>	14
Mariola Małecka, Anna Piekarczyk, Renata Kamińska: <i>Innowacyjnie, ciekawie, twórczo. Wybrane zajęcia dla uczniów klas I-III w Szkole Podstawowej nr 3 w Lęborku</i>	17
Dorota Czerwińska, Anna Szczepańska: <i>Projekt „Innowacje gwarancją skutecznej edukacji”</i> ...	20
Tomasz Dobrowolski: <i>Wybrane formy muzykoterapii w edukacji wczesnej dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych</i>	23
Halina Krupa: <i>Innowacyjne nauczanie</i>	25
Mariusz Domański: <i>Programy autorskie realizowane jako przedmioty uzupełniające w II Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Słupsku</i>	28
Marek Nędzusiak: <i>Miejskie Koło Robotyki przy II Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Słupsku</i>	32
Robert Kułakowski: <i>Symulacje komputerowe na lekcjach informatyki i zajęciach komputerowych</i>	34
Paweł Mańkowski: <i>Biologia na 5+</i>	35
Wiesław Maruszak: <i>Nowoczesna pracownia urządzeń i systemów energetyki odnawialnej w Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku</i>	37
Maria Jankowska: <i>Słupska Budowlanka szkołą innowacyjną</i>	38
Piotr Gumienny: <i>Nieco inne spojrzenie na innowacyjne nauczania</i>	40
Katarzyna Wilmont, Iwona Gulewicz: <i>Projekt Zachowaj Równowagę czyli zdrowe podejście do życia</i>	43
Krystyna Walner, Arkadij Gormin: <i>Metody indywidualizacji nauczania. Współpraca II Liceum Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza w Słupsku z I Uniwersyteckim Gimnazjum im. W. Soroki w Nowogrodzie Wielkim</i>	45
DOSKONALENIE NAUCZYCIELI	
Ewa Misiewicz: <i>Odbyło się w ODN: wrzesień 2014 – czerwiec 2015</i>	48
Dorota Iwanowicz: <i>Sieci współpracy i samokształcenia 2014/2015</i>	54
Tamara Kropiowska: <i>Wiosenna Szkoła EWD 2015</i>	55
Piotr Gumienny, Marzena Tuliszka: <i>Kołobrzeska Konferencja dla Nauczycieli „Od Becika Każdy Klika”</i>	57

Irena Czyż: <i>Edukacja nauczycieli w zakresie kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych dzieci i młodzieży</i>	59
Sylwia Nowosadko: <i>Konferencja „Wspomagające formy komunikacji w kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”</i>	61
Jerzy Paczkowski: <i>Cykl wykładów „Świat jest matematyczny”</i>	62
Jerzy Paczkowski: <i>IV Seminarium „Bez matematyki kariery nie zrobisz”</i>	63
Władysława Hanuszewicz: <i>Konferencja – Bezpieczeństwo w szkole</i>	66
Joanna Hanasko: <i>Konferencja Cyberprzemoc – współczesne oblicze przemocy</i>	67

OLIMPIADY, KONKURSY, IMPREZY

Jerzy Paczkowski: <i>Pomorska Noc Matematyki – Dzień Liczby Pi</i>	69
Iwona Pożniak: <i>Edukacja marynistyczna nie tylko w artystycznym wydaniu</i>	70
Żaneta Miąskowska-Dusza: <i>„Marina 2015”. II Festiwal Piosenki Marynistycznej</i>	71
Jolanta Porada: <i>„Łajba 2015” XIX Festiwal Piosenki Marynistycznej</i>	71
Julia Owsiuikiewicz: <i>V Regionalne Targi Edukacyjne „Kobylnica 2015”</i>	73
Maria Pietryka-Mańkiewicz, Jolanta Wiśniewska: <i>XXXI Międzynarodowy Konkurs Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży im. Wandy Chotomskiej – 2015 r.</i>	74
Grażyna Przybylak: <i>XI Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej. Wielokulturowe Pomorze Tradycja Odnaleziona</i>	77

KSIĄŻKI, CZASOPISMA, MULTIMEDIA

Maria Grażyna Wieczorek: <i>Biblioteka ODN poleca</i>	80
Agata Szklarkowska: <i>Przedział literac(t)ki. Myślę, więc czytam</i>	81
Projekt Kultura Na Widoku.....	82
<i>Ze zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Słupsku</i>	
Dorota Czapiewska: <i>To warto przeczytać</i>	86
Wioletta Pająk: <i>Tematyczne zestawienie bibliograficzne: *Dziecko małe, młodsze; * Innowacyjne nauczanie</i>	87
Utworki z tomu „Portret ze słów”. Wybór wierszy i opowiadań z XXXI Międzynarodowego Konkursu Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży im. Wandy Chotomskiej, Słupsk 2015, s: 13, 22, 36, 39, 44, 58, 65, 77, 83, 84, 85	

Szanowni Państwo,

oddając w Wasze ręce przedwakacyjny numer „Informatora Oświatowego” zachęcam do lektury artykułów, które tym razem skupiają się wokół doświadczeń, związanych z edukacją przedszkolną i wczesnoszkolną oraz prezentują dorobek pomorskich nauczycieli w zakresie wdrażania szeroko rozumianych innowacji pedagogicznych.

Autorzy opisują działania, wyzwajające u dzieci, młodzieży i dorosłych radość uczenia się, która niewątpliwie charakteryzuje przedszkolaki. Zachęcamy nas także do refleksji na temat nowych celów edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, wśród których niezwykle istotnym staje się przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym. Doświadczeniami w tym zakresie dzielą się nauczyciele języka angielskiego – uczestnicy funkcjonującej w słupskich przedszkolach sieci współpracy i samokształcenia.

Z treści nadesłanych artykułów wynika, że w dalszym ciągu w centrum uwagi znajdują się problemy związane z obniżeniem wieku dzieci rozpoczynających naukę w szkole. Szczególnie polecam teksty, których autorzy zwracają uwagę na duże zróżnicowanie gotowości szkolnej dzieci w pierwszej klasie, wynikające z różnego tempa dojrzewania poszczególnych funkcji psychicznych i fizycznych, determinujących prawidłowy rozwój kompetencji dziecka w wymiarze poznawczym, emocjonalnym, społecznym oraz fizyczno-sprawnościowym.

O tym, jak możemy pomóc dziecku na starcie, przeczytacie Państwo w artykule poświęconym programowi *Odważny Pierwszoklasista*, który polecam zarówno nauczycielom, jak i rodzicom najmłodszych uczniów. Projekt ten stanowi przykład innowacyjnych działań edukacyjnych, jakich wiele zrealizowano w pomorskich przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych. Wszystkim – którzy, zastanawiają się nad pomysłami na kreatywne zajęcia; chcieliby dowiedzieć się, jak powstają innowacyjne rozwiązania, zapewniające uczniom sukcesy edukacyjne – polecam artykuły nauczycieli, realizujących różnorodne, innowacyjne programy i projekty. Dziękuję się swoimi

doświadczeniami oraz przemyśleniami, podają przykłady: nowych form zajęć pozalekcyjnych; sposobów realizacji edukacji włączającej w oddziałach integracyjnych; muzykoterapii realizowanej w ramach zajęć z edukacji wczesnoszkolnej i nie tylko. Doświadczeni innowatorzy przekonują o możliwości łączenia dydaktyki z elementami psychoedukacji dzieci i młodzieży lub elementami robotyki, czy też systemów energetyki odnawialnej.

O znaczeniu technologii informacyjnej dla rozwoju innowacyjności w edukacji nie trzeba nikogo przekonywać. Interaktywne i dynamiczne aplikacje pozwalają na znaczące zaangażowanie uczących się w proces nabywania nowych wiadomości i umiejętności. Nie bez znaczenia jest także i to, że umożliwiają one udział w programach i projektach międzynarodowych oraz ogólnopolskich.

Wśród innowacji opisane zostały także działania, które jeszcze kilkanaście lat temu nowatorskie nie były. Należą do nich programy nauczania, oparte na zasobach środowiska naturalnego, projekty promujące zdrowe podejście do życia, opierające się na aktywności fizycznej dzieci i młodzieży, promujące sport i rekreację. Są one znakiem niedostatków współczesnych czasów. Nie pozostaje nam nic innego, jak życzyć sobie, by nadchodzące wakacje sprzyjały wszelkim formom aktywności sportowo-rekreacyjnej dzieci, młodzieży i dorosłych.

Po trudach dziesięciomiesięcznej pracy życzę wszystkim Czytelniczkom i Czytelnikom *Informatora Oświatowego*, aby nadchodzące wakacyjne dni były pełne słońca i radości; aby spełniły się wszelkie wakacyjne plany i marzenia – także te, zawarte w cytowanym wierszu. ...

Bożena Żuk
dyrektor

*Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku*

Każdy z Was mi przyzna rację,
że najlepsze są wakacje,
można jechać na Mazury
lub nad morze albo w góry.

Można w lesie biwakować
i w namiocie przenocować,
można w cieniu odpoczywać
lub w jeziorze „żabką” pływać.

Można też całymi dniami
kopać piłkę z kolegami,
można z tatą łowić ryby
albo w lesie zbierać grzyby.

Można sobie leniuchować,
nocą gwiazdy obserwować,
można także długo spać,
bo nie trzeba rano wstać.

**PRZEPISY
ZALECENIA
WYJAŚNIENIA**

Polecamy...

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 30 stycznia 2015 r. w sprawie stażu adaptacyjnego i testu umiejętności w toku postępowania o uznanie kwalifikacji zawodowych do wykonywania zawodów regulowanych należących do działów budownictwo, lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo, gospodarka morską i transport (Dz. U. z 26.02.2015 r., poz. 271).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 30 stycznia 2015 r. w sprawie upoważnienia organów do uznawania kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych należących do działów gospodarka morską i transport (Dz. U. z 26.02.2015 r., poz. 272).
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 16.03.2015 r., poz. 357).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 marca 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków wynagradzania egzaminatorów za udział w przeprowadzaniu sprawdzianu i egzaminów oraz nauczycieli akademickich za udział w przeprowadzaniu części ustnej egzaminu maturalnego (Dz. U. z 18.03.2015 r., poz. 377).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 marca 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz. U. z 24.03.2015 r., poz. 408).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2015 r. w sprawie wysokości wskaźników zwiększających kwoty dotacji celowej na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i ćwiczeniowe dla uczniów niepełnosprawnych (Dz. U. z 26.03.2015 r., poz. 441).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 marca 2015 r. w sprawie postępowania w celu uznania świadectwa lub innego dokumentu albo potwierdzenia wykształcenia lub uprawnień do kontynuacji nauki uzyskanych w zagranicznym systemie oświaty (Dz. U. z 27.03.2015 r., poz. 447).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania dotacji celowej na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe (Dz. U. z 30.03.2015 r., poz. 452).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie dodatków do wynagrodzenia zasadniczego dla nauczycieli mianowanych i dyplomowanych zatrudnionych na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne, w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, okręgowych komisjach egzaminacyjnych i publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli prowadzonych przez organy administracji rządowej (Dz. U. z 30.03.2015 r., poz. 454).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 17 lutego 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie programów kursów specjalistycznych oraz kursów uzupełniających i przeprowadzania egzaminów kwalifikacyjnych (Dz. U. z 04.03.2015 r., poz. 302).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 kwietnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych szkół i placówek artystycznych (Dz. U. z 07.05.2015 r., poz. 623).

*Opracował: **Krzysztof Goliszek**
konsultant ds. wspomagania kadry kierowniczej
szkół i placówek oświatowych
w ODN w Słupsku*

Komunikaty

☞ 20 milionów na „Książki naszych marzeń”!

Nie 15 – jak wcześniej planowano – a 20 milionów zł MEN jeszcze w tym roku prześle bibliotekom w szkołach podstawowych! Wszystko to w ramach programu „Książki naszych marzeń”! 23 kwietnia projekt programu został skierowany pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów. Realizowany przez MEN w 2015 r. program „Książki naszych marzeń” będzie przedpolem do realizowanego wspólnie z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego wieloletniego Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa (realizowanego w latach 2016-2020). Program „Książki naszych marzeń” ma promować czytelnictwo wśród uczniów szkół podstawowych, dzięki doposażeniu bibliotek szkolnych w pozycje wybrane przez uczniów. Dotyczył będzie szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia.

Więcej na: <http://men.gov.pl/pl/ministerstwo/informacje>

☞ Wyprawka szkolna 2015/2016

Ministerstwo Edukacji Narodowej informuje, że do konsultacji publicznych, w tym z partnerami społecznymi, związkami zawodowymi oraz organizacjami pracodawców został skierowany projekt Rządowego programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna” w 2015 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej szacuje, że w 2015 r. z programu będzie mogło skorzystać ok. 227 tys. uczniów, w tym ok. 105 tys. uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.

Więcej na: <http://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/>

☞ Ogólnopolski program edukacyjny Ministerstwa Finansów

„Finansoaktywni. Misja: Podatki” to program edukacyjny dla uczniów i nauczycieli szkół gimnazjalnych. Czym są podatki, dlaczego należy je płacić? Co z tego mamy? To tylko niektóre z pytań, na które pozwala uzyskać odpowiedź projekt Ministerstwa Finansów. Zagadnienie edukacji finansowej społeczeństwa zyskuje coraz większe znaczenie na świecie, co wynika przede wszystkim z dynamicznego rozwoju rynków finansowych w ostatnich kilkunastu latach. Edukacja finansowa przynosi wiele korzyści konsumentom, społeczeństwu i gospodarce. Ministerstwo Finansów, realizując szereg akcji edukacyjno-informacyjnych w ostatnim czasie, stawia głównie na edukację młodych obywateli.

Więcej na: <http://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/>

☞ Poradnik metodyczny dla polonisty

Ośrodek Rozwoju Edukacji zaprasza nauczycieli języka polskiego liceów i techników do zapoznania się z nową publikacją *Planowanie pracy nauczyciela polonisty na IV etapie edukacyjnym. Poradnik meto-*

dyczny z przykładami zadań maturalnych. Opracowanie zawiera wskazówki metodyczne, przydatne w planowaniu zajęć dydaktycznych oraz przykładowe zadania maturalne (do części ustnej i testy w części pisemnej na poziomie podstawowym). Treść poradnika jest zgodna z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół oraz *Informatorem o egzaminie maturalnym z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015* opracowanym przez CKE.

Poradnik do pobrania: <http://www.ore.edu.pl>

☞ Przemoc w polskiej szkole – jak naprawdę wygląda?

Około 10 proc. polskich uczniów jest systematycznie dręczonych, przemoc werbalna jest powszechna. Lecz wbrew medialnym doniesieniom, skala przemocy w polskiej szkole nie wzrasta – wynika z analizy Instytutu Badań Edukacyjnych, w której podsumowano dotychczasowe badania i dane. Co naprawdę wiemy dziś o przemocy w polskiej szkole? Na to pytanie spróbował odpowiedzieć Instytut Badań Edukacyjnych. Przeanalizował wyniki badań, prowadzonych w kraju i za granicą. W analizie IBE opisano wiele form przemocy, której doświadczają dziś uczniowie w szkołach (nie tylko w Polsce). Uwagę zwrócono zwłaszcza na dręczenie, które jest systematycznym stosowaniem przemocy wobec ucznia lub uczennicy. Jest ono szczególnie niebezpieczne, gdyż ten długotrwały proces zostawia trwały ślad w psychice ofiar. Przytoczono również nowe zjawisko, jakim stała się agresja elektroniczna czyli tzw. cyberbulling – długotrwałe nękanie z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

Więcej na: <http://www.ibe.edu.pl>

☞ Raport „Edukacja globalna w polskiej szkole”

Centrum Edukacji Obywatelskiej opublikowało na swojej stronie internetowej raport „Edukacja globalna w polskiej szkole” z badań prowadzonych wśród nauczycieli i nauczycielek III etapu edukacyjnego. Raport powstał w ramach działań projektu „W świat z klasą” i przybliży odpowiedzi na pytanie, dotyczące miejsca edukacji globalnej w polskiej szkole oraz sposobów włączania zagadnień globalnych w ramach poszczególnych przedmiotów, które zostały objęte badaniem. **Raport dostępny na stronie:** <http://www.ceo.org.pl/pl/globalna/news/raport-edukacja-globalna-w-polskiej-szkole>

(I.P.)

INFORMACJE OPINIE PROPOZYCJE

Odważny Pierwszoklasista

Program „Odważny Pierwszoklasista” realizowany jest przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Bytowie od 2008 r. Program profilaktyczny, opracowany został przez pracowników Poradni: Annę Cybę – pedagoga-terapeutę i Iwonę Maikowską – neurologopedę, w odpowiedzi na zaobserwowane u dzieci w młodszym wieku szkolnym trudności w obszarze kontaktów społecznych. Wiadomą rzeczą jest, że dzieci przedszkolne są na etapie nabywania umiejętności w tym zakresie, dlatego program skierowałyśmy do najmłodszych, chcąc wesprzeć ich w sprostaniu stawianym przed nimi coraz większym wymaganiom.

Kurs trenerski poznawczo-behawioralnej profilaktyki agresji pn.: „Treningu Zastępowania Agresji (ART)”, prowadzony przez Ewę Morawską, dał nam wiedzę i umiejętności do prowadzenia tego typu zajęć. To właśnie pani Ewa zaproponowała uczestnikom szkolenia zapoznanie się z książką „Kształtowanie umiejętności prospołecznych małego dziecka” E. McGinnis i A. P. Goldsteina. Zafascynowane tą metodą, dokładając z wpływem czasu kilka własnych pomysłów, rozpoczęłyśmy naszą przygodę z „Odważnym Pierwszoklasistą”. Pierwsze zajęcia przeprowadziłyśmy w grupie przedszkolnej, do której uczęszczały nasze „prywatne” dzieci. Widziałyśmy potrzebę wyposażenia ich w umiejętności, ułatwiające im wejście w środowisko szkolne. Miałyśmy jednocześnie możliwość obserwacji wdrażania zdobytych umiejętności przez maluchy w życiu codziennym.

Początkowo zajęcia prowadziłyśmy w grupie dzieci sześciolatek, aktualnie są to również pięciolatki. Cykl spotkań zawiera trzy moduły:

- Akceptuję siebie i innych,
- Doskonalenie umiejętności prospołecznych,
- Naukę ćwiczeń gimnastyki mózgu.

W ramach pierwszego modułu odbywają się zajęcia integracyjne, podczas których dzieci bliżej zapoznają się z osobami prowadzącymi, poznają cel spotkań. Ustalone zostają zasady pracy. Na kolejnych spotkaniach maluchy uczą się rozpoznawania i nazywania uczuć, poznają sygnały i sposoby radzenia sobie z własną złością, odkrywają alternatywne sposoby rozwiązywania

problemów. Uświadamiają sobie swoje mocne strony oraz koncentrują się na budowaniu pozytywnego obrazu własnej osoby.

Kolejna część zajęć to nauka umiejętności prospołecznych. W zależności od potrzeb grupy, dobieramy umiejętności, które chcemy przećwiczyć. Rozpoczynamy od prostych umiejętności, m.in. słuchania, przywitania. W ramach tego modułu dzieci uczą się również czekania na swoją kolej, proszenia o pomoc, oferowania pomocy, ale także radzenia sobie z dokuczaniem. Wdrażamy umiejętności zachowując następującą kolejność:

- identyfikowanie sytuacji,
- prezentowanie kroków behawioralnych umiejętności,
- modelowanie umiejętności,
- kierowanie odgrywaniem ról,
- udzielanie informacji zwrotnej.

Podczas treningu umiejętności stosujemy wzmocnienia w postaci naklejek i punktów, by wspomóc transfer i generalizację ćwiczonych zagadnień. Jako zadanie domowe dzieci mają powtórzyć trenowane zachowania w różnych sytuacjach społecznych.

Gdy zaczynałyśmy realizację programu, nasze zajęcia składały się z około dwudziestu 45-minutowych spotkań. Obecnie, w związku z dużym zainteresowaniem „Odważnym Pierwszoklasistą”, program zamykamy w około 14 zajęciach. Spotkania z przedszkolakami dają nam dużo satysfakcji. Cieszy nas, gdy widzimy uśmiech, entuzjazm, zaangażowanie w odgrywaniu ról i pozytywne zmiany, zachodzące w dzieciach. Już trudno zliczyć, ile dzieci ukończyło nasz „kurs”. W tym roku aż 5 grup przedszkolnych jest w trakcie realizacji programu „Odważny Pierwszoklasista”, w sumie to około 140 dzieci. Wierzymy, że nauka podstawowych umiejętności społecznych, ułatwi przyszłym pierwszoklasistom funkcjonowanie w roli ucznia i kolegi.

Anna Cyba

pedagog-terapeuta

*Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
w Bytowie*

Dzieci rozpoczynające naukę w szkole WYMAGANIA I OCZEKIWANIA EDUKACYJNE

Dziecko rozpoczynające naukę w szkole podstawowej zderza się z nowym środowiskiem, w którym będzie musiało funkcjonować przez najbliższe trzy lata. Przechodząc z przedszkola do klasy pierwszej, musi ono posiadać pewne kompetencje, która określa podstawa programowa wychowania przedszkolnego, w zakresie umiejętności społecznych, intelektualnych, samoobsługowych, rozwoju mowy, wychowanie zdrowotnego i kształtowania sprawności fizycznej dzieci, dbałości o bezpieczeństwo własne i innych, wychowania przez sztukę oraz wychowania środowiskowego z edukacją matematyczną. Przez okres, kiedy dziecko uczęszcza do przedszkola, nauczyciel czy wychowawca musi zadbać, aby każda z tych sfer została należycie uwzględniona w procesie edukacyjnym i wychowawczym. Musi zadbać o to, by stwarzać wiele okazji edukacyjnych, w których dziecko może wykazać się nie tylko wiedzą, ale również prawidłowym funkcjonowaniem społecznym, normatywnym. Dla malucha jest to bardzo trudny czas, ponieważ przejście z sali przedszkolnej do szkolnej ławki wiąże się z tym, że zabawy będą ograniczone, a uczeń będzie musiał skupić uwagę przez co najmniej trzydzieści minut na każdej lekcji. Jest to również bardzo trudny okres ze względu na to, że dziecko wejdzie w środowisko, w którym praktycznie nikogo nie zna i będzie musiało się odnaleźć w tej grupie rówieśniczej.

„Dziecko jest istotą społeczną. Od początku swojego życia przebywa wśród ludzi, wchodząc z nimi w różnorodne relacje, poznając reakcje, zachowania”¹. Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci w przedszkolu określa podstawa programowa. Kiedy te umiejętności zostaną właściwie ukształtowane, dziecko będzie potrafiło samodzielnie rozwiązywać sytuacje problemowe. Maluchy kończące edukację w przedszkolu powinny m.in.: „obdarzać uwagę dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują; grzecznie zwracać się do innych w domu, w przedszkolu, na ulicy”². Zdecydowanie będzie im to potrzebne w dalszym życiu w społeczności, a także w komunikowaniu się z osobami dorosłymi.

W kształtowaniu relacji z rówieśnikami, czyli relacji społecznych bardzo ważna jest zabawa, ponieważ jest ona źródłem różnorodnych doświadczeń. Podczas niej dzieci uczą się określonych zachowań i komunikacji z drugim człowiekiem w formie zwerbalizowanej. Najważniejszym sposobem działalności człowieka w życiu jest aktywność słowna, pełni ona różne funkcje, jednak najczęściej wymienia się trzy: „reprezentatywną (zastępowanie rzeczy i wskazywanie na nie), ekspresywną (wy-

rażanie uczuć), impresywną lub społeczną (pobudzanie słuchacza do reakcji)”³. Aby dziecko mogło rozwijać się prawidłowo, jego mowa musi spełniać swoje funkcje, jeżeli tak się nie dzieje, dochodzi do zaburzeń poznawczych i społecznych. Podstawa programowa wyznacza zadania, którym przedszkolak musi sprostać. Jest to między innymi płynne mówienie, zwracanie się bezpośrednio do rozmówcy, uważne słuchanie, dobieranie właściwego tonu głosu do sytuacji, opowiadanie w sposób komunikatywny o swoich potrzebach i doświadczeniach. Wszechstronny rozwój dziecka jest w pełni zależny od mowy i tego, w jaki sposób komunikuje się z innymi ludźmi. Bardzo ważne jest otoczenie dziecka, ponieważ maluch naśladuje sposób wypowiedzenia się osób z najbliższego środowiska. Aby uniknąć nieprawidłowości, należy mówić do niego bezpośrednio i w sposób jasny, komunikatywny. „Braki w zakresie słownego funkcjonowania odbijają się niekorzystnie także na sferze emocjonalno-społecznej. Rimm i Masters, nawiązując do doświadczeń klinicznych, stwierdzają, że wielu ludzi ucieka się do przemocy fizycznej lub gróźb jej użycia wyłącznie dlatego, że brak im umiejętności słownych”⁴. Niemożność wyrażenia własnych uczuć wiąże się z tłumieniem ich, kiedy jednak przeważą one nad naszą wolą, może to doprowadzić do negatywnych konsekwencji, dlatego już w przedszkolu ważne jest, aby dzieci mówiły, co myślą i co czują, mogły to robić w zabawie, a także podczas rozmów swobodnych na zajęciach dydaktycznych. Sytuacja, w której dziecko nie potrafi przekazać pewnych wiadomości nauczycielowi, a nauczyciel nie potrafi zrozumieć przedszkolaka, może doprowadzić do dysfunkcyjności sytuacji wychowawczej, wyobcowania, poczucia samotności, niskiej samooceny.

W miarę powiększania swoich kompetencji i nabywania nowych doświadczeń dziecko coraz lepiej postrzega otaczający je świat i przede wszystkim siebie. O odpowiednie warunki do poznawania świata powinni zadbać rodzic i nauczyciele. Rolą wychowawcy jest właściwa organizacja warunków, w jakich dziecko podejmuje czynności i analizuje zaistniałe zjawiska, wyciągając wnioski. Taki rodzaj sytuacji wychowawczych musi stwarzać warunki spokoju i bezpieczeństwa. Dziecko w przedszkolu ma bardzo dużo okazji do wyrażania swoich odczuć poprzez różne formy plastyczne, teatralne, muzyczne. Musi ono być odpowiednio motywowane, a także sposób przedstawienia na przykład teatrzyku musi być dla dziecka interesujący i ciekawy.

Ważne jest również to, aby przedszkolak miał udział w tworzeniu danego przedstawienia, ponieważ będzie on skupiał więcej uwagi przy późniejszym oficjalnym prezentowaniu go.

Poznanie przyrody przez dzieci ma dwustopniowy charakter. „Pierwszy stopień – to poznanie konkretno-zmysłowe, drugi zaś – pojęciowy”⁵. Najpierw dziecko powinno poznać obiekt poprzez kontakt z nim, a następnie powinno kształtować myślenie środowiskowe i tworzyć pojęcia. Przyroda jest poznawana etapami i wywołuje bardzo dużo nowych wrażeń, które pobudzają do myślenia i aktywności. Dziecko kończące przedszkole powinno orientować się zarówno w zjawiskach pogodowych, jak i również w środowiskach zwierzęcych oraz roślinnych. Powinno umieć wymienić zwierzęta, które zamieszkują lasy, pola, góry itp. Gdy sposób realizacji zajęć jest ciekawy i interesujący, dziecko bardzo chętnie będzie uczestniczyło we wszystkich formach aktywności. Nie należy zapominać o różnych poziomach intelektualnych dzieci, dlatego warto jest zastosować różne ćwiczenia, o różnym poziomie trudności.

Rozwój intelektualny dziecka poszerza się wraz z nowymi doświadczeniami, jego zainteresowania stają się o wiele obszerniejsze. Przygotowywanie do nauki czytania i pisania odbywa się już bardzo wcześnie, poprzez rysunki i inne formy plastyczne. Nauczyciele od pierwszych chwil dziecka w przedszkolu kształtują sprawność psychomotoryczną oraz sprawności percepcyjne. Dziecko kończące przedszkole potrafi określić kierunki na kartce papieru, opisuje obrazki i mówi, co jest na nich przedstawione, interesuje się literaturą i uważnie słucha czytanych bajek. „Dobre przygotowanie dzieci do nauki czytania i pisania jest wynikiem prowadzenia systematycznej pracy w zakresie wspierania rozwoju fizycznego, intelektualnego, emocjonalnego i społecznego”⁶. Planowanie procesu nauczania jest bardzo skuteczne w tej dziedzinie, ponieważ systematyczność i podnoszenie poziomu trudności realizowanych zadań daje bardzo dobre efekty w dalszych etapach edukacji. Istotnym zagadnieniem w rozwoju każdego dziecka jest to, że poznaje ono swoją historię, język ojczysty i kulturę.

Tak prezentuje się obraz dziecka, które kończy przedszkole, a rozpoczyna naukę w szkole podstawowej. Kompetencje, które reprezentuje po ukończeniu przedszkola pozwolą mu na samokształcenie w wybranych kierunkach oraz umożliwią łatwiejsze zrozumienie otaczającego świata. Nauczyciele szkół podstawowych wymagają od dzieci nowoprzyjętych, że będą posiadały te zdolności, jednak bardzo często bywa inaczej. Dzieci są różne i rozwijają się w różnym tempie. Niektóre po edukacji przedszkolnej rozpoczynają naukę w szkole podstawowej z deficytami, które nauczyciel klas począt-

kowych musi nadrobić jak najszybciej. Ważne jest, aby określić, czy dziecko dojrzało już do rozpoczęcia nauki w szkole i czy jest gotowe, ponieważ dwa te terminy różnią się od siebie. „Dojrzałość szkolną traktuje się jako wynik interakcji między zdatnym do szkoły dzieckiem a środowiskiem rodzinnym i wychowaniem przedszkolnym.”⁷ Można to więc rozumieć jako zbiór kompetencji czy umiejętności dobrze opanowanych przez dzieci, opartych na tym, co już aktualnie umieją i aktualnie u nich dojrzeć. Natomiast „gotowość szkolną współcześnie rozpatruje się jako proces i efekt współdziałania aktywności dziecka i aktywności dorosłych, tworzących warunki do uczenia się, jako efekt interakcji, współpracy właściwości dziecka i właściwości szkoły”⁸. Odnosi się ona do sfery najbliższego rozwoju, mianowicie do tego, co dziecko w najbliższym czasie może przypuszczalnie osiągnąć, jest to przygotowanie dziecka do podjęcia nauki w szkole.

Sylvia Salbut

*studentka Akademii Pomorskiej
Wydział Nauk Społecznych*

*Pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna
Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza
z pomocą psychologiczno-seksuologiczną*

PRZYPISY:

1. A. Budniak, Edukacja społeczno-przyrodnicza dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym, Kraków 2010, s. 107.
2. Załączniki do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. (Dziennik Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17), Załącznik nr 1 Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_1.pdf (Luty, 2014 rok).
3. E. Słodowik-Rycaj, O mowie dziecka, czyli jak zapobiegać powstawaniu nieprawidłowości e jej rozwoju, Warszawa 2000, s.11.
4. Tamże, s. 13.
5. A. Budniak, Edukacja społeczna-przyrodnicza dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym, Kraków 2010, s. 33.
6. E. Tokarska, J. Kopała, Zanim będę uczniem. Program wychowania przedszkolnego, Warszawa 2009, s. 123
7. B. Wilgocka-Okoń, Gotowość szkolna dzieci sześciolatków, Warszawa 2003, s. 12.
8. Tamże, s. 12.

Organizacja nauki języka obcego nowożytnego dla maluchów na mocy rozporządzenia MEN z dnia 30 maja 2014 r.

Zadania dyrektora przedszkola

Dyrektorów przedszkoli, tak jak ich kolegów z wyższych etapów edukacyjnych, nie omija konieczność przystosowywania pracy placówek do zmieniających się przepisów. W tym roku dyrektorzy przedszkoli pochylią się w szczególności nad regulacjami dotyczącymi:

- nowych kryteriów rekrutacji do placówek publicznych,
- administrowania danymi osobowymi dzieci – obowiązki dyrektora jako administratora danych,
- zasadami powoływania Administratora Bezpieczeństwa Informacji – należy rozważyć korzyści i mankamenty płynące z braku stworzenia takiego stanowiska w placówce,
- nauczania języków obcych w przedszkolu.

W niniejszym artykule postaram się rozwiać wątpliwości w zakresie wprowadzenia w przedszkolu nauki języka obcego w ramach podstawy programowej, a zatem: kto, kiedy, jakiego języka może w przedszkolu nauczać. Omówione bądź przytoczone z Rozporządzeń zostaną:

- I. Nowe cele wychowania przedszkolnego.
- II. Terminarz wprowadzania nowych regulacji w przedszkolach.
- III. Finansowanie zajęć z języka obcego.
- IV. Kwalifikacje do nauczania języka obcego w przedszkolu.

I. Nowe cele wychowania przedszkolnego – języki obce

W wyniku zmiany rozporządzenia MEN z dnia 30 maja 2014 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół dnia 1 września 2014 r., uległa zmianie podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego. Zmiana dotyczy przede wszystkim **postawienia nowych celów wychowania przedszkolnego** (patrz Załącznik nr 1 w/w rozporządzenia, podpunkt 11 i 12). Nowe cele dotyczą realizacji zajęć z zakresu języków obcych i są nimi, cytując za rozporządzeniem:

- 1) przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym poprzez rozbudzanie ich świadomości językowej i wrażliwości kulturowej oraz budowanie pozytywnej motywacji do nauki języków obcych na dalszych etapach edukacyjnych, a w przypadku dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym – rozwijanie świadomości istnienia odmienności językowej i kulturowej;

- 2) w przedszkolach umożliwiających dzieciom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, o których mowa w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.), podtrzymywanie i rozwijanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej – przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem mniejszości narodowej lub etnicznej, lub językiem regionalnym, poprzez rozbudzanie ich świadomości narodowej, etnicznej i językowej oraz budowanie pozytywnej motywacji do nauki języka mniejszości narodowej lub etnicznej lub języka regionalnego na dalszych etapach edukacyjnych.

Realizacja powyższych celów ma przełożyć się na kompetencje dziecka, kończącego wychowanie przedszkolne i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej w następujący sposób:

- a) w zakresie przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym dziecko:
  - 1) uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych;
  - 2) rozumie bardzo proste polecenia i reaguje na nie;
  - 3) powtarza rymowanki, proste wierszyki i śpiewa piosenki w grupie;
  - 4) rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami.
- b) W zakresie przygotowania do posługiwania się językiem mniejszości narodowej lub etnicznej lub językiem regionalnym dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (...) dziecko:
  - 1) uczestniczy w zabawach prowadzonych w języku mniejszości narodowej lub etnicznej lub języku regionalnym;
  - 2) rozumie bardzo proste polecenia wydawane w języku mniejszości narodowej lub etnicznej lub

- języku regionalnym i reaguje na nie;
- 3) powtarza rymowanki, proste wierszyki i śpiewa piosenki w grupie w języku mniejszości narodowej lub etnicznej lub języku regionalnym;
  - 4) rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych w języku mniejszości narodowej lub etnicznej lub języku regionalnym;
  - 5) wie, do jakiej wspólnoty narodowej, etnicznej lub językowej należy;
  - 6) zna godło swojej wspólnoty narodowej, etnicznej lub językowej.

Sposób realizacji celów wynikających z podstawy programowej

Zgodnie z *Załącznikiem nr 1 ww. rozporządzenia: Zalecane warunki i sposób realizacji* zakłada się włączenie zajęć z zakresu przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym do różnych działań, realizowanych w ramach programu wychowania przedszkolnego oraz nadanie im formy zabawy. Istotne jest stworzenie warunków, umożliwiających dzieciom osłuchanie się z językiem obcym w różnych sytuacjach życia codziennego. Może to zostać zrealizowane m.in. poprzez kierowanie do dzieci bardzo prostych poleceń w języku obcym nowożytnym w toku różnych zajęć i zabaw, wspólną lekturę książeczek dla dzieci w języku obcym, włączenie do zajęć rymowanek, prostych wierszyków, piosenek, materiałów audiowizualnych w języku obcym.

Nauczycielom, którym zostanie powierzona zadanie realizacji przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym nie mogą być zatem obce inne cele wynikające z podstawy programowej wychowania przedszkolnego. W przypadku zatrudniania filologa, należy zadbać o ścisłą współpracę z nauczycielami wychowania przedszkolnego. Wszystkim natomiast polecam lekturę dokumentu, stworzonego przez Goethe-Institut „Nürnberger Empfehlungen zum frühen Fremdsprachenlernen”, napisanego we współpracy z licznymi ekspertami i ekspertkami z 22 krajów; dokumentu, traktującego o nauczaniu języka obcego dziecka młodszego. Dokument jest dostępny w wielu wersjach językowych m.in. w angielskiej, niemieckiej, czy francuskiej.

Jaki język obcy w przedszkolu?

MEN zaleca przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym, który jest nauczany w szkołach podstawowych na terenie danej gminy, wybór języka nie został zatem zawężony do języka angielskiego i osobiście mam nadzieję, że zalecenia Rady Eu-

ropy, dotyczące pluralizmu językowego, znajdą odzwierciedlenie w strukturze dokonywanych przez dyrektorów przedszkoli wyborów. Dzieci są w stanie dostrzec piękno i cieszyć się zabawą z każdym językiem obcym, to my dorośli nadajemy, bądź odbieramy językom ich rangę z powodu uprzedzeń, czy sytuacji politycznej.

Myślę, że duże znaczenie przy wyborze języka może mieć (a nawet powinno) położenie geograficzne, bliskość innojęzycznych sąsiadów i zrewidowanie przez dzieci faktu, iż są ludzie, którzy naprawdę mówią językiem, którego się uczą, jest dla maluchów efektem: wow!

Ile, jak często?

Modelowym rozwiązaniem byłoby poświęcanie czasu na język obcy codziennie, niedługo, 10-15 minut, ale systematycznie, z naciskiem na spiralny układ „treści” i ciągle powracanie, powtarzanie, utrwalanie. Niektóre placówki przyjmują rozwiązanie: 3 razy po 20 minut, inne 2 razy po 30 minut. Pamiętajmy, że w przypadku przedszkola, jedynym nośnikiem informacji są głowy naszych milusińskich – niesamowicie chłonne, żądne wiedzy, ciekawe świata, ale potrzebujące częstych powtórek.

Dobrze przygotowany metodycznie nauczyciel poradzi sobie bez trudu z realizacją tych samych celów i treści na innym materiale, a nawet włączy do zadań rodziców. Fantastyczną pomocą stanowią pakiety dla nauczyciela do pracy z maluchami, zawierające CD z piosenkami, wierszykami i rymowanekami, DVD z bajkami, malowanki, pacynki, gry, zabawy, puzzle itp. Dobrze byłoby wyposażyć przedszkole w takie pakiety, gdyż z pewnością uatrakcyjnią formę zajęć z maluchami, a mogą znaleźć zastosowanie również w edukacji przedszkolnej. Godzina zajęć z zakresu przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym w edukacji przedszkolnej wynosi 60 minut, jak wszystkie inne zajęcia na zasadach ogólnych. Zajęcia należy dokumentować zgodnie z przepisami dotyczącymi sposobu prowadzenia dokumentacji nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej (...) (Rozporządzenie MEN z dnia 29 sierpnia 2014 r.).

II. Stopniowe wprowadzanie regulacji w przedszkolach

§ 2 ust. 2 rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej mówi o wprowadzeniu w latach 2015/2016 i 2016/2017 przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym dla dzieci realizujących obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne. Ww. rozporządzenie daje możliwość rozszerzenia takiej oferty również na dzieci młodsze –

decyzją dyrektora, po uzyskaniu opinii rady pedagogicznej oraz zgody organu prowadzącego. Dopiero rok szkolny 2017/2018 wprowadzi obowiązkowo język obcy dla wszystkich maluchów, realizujących podstawę programową wychowania przedszkolnego. Niezależnie od zajęć w ramach podstawy programowej przedszkole może oferować zajęcia dodatkowe, w tym nauki języka obcego, co więcej o takie zajęcia mają prawo wnioskować rodzice dzieci.

III. Finansowanie zajęć z języka obcego

Obligatoryjne wprowadzenie przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym nie skutkuje dodatkowymi opłatami po stronie rodziców dzieci, uczęszczających do placówek publicznych. Tu płatności wnoszone przez rodziców wynikają z uchwał rad gminy podjętych w oparciu o Ustawę o systemie oświaty i dotyczą czasu przekraczającego wymiar zajęć – nie mniej niż 5 godzin dziennie.

IV. Kwalifikacje nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym

Kwestia kwalifikacji niezbędnych do prowadzenia zajęć: przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym, wzbudziła wśród nauczycieli przedszkoli spory niepokój. Panie denerwują się, że „gdyby chciały uczyć języka obcego, to skończyłyby filologię, a nie wychowanie przedszkolne”. Tymczasem możliwości jest wiele. Wymagania kwalifikacyjne niezbędne do zajmowania stanowiska nauczyciela określono przepisami ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2014 r. poz. 191) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji, wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli, niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2013 r. poz. 1207).

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela stanowisko nauczyciela może zajmować osoba, która posiada wyższe wykształcenie z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli i podej-

muje pracę na stanowisku, do którego są to wystarczające kwalifikacje. Szczegółowe kwalifikacje, wymagane od nauczycieli przedszkoli, określa przepis § 4 ww. rozporządzenia. Kwestię kwalifikacji do nauczania języków obcych reguluje przepis § 11 ww. rozporządzenia, stosownie do którego, języków obcych w przedszkolach mogą nauczać – oprócz **filologów, posiadających przygotowanie pedagogiczne i absolwentów nauczycielskich kolegiów języków obcych** oraz innych wskazanych w cytowanym przepisie – także osoby, które mają odpowiednie **kwalifikacje do pracy w przedszkolach, pod warunkiem, że legitymują się świadectwem znajomości danego języka obcego** w stopniu co najmniej podstawowym, o którym mowa w załączniku do ww. rozporządzenia (między innymi Pearson Test of English General Level 3 – ocena: pass, merit lub distinction oraz Pearson Test of English Academic – z wynikiem 59–75 pkt) **oraz ukończyły studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie wczesnego nauczania danego języka obcego.**

Ponadto, aby dać placówkom wychowania przedszkolnego możliwość pełnego przygotowania się do zmiany w podstawie programowej, zgodnie ze znowelizowanym rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji, wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli, niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli, **umożliwiono, do dnia 31 sierpnia 2020 r., nauczycielom przedszkoli oraz osobom posiadającym kwalifikacje do pracy w przedszkolu i legitymującym się świadectwem znajomości danego języka obcego** w stopniu co najmniej podstawowym, o którym mowa w załączniku do ww. rozporządzenia (tj. co najmniej na poziomie B2), **nauczanie języka obcego nowożytnego bez konieczności ukończenia studiów podyplomowych lub kursu kwalifikacyjnego z zakresu wczesnego nauczania danego języka obcego.** Jednocześnie do 2020 r. nauczyciele ci będą mogli uzupełnić wymagane kwalifikacje w zakresie wczesnego nauczania danego języka obcego. Reasumując, języka obcego w przedszkolu nie musi nauczać nauczyciel wychowania przedszkolnego. Organ prowadzący może pomóc zorganizować naukę języka obcego w podlegających mu przedszkolach poprzez zatrudnienie np. filologa z przygotowaniem pedagogicznym, który będzie prowadził w określonym czasie zajęcia w poszczególnych placówkach. Nie ma również konieczności, by wszyscy nauczyciele przedszkola „na hura” uzupełniali swoje kwalifikacje w zakresie prowadzenia zajęć z zakresu języka obcego, nie wszyscy mają

predyspozycje i potrzebę. Inaczej to zadanie widzi początkujący nauczyciel, inaczej osoba tuż przed emeryturą. Certyfikaty językowe sprzed nastu lat, wyjęte z szuflady na potrzebę chwili, nie mają żadnej wartości merytorycznej, jeśli dany język nie był przez ich posiadacza używany. W takim wypadku znajomość języka należy gruntownie odświeżyć. Dzieci potrzebują ekspozycji na język używany w kontekście, bo uczą się m.in. przez imitację. Osoba prowadząca zajęcia nie może i nie powinna ograniczyć się do prezentacji kilku słów wyrwanych z kontekstu – do dzieci należy mówić całymi zdaniami, powtarzać określone rytuały, bardzo istotna jest również kwestia poprawnej wymowy (kompetencje fonetyczne) przy nauczaniu piosenek, rymowanek itp.

***

Wprowadzenie języka obcego nowożytnego do podstawy programowej w przedszkolu jest przyjmowane przez środowisko pozytywnie, nauczyciele i rodzice mówią zgodnie – to dobry kierunek. Nie mamy sytuacji niezadowolenia z wprowadzonej zmiany, pojawiają się troski raczej natury technicznej, jak zorganizować te zajęcia, by zapewnić ich jakość (kwestia podniesienia kompetencji nauczycieli), jak rozliczać, jakie rozwiązanie przyjąć, by zapewniać nauczycielom zatrudnionym w przedszkolach etaty (boją się utraty godzin na rzecz filologów). W różnych zakątkach Polski wygląda to różnie, przy wspierającym i otwartym na rozmowy, dyskusje i innowacyjne rozwiązania organie prowadzącym, da się wszystko korzystnie poukładać i rozwiązać. Potrzebny jest tylko czas i dobre chęci. Trzymam kciuki za dobre pomysły i życzę – mimo trudności organizacyjnych – wspaniałej przygody z językiem obcym zarówno nauczycielom jak i dzieciom.

Anna Abramczyk
 ekspert Pearson,
 doradca metodyczny Wrocławskiego
 Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Laura Gosturani

*Katharina-Heinroth-Grundschule,
 Berlin, Niemcy, klasa V*

Krzyk donikąd

Mam marzenie
 Tylko moje
 Gdzieś głęboko jest schowane
 Czy je zdradzę?
 Wyznam?
 Sama nie wiem...
 A może je kiedyś wyjawię?
 Opowiem albo wyśpiewam...
 Nie! Ja je wykrzyczę!
 Wykrzyczę listę mych życzeń.
 Bo krzyczeć jest prosto,
 Bo krzyczy każdy.
 Krzyczeć jest bezpiecznie.
 Na szczęście, mało skutecznie...
 Wykrzyczę marzenie i listę życzeń,
 Lecz nikt nie usłyszy mojego krzyku
 Unoszonego przez powietrze, donikąd...

Kinga Owarzany

Szkoła Podstawowa nr 3 w Słupsku, klasa II

Mama

Kocham mamę,
 powiem szczerze.
 Namaluje piękną wieżę.
 I sukienkę piękną nosi,
 i kolczyki, i korale.
 A tę suknię ma jak motyle!

Zawsze będę mamę kochała!
 Zawsze!

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Angliści słupskich przedszkoli złapani w sieć, czyli doskonalenie zawodowe inaczej

Pomysł utworzenia sieci współpracy nauczycieli języka angielskiego wśród nauczycieli słupskich przedszkoli zrodził się w Przedszkolu Miejskim nr 25 „Kubuś Puchatek” w Słupsku pod koniec 2013 roku.

Z przyjemnością, ale i niepokojem podjęłam się roli koordynatora doskonalenia zawodowego w tym zakresie. Chciałam wykorzystać doświadczenie, jakie nabyła nasza placówka podczas dziesięcioletniego okresu realizacji strategii oświatowej Miasta Słupska w zakresie upowszechniania języka angielskiego wśród przedszkolaków od trzeciego roku życia.

Zaproponowana forma „sieciovego” doskonalenia wzoruje się na rozwiązaniach Ośrodka Rozwoju Edukacji i wykorzystuje jego ideę, ale nawiązuje też do funkcjonujących przed laty zespołów samokształceniowych. Od 2010 roku Ośrodek Rozwoju Edukacji realizuje projekt „System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym, kompleksowym wspomaganie szkół”, który ma na celu opracowanie zasad nowego modelu wspomagania pracy szkół, od diagnozy, przez planowanie zmian, ich wdrażanie i ewaluację oraz na prowadzeniu sieci współpracy i samokształcenia. Sieci współpracy i samokształcenia są to międzyszkolne zespoły nauczycieli lub dyrektorów, współpracujących ze sobą w ramach wybranego zagadnienia.

O zaletach wzajemnego uczenia się w zespole wiemy nie tylko z własnego doświadczenia, ale i literatury fachowej. Na tę problematykę zwrócono uwagę już w latach siedemdziesiątych w odniesieniu do zarządzania w firmach. Peter Senge wprowadził pojęcie „uczących się organizacji” w 1990 roku. Następnie pojęcie to przeniesiono także na grunt edukacji. Na przełomie lat dziewięćdziesiątych i dwutysięcznych ideę zespołowego uczenia się nauczycieli propagowano w różnorodnych formach doskonalenia oraz literaturze. Problematykę tę analizuje Danuta Elsner w publikacji „Szkoła, jako ucząca się organizacja. Szansa dla ambitnych”.

Praca w ramach sieci i uczenie się od siebie nawzajem ma wiele zalet:

- wszyscy są zaangażowani w proces uczenia się,
- uczą się zespołowo – z innymi i od innych,
- uczą się działając i działają ucząc się,
- podstawą uczenia się są problemy wynikające z praktyki,
- uczenie się jest ukierunkowane na postępy uczniów,

- uczestnicy sieci korzystają z różnorodnych form i metod zespołowego uczenia się.

Danuta Elsner charakteryzuje sieć jako nowego typu organizację (1):

- grupa osób lub instytucji,
- powstaje z potrzeb,
- nie wymaga żadnych czynności prawnych,
- działa poza kontrolą władz,
- działa na zasadach samoregulacji i samoorganizacji,
- działa w oparciu o aktywność członków,
- członków łączy więzi współpracy,
- nie ma trwale wyodrębnionego członka kierowniczego,
- niski stopień sformalizowania działań.

Zaproponowana przeze mnie inicjatywa utworzenia sieci wynikała ze zgromadzonych doświadczeń na temat uczenia się nauczycieli wzajemnie od siebie oraz obserwacji, ale przede wszystkim ze zmian prawnych w zakresie nowego modelu doskonalenia nauczycieli, wprowadzonych rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 października 2012 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. 2012, poz. 1196), z dnia 1 lutego 2013 roku w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. 2012, poz. 199), z dnia 28 lutego 2013 roku w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz. U. 2013, poz. 369).

Głównym powodem wdrożenia angielskiego „sieciovania” było planowanie wprowadzenia tego języka do podstawy programowej wychowania przedszkolnego, co nastąpiło od września 2014 roku (Dz. U. 2014, poz. 803). Chcieliśmy wspomóc słupskie placówki przedszkolne, dzieląc się naszym doświadczeniem, materiałami, propozycjami rozwiązań metodycznych. Dzięki powstaniu sieci współpracy, została stworzona okazja do wymiany doświadczeń. Daliśmy anglistom uczącym w przedszkolach możliwość rozwijania umiejętności metodycznych, uzyskania wsparcia od zaproszonych fachowców.

7 października 2013 roku na spotkaniu organizacyjnym, po dokonaniu diagnozy, sformułowano następujące potrzeby uczestników:

- poznawanie metod w nauczaniu języka obcego w edukacji przedszkolnej,
- pozyskiwanie środków dydaktycznych,
- organizacja zajęć językowych,
- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji językowych, nawiązywanie współpracy z nauczycielami z placówek w innych krajach,
- pozyskiwanie środków finansowych na realizację projektów ze środków unijnych,
- pozyskanie informacji na temat planowania i prowadzenia dokumentacji.

Określony został również program działania Sieci:

1. Cele:

- doskonalenie praktyki nauczania języka angielskiego małych dzieci,
- wymiana doświadczeń w zakresie nauczania języków obcych,
- upowszechnianie przykładów dobrych praktyk,
- tworzenie innowacyjnych rozwiązań.

2. Adresaci: nauczyciele języka angielskiego słupskich przedszkoli.

3. Eksperti zewnątrzni: metodycy nauczania języków, wykładowcy uczelni wyższych.

4. Proponowane formy wymiany doświadczeń:

- zajęcia pokazowe, kręgi dyskusyjne,
- warsztaty twórcze – projekty, scenariusze,
- prezentacja materiałów dydaktycznych,
- wykłady,
- konsultacje specjalistów zewnętrznych.

5. Problematyka /zakres tematyczny / działania zespołu:

- przykłady rozwiązań metodycznych:
  - technika dramy,
  - technika Super Simple Songs,
  - wykorzystanie różnych technik i metod w jednostce dydaktycznej,
  - inscenizacja sposobem utrwalania języka;
- planowanie pracy i prowadzenie dokumentacji nauczyciela,
- prezentacja wykorzystania pomocy dydaktycznych,
- wymiana materiałów,
- wyszukiwanie ofert doskonalenia instytucjonalnego.

***

Podczas pierwszego spotkania opracowany został również wstępny harmonogram zajęć pokazowych i otwartych dla zainteresowanych nauczycieli. Przedstawiono także prezentację różnorodnych technik i metod nauczania języka angielskiego, jakie stosowane są w przedszkolu „Kubusia Puchatka”. Dzieci z grupy sześciolatek wystawiły krótkie przedstawienie, pt. „Nessie the Loch Ness monster”.

6 lutego 2014 roku odbyło się kolejne spotkanie, poświęcone zapoznaniu z zastosowaniem technik dramowych w nauczaniu języka. Drama umożliwia naukę języka poprzez aktywną twórczość. Wykorzystuje spontaniczność, emocje, naśladownictwo i zabawę, co wyzwala chęć i łatwość wypowiedzi, także w języku obcym. Prowadząca zajęcia nauczycielka – Justyna Siembrzych, zaprezentowała kilka dramowych technik podstawowych i rozbudowanych w nauczaniu języka angielskiego oraz zaprezentowała praktyczne rozwiązania i pomysły własne nauczycieli, wynikające z ich doświadczeń pracy tym sposobem w naszym przedszkolu. Następnie grupa dzieci pięcioletnich zaprezentowała techniki dramy pod tytułem ‘Happy Castel’. W części warsztatowej do wspólnej zabawy zaangażowane zostały zaproszone nauczycielki. Wzięły one udział w kilku zabawach z zastosowaniem technik dramowych: ‘What’s this?’, ‘Find the owner’, ‘Mirror, mirror’, ‘Magic pot’. Na zakończenie Renata Rzepecka – nauczycielka języka angielskiego w PM-25 przedstawiła ciekawą relację z pobytu w Szkocji w ramach programu Comenius *Uczenie się przez całe życie – mobilność szkolnej kadry edukacyjnej*. Zachęciła do odbywania praktyk zagranicznych, które są okazją doskonalenia metodycznego i językowego, a także poznania kultury krajów anglojęzycznych.

15 kwietnia 2014 roku odbyliśmy wizytę koleżeńską w Przedszkolu Miejskim nr 10 „Świat Fantazji” w Słupsku, obserwując zajęcia języka rosyjskiego, a 7 października 2014 roku odbyły się warsztaty, mające na celu doskonalenie umiejętności wykorzystania materiałów i technik nauczania języka przez piosenkę i zabawę „Super Simple Learning”. Warsztaty prowadzone były przez Iwonę Kakietek z firmy English Language for Kids. Metoda ta opiera się na przyswajaniu języka poprzez śpiewanie rytmicznych piosenek oraz zabawy ruchowe wykonywane przy nich. Uczestnicy czynnie brali udział w zabawach, dzieląc się swoją wiedzą i doświadczeniami oraz proponując alternatywne rozwiązania. Uzupełnieniem warsztatów było użycie pomocy, takich jak flashcards, activity bank, książeczek. Zaprezentowane zostały zestawy narzędzi, niezbędnych w pracy każdego lektora, posługującego się metodą Super Simple Learning, a także propozycje zabaw i gier dla dzieci.

26 listopada 2014 roku Agnieszka Horyza przeprowadziła warsztaty „Kraina Baśni – metoda nauki języków obcych oparta na adaptacji bajek i baśni”. Bajka wprowadza w świat dziecka nie tylko słownictwo typowe dla niej, ale także ogólne, niezbędne w podstawach nauki

języka angielskiego – począwszy od kolorów, liczb, części ciała, nazw owoców i warzyw, zwierząt, nastrojów dzieci, słownictwo związane z rodziną, domem, czynnościami codziennymi, ubiorem, posiłkami, zabawkami itd. Każde słówko jest wprowadzone za pomocą obrazu i jest wykorzystane w wierszykach, piosenkach i zabawach ruchowych, które są nieodłącznymi częściami programu. Bajka wprowadza umiejętnie dziecko w tajniki gramatyki, ucząc powoli i skutecznie poprawności językowej. Program wykorzystuje technikę spiralną w nauczaniu: wszystkie nowe elementy są powtarzane w następnych częściach, dopóki nie zastaną w pamięci trwałej dziecka.

8 grudnia 2014 roku odbyło się seminarium *Interactive Storytelling with Young Learners*, prowadzone przez dr Magdalenę Warzyniak-Śliwkę z Uniwersytetu Gdańskiego. Technika ta wykorzystuje naturalne sposoby nabywania wiedzy i umiejętności przez dzieci: ciekawość, aktywność, logiczne myślenie. Historyjki i opowieści są świetnym materiałem edukacyjnym, również w zakresie języka obcego, gdyż rozwijają myślenie, wyobraźnię, motywują do działania, poszukiwania rozwiązań i wypowiedzenia się. Historyjka jest konstrukcją „rusztowaniem” zajęć. Ze względu na krótki czas skupienia dzieci, historyjki należy łączyć, przeplatać innymi działaniami. W części warsztatowej nauczyciele byli uczestnikami zabaw, konstruowali opowiadki, wymieniali pomysły. Spotkanie było dobrą okazją do doskonalenia wypowiedzi w języku angielskim.

***

Członkowie *Sieci współpracy nauczycieli języka angielskiego*, stwierdzili w ankietach ewaluacyjnych, że tegoroczne spotkania w znacznym stopniu rozwinęły ich umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia zajęć anglojęzycznych oraz zachęciły ich do stosowania i poszukiwania skutecznych metod pracy z najmłodszymi. Konkludując, można wymienić następujące korzyści funkcjonowania Sieci:

- integracja środowiska nauczycieli języka angielskiego słupekich przedszkoli,
- zidentyfikowanie i określenie problemów i potrzeb,
- poszerzenie umiejętności metodycznych,
- pozyskanie materiałów i pomocy,
- wymiana dobrych praktyk i doświadczeń,
- uzyskanie wsparcia eksperckiego.

Obecnie wielu nauczycieli słupekich przedszkoli, korzystając ze środków finansowych przeznaczonych na doskonalenie, zdobywa kwalifikacje do nauczania języka

angielskiego na studiach podyplomowych *Nauczanie języka angielskiego w zintegrowanej edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej* w Akademii Pomorskiej w Słupsku. Swoje umiejętności praktyczne do prowadzenia zajęć anglojęzycznych z dziećmi nauczyciele ci doskonalą w ramach *Sieci współpracy nauczycieli języka angielskiego*, działającej przy Przedszkolu Miejskim nr 25 „Kubuś Puchatek” w Słupsku. Funkcjonowanie Sieci wspiera Wydział Edukacji Urzędu Miejskiego w Słupsku oraz Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku – za co dziękuję.

Aleksandra Schilf

dyrektor Przedszkola Miejskiego nr 25
„Kubuś Puchatek” w Słupsku

Bibliografia:

1. Elsner D. : Sieć współpracy i samokształcenia. Nowa forma doskonalenia nauczycieli. Prezentacja <http://slideplayer.pl/slide/814423>.
2. Nowe formy wspomaganie szkół. Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa 2012.
3. Szkoła jako ucząca się organizacja, red. D. Elsner: Chorzów 2003.
4. Wachna-Sosin I., Sołtysińska I., Kocurek M., Świży M.: Przewodnik metodyczny dla koordynatorów sieci współpracy i samokształcenia. Wyd. ORE 2012, <http://www.bc.ore.edu.pl:552>.

Innowacyjnie, ciekawie, twórczo

Wybrane zajęcia dla uczniów klas I-III w Szkole Podstawowej nr 3 w Lęborku

Szkoła Podstawowa nr 3 im. Olimpijczyków Polskich w Lęborku jest placówką z 70-letnią historią. Z roku na rok szkoła rozwija się, bogaci swoją bazę dydaktyczną i daje nauczycielom możliwość wykorzystania ich potencjału i kreatywności poprzez realizację różnorodnych projektów i przedsięwzięć edukacyjnych.

W edukacji wczesnoszkolnej zajęcia z 281 uczniami prowadzi 11 nauczycieli w 6 pracowniach, wyposażonych w tablice interaktywne, z oprogramowaniem umożliwiającym korzystanie z platform i programów edukacyjnych; telewizory i komputery z dostępem do internetu oraz inne pomoce dydaktyczne.

Uczniowie klas I-III korzystają również z trzech pracowni informatycznych, w których każde dziecko siedzi samodzielnie przy komputerze. Do dyspozycji uczniów jest mała sala gimnastyczna, plac zabaw, świetlica, biblioteka, boisko ze sztuczną nawierzchnią oraz wspaniała stołówka, serwująca dwudaniowe obiady, wzbogacone świeżo wyciskanymi sokami z owoców i warzyw.

W latach 2011-2013 szkoła brała udział w projekcie współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego pn. „1-3 plus. Wyrównywanie szans edukacyjno-rozwojowych uczniów szkół podstawowych Gminy Miasta Lęborka”. Przez trzy lata uczniowie uczęszczali na wiele ciekawych i różnorodnych zajęć. Projekt ten zainspirował nauczycieli do zaproponowania uczniom nowych form zajęć pozalekcyjnych w kolejnych latach szkolnych.

Dużym zainteresowaniem cieszą się zajęcia z grafiki komputerowej i gier logicznych. Panie prowadzące zajęcia podzieliły się swoimi doświadczeniami.

Mariola Małecka

*dyrektorka Szkoły Podstawowej nr 3
im. Olimpijczyków Polskich w Lęborku*

Zajęcia grafiki komputerowej w klasach I-III

Grafika komputerowa jest bardzo atrakcyjną dziedziną informatyki. To przede wszystkim świetna zabawa i praktyczne wykorzystanie komputera. Umożliwia tworzenie nowej, wirtualnej rzeczywistości, której granice zależą jedynie od wyobraźni i możliwości użytkownika. Uważam, że umiejętne posługiwanie się programami graficznymi jest ważne i dlatego już najmłodsze dzieci zachęcam do poznawania tajników grafiki kom-

puterowej. Dzieci przyswajają wiedzę szybko. Intrygujące jest przyglądanie się, jak nowe rzeczy już po chwili stają się dla nich zupełnie naturalne. Jeszcze bardziej interesujące jest uczenie ich tego wszystkiego.

Koło grafiki komputerowej prowadzę dla szesnastoletniej grupy dzieci w wieku od 6 do 9 lat. Zajęcia odbywają się raz w tygodniu po 45 minut i pomagają wychować prawdziwych komputerowych mistrzów. Lekcje zamieniają się w ciekawe, informatyczne podróże, podczas których uczniowie posługują się myszą i tworzą własne rysunki, piszą za pomocą klawiatury, a bezpieczna wyprawa do świata internetu kończy się odnalezieniem potrzebnych informacji. Prowadząc zajęcia kieruję swoją uwagę na poszczególnych uczniów i dostosowuję nauczanie do ich predyspozycji. Uczeń pracuje w swoim własnym rytmie i na odpowiednim dla siebie poziomie.

Nowa podstawa programowa kładzie nacisk na rozwijanie kompetencji kluczowych, które są niezbędne dla poznania i zrozumienia otaczającej nas rzeczywistości. W edukacji wczesnoszkolnej pięć z nich uznano za szczególnie ważne i nazwano je kluczowymi, ponieważ ich opanowanie ułatwia uczniom sprawne funkcjonowanie w szybko zmieniającej się rzeczywistości. Jedną z nich jest właśnie umiejętność sprawnego posługiwania się technologią informacyjną. Na moich zajęciach dzieci uczą się wykorzystywać komputer do tworzenia pięknych kompozycji i obrazów. Nowe umiejętności, które na początku są elementem zabawy, z biegiem czasu stają się bardzo niezbędnymi kompetencjami. **W kolejnych etapach edukacji uczeń jest w stanie samodzielnie zaprojektować dyplom, plakat, okładkę książki, wizytówkę czy zaproszenie na urodziny, a w przyszłości być może wykorzysta te umiejętności do pracy przy tworzeniu prezentacji, czy projektowaniu stron internetowych.** Oprócz tego uczestnicy zajęć grafiki komputerowej z pewnością uczą się nie tylko zasad kompozycji, ale także nabierają dużej wrażliwości plastycznej.

Komputerowe programy do malowania, w których znajdziemy realistyczne przybory malarskie, pomagają stać się wirtualnymi malarzami. Kiedy namalowany obraz nam nie wyjdzie, możemy się cofnąć, a nawet wymazać wszystko z wirtualnego płótna. Podczas moich zajęć uczestnicy poznają proste programy wykorzystywane do tworzenia grafiki. Malując na ekranie korzystają z takich programów graficznych jak:

- **Paint** – to dostępny w systemie Windows program, umożliwiający rysowanie, kolorowanie i edytowanie

obrazów. Programu Paint można używać jako cyfrowego szkicownika do tworzenia prostych rysunków czy projektów plastycznych, albo do dodawania tekstu i elementów graficznych do innych obrazów, na przykład do zdjęć zrobionych aparatem cyfrowym.

- **ArtRage** – to darmowe narzędzie, które pozwala na obróbkę plików graficznych w taki sposób, aby widział wrażenie, iż zostały one namalowane przy pomocy pędzla i farby. Aplikacja posiada bogate możliwości konfiguracyjne, dzięki którym użytkownicy bez trudu uzyskają wymarzony efekt.
- **Draw** – znakomity program graficzny, łączy grafikę rastrową, wektorową oraz trójwymiarową, pozwalając osiągnąć niesamowite efekty. Posiada niewiarygodne możliwości kształtowania, pozwala na dowolne zmiany koloru, tekstur, przezroczystości, oświetlenia, wypukłości, cieni i zastosowanie innych efektów.
- **TuxPaint** – sympatyczny, bezpłatny program graficzny dla dzieci. Oferuje przyjazny i czytelny interfejs, dzięki czemu maluchy bez żadnych kłopotów mogą tworzyć własne, małe arcydzieła. W programie dostępne są podstawowe narzędzia malarskie takie jak np. pędzel, pieczętka, linie, kształty, tekst, gumka, a dla starszych dzieci „czarodziejska różdżka” z wieloma, bardziej zaawansowanymi narzędziami.

Zajęcia prowadzę w nowocześnie wyposażonej pracowni komputerowej, w której każde dziecko ma do dyspozycji osobny komputer z dostępem do internetu. Efekty pracy dzieci są drukowane i mogą być wykorzystane do tworzenia np. galerii prac. Warsztaty dostarczają uczniom wiedzy na temat podstawowych technik graficznych, dzięki którym możliwe jest tworzenie własnych prac w technice komputerowej. Uzyskane umiejętności dzieci wykorzystują w warunkach domowych na swoich własnych komputerach, a także często biorą udział w konkursach grafiki komputerowej, gdzie zdobywają liczne nagrody i wyróżnienia, i to na najwyższych szczeblach.

W latach 2013-2015 moi podopieczni zdobyli:

- ➔ **I miejsce oraz wyróżnienie** w I Międzynarodowym Konkursie Internetowym – grafika komputerowa „Moja Gwiazdka dla Mikołaja”. (Adam Jank kl. 3a, Maciej Grunchole kl. 3a),
- ➔ **Szczególne Wyróżnienie** w II Międzynarodowym Konkursie Internetowym – grafika komputerowa „Moja Gwiazdka dla Mikołaja”. (Maksymilian Lis kl. 2c, ponadto 7 uczniów klas 1 otrzymało wyróżnienia w postaci dyplomów elektronicznych),
- ➔ **6 Wyróżnień** w I Międzynarodowym Konkursie Internetowym „Bajka i legenda świata w życie nam się wplata” – grafika komputerowa. (Maksymilian Lis kl. 2c, Martyna Blok kl. 3c, Amelia Miotke kl. 3c, Kamila Pawelczyk kl. 3a, Paulina Bujnowska kl. 3b, Julia Apanowicz kl. 2b),

➔ **I miejsce** w I Ogólnopolskim Konkursie Grafiki Komputerowej „Magia świąt”. (Martyna Blok kl. 2c),

➔ **I miejsce** w Ogólnopolskim Konkursie Grafiki Komputerowej – „Mieszkańcy naszych lasów – las jesienią”. (Anna Jeka kl. 2b),

➔ **I miejsce** w Ogólnopolskim Konkursie Grafiki Komputerowej „Logo zielonej ojczyzny”. (Amelia Miotke kl. 2c),

➔ **I miejsce oraz 2 wyróżnienia** w Ogólnopolskim Konkursie Grafiki Komputerowej „Marzenia”. (Martyna Blok kl. 2c, Natalia Przybyła kl. 3a, Maksymilian Chocianowicz kl. 3c),

➔ **II oraz III miejsce** w Ogólnopolskim Konkursie Grafiki Komputerowej „Barwy jesieni”. (Martyna Blok kl. 2c, Aleksandra Koszałka kl. 2b),

➔ **Wyróżnienie** w Ogólnopolskim Konkursie Plastycznym „Bezpiecznie na rowerze”. (Klaudia Kantczak kl. 1b),

➔ **Wyróżnienie** w Ogólnopolskim Konkursie Plastycznym dla klas 1-3 „Świąteczna kartka 2014” – grafika komputerowa. (Martyna Blok kl. 2c),

➔ **I miejsce** w Wojewódzkim Konkursie na Grafikę Komputerową dla klas 1-3 – „Komputerowa pisanka 2015”. (Amelia Miotke kl. 3c),

➔ **II miejsce** w Wojewódzkim Konkursie Plastycznym „Gdańskie dyscypliny sportowe”. (Julia Apanowicz kl. 1b),

➔ **3 nagrody oraz 2 wyróżnienia** w II Powiatowym Konkursie Grafiki Komputerowej „Kartka Świąteczna” (Filip Hirsch kl. 3a, Kinga Koszałka kl. 3c, Martyna Blok kl. 2c, Konrad Lipkowski kl. 3a, Natalia Zloch kl. 3b),

➔ **4 nagrody** w III Powiatowym Konkursie Grafiki Komputerowej „Kartka Świąteczna”. (Aleksandra Nawrocka kl. 1a, Helena Fugiel kl. 1c, Julia Apanowicz kl. 2b, Amelia Miotke kl. 3c),

➔ **3 nagrody oraz 5 wyróżnień** w II Powiatowym Konkursie Grafiki Komputerowej „Kolorowa pisanka”. (Natan Knioch kl. 1b, Amelia Miotke kl. 2c, Konrad Lipkowski kl. 3a, Anna Binga kl. 1b, Mateusz Kliński kl. 3c, Martyna Blok kl. 2c, Dagmara Ulaszek kl. 3b),

➔ **10 nagród oraz 5 wyróżnień** w III Powiatowym Konkursie Grafiki Komputerowej „Kolorowa pisanka”. (Paulina Wrońska kl. 1a, Nikola Koszałka kl. 1a, Bartosz Wasilkowski kl. 1c, Tobiasz Mazur kl. 1c, Zuzanna Mielewczyk kl. 1c, Wiktoria Mielewczyk kl. 1c, Julia Tarasiuk kl. 1c, Cyprian Czekala kl. 3b, Zuzanna Lotko kl. 3c, Daniel Zegler kl. 3c, Aleksandra Nawrocka kl. 1a, Małgorzata Cichocka kl. 1a, Magdalena Jankowska kl. 1c, Konrad Heland kl. 1c, Robert Konieczny kl. 1c).

Nie ograniczam się tylko do przygotowywania dzieci do konkursów. Sama jestem organizatorem wielu z nich na etapie szkolnym, jak również powiatowym. Już po raz trzeci byłam organizatorem Powiatowego Konkursu Grafiki Komputerowej „Kartka świąteczna – Boże Narodzenie”, także po raz trzeci zorganizowałam Powiatowy Konkurs grafiki Komputerowej „Kolorowa pisanka”.

Może i nic nie zastąpi papieru, kredek i farb, ale na komputerze dziecko też może rysować i malować. Jest to narzędzie nowej ery. Darmowe, łatwo dostępne programy pozwalają dziecku na rysowanie, malowanie, tworzenie nowych postaci, symulację wymyślonych eksperymentów, sytuacji, zachowań. Zajęcia z komputerem, podobnie jak tradycyjne techniki plastyczne, również doskonałą wyobraźnię i uczą kreatywności.

Ważne, aby dziecku wskazać możliwości użycia nowoczesnych urządzeń i umiejętnie pokierować jego rozwojem. Dostrzegam duże zainteresowanie dzieci na I etapie kształcenia wykorzystaniem graficznych technik komputerowych. Mam nadzieję, że udział w moich zajęciach będzie dla nich dobrym punktem wyjścia do dalszej nauki i rozwoju oraz stanie się motywacją do zdobywania nowych wiadomości i umiejętności związanych z grafiką komputerową. Wierzę, że wśród moich uczniów znajdują się tacy, którzy swoją przyszłość będą chcieli związać z tą dziedziną nauki, może niektórym ułatwi to podjęcie przyszłych decyzji życiowych dotyczących kształcenia i kariery zawodowej. Nabycie umiejętności praktycznego zastosowania grafiki komputerowej, może w przyszłości pozwoli im znaleźć dobrze płatną pracę np. w charakterze grafika komputerowego, czy architekta?

Anna Piekarczyk

*nauczyciel informatyki i techniki
w Szkole Podstawowej nr 3 w Lęborku*

Matematyczne gry logiczne

Matematyka jest dziedziną, która będzie towarzyszyć młodemu człowiekowi w szkole i poza nią. Istotny jest fakt rozumienia matematyki i umiejętność stosowania jej w życiu codziennym, dlatego pierwsze kontakty i zmagania z problemami matematycznymi powinny być przyjemne i nieść ze sobą sukces.

Koło gier logicznych prowadzę dla uczniów klas I-III raz w tygodniu w wymiarze 45 minut. Głównym celem moich zajęć jest promowanie matematyki i jej roli we współczesnym świecie, rozwijanie uzdolnień i wzbogacanie wiedzy matematycznej poprzez:

- rozwijanie wyobraźni,
- twórczej aktywności i pobudzanie logicznego myślenia,
- kształtowanie wyobraźni przestrzennej,
- wykorzystanie zdobytej wiedzy w życiu codziennym.

Na zajęciach gier logicznych dzieci bardzo lubią matematykę, gdyż mogą uczyć się jej w różnorodny sposób. Ćwiczenia i zadania, które realizowane są w for-

mie zabaw i gier dydaktycznych, stają się dla dzieci źródłem osiągnięcia sukcesów i oczekiwanych wyników. Podczas gier i zabaw uczniowie przyswajają sobie różne reguły, zapamiętują je i zaczynają stosować w odpowiednich sytuacjach. Dotyczy to zwłaszcza trudnych do zapamiętania i niechętnych przez dzieci reguł matematycznych. W ten sposób nie tylko utrwalamy umiejętność liczenia i niektóre pojęcia matematyczne, ale również rozwijamy logiczne myślenie, spostrzegawczość i pamięć. Stosowanie gier i zabaw dydaktycznych stwarza doskonałą okazję do pobudzania aktywności uczniów i wyzwalania w nich chęci samodzielnego pokonywania trudności.

Ćwiczeniom towarzyszą pozytywne emocje, gdyż dzieci dostosowują stopień trudności zadania do własnych możliwości. Uważam, że taka forma pracy jest szansą rozwoju dla uczniów, którzy świetnie radzą sobie w działaniach matematycznych, jak i tych, którzy za nimi podążają. Zabawy i gry matematyczne, dostosowane do potrzeb i możliwości oraz zainteresowań uczniów, powodują, że tego rodzaju zadania umysłowe, bardziej niż inne, pobudzają aktywność dzieci, a ich rozwiązywanie sprawi im przyjemność i satysfakcję. Różne rodzaje gier i zabaw matematycznych sprzyjają samodzielnemu poszukiwaniu i odkrywaniu tajemnic wiedzy matematycznej oraz kształtowaniu umiejętności kluczowych, jakie uczeń powinien posiadać w szkole podstawowej.

Na moich zajęciach odchodzę od tradycyjnych zadań i wykorzystuję narzędzia i metody, które pobudzają dzieci do aktywności matematycznej innej niż na tradycyjnych lekcjach. Pracuję z tablicą interaktywną, wykorzystuję programy multimedialne, gry planszowe, karty matematyczne, zabawy dydaktyczne i logiczne, rozwiązywanie sudoku obrazkowego i liczbowego. Na zajęciach jako innowację wprowadzam też ćwiczenia na kościach, poprawiające postrzeganie u dzieci oraz zabawy ruchowe, wspomagające rozwój, współpracę i integrację grupy.

Jestem przekonana, że dodatkowe zajęcia matematyczne, wykorzystujące gry logiczne, dadzą maluchom dobre podstawy do zdobywania wiedzy matematycznej i przekonają dzieci, że matematyka nie musi być trudna i niepojęta, ale może być – i jest – dziedziną wiedzy przyjazną i jest niezbędna człowiekowi w codziennym życiu.

Renata Kamińska

*nauczyciel matematyki
trener szybkiego czytania i technik pamięciowych
w Szkole Podstawowej nr 3 w Lęborku*

Projekt

„Innowacje gwarancją skutecznej edukacji”

W Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 w Słupsku został wdrożony innowacyjny projekt edukacji wczesnoszkolnej – innowacyjne zajęcia na tabletach, w którym kształtowane są w szczególności umiejętności myślenia matematycznego oraz umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi (TIK). Do programu projektu wprowadzono także elementy przedsiębiorczości, w oparciu o rozwijanie ciekawości poznawczej i kreatywności uczniów. Projekt „**Innowacje gwarancją skutecznej edukacji**” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Priorytetu III. Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. Beneficjentem Projektu jest Międzynarodowe Centrum Doskonalenia Kadr Sp. z o.o. Projekt jest realizowany w dwóch klasach:

- **1d** – uczniowie sześcioletni – prowadzenie: Dorota Czerwińska,
- **1a** – uczniowie siedmioletni – prowadzenie: Anna Szczepańska.

Koncepcja projektu

Koncepcja projektu została zawarta w *Programie nauczania edukacji wczesnoszkolnej ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności matematycznych, TIK oraz przedsiębiorczości*. Zgodnie z obowiązującą *Podstawą Programową Kształcenia Ogólnego* do najważniejszych umiejętności, zdobywanych w trakcie kształcenia na poziomie edukacji wczesnoszkolnej, należą: czytanie, myślenie matematyczne, myślenie naukowe, umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie jak i piśmie, umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywanie swoich zainteresowań i przygotowanie do dalszej edukacji; umiejętność pracy w zespole (Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego dla szkół podstawowych, Rozporządzenie MEN z dnia 20 maja 2014 r.). Tak wyznaczone cele stały się podstawą do podjęcia działań edukacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności myślenia matematycznego oraz stosowania przez dzieci elementów przedsiębiorczości.

Nauczyciele realizujący ten projekt winni kłaść nacisk na tworzenie przestrzeni sprzyjającej zdobywaniu tych umiejętności przez wszystkie dzieci. Aby ten cel

został osiągnięty, projekt zakłada indywidualizację procesu dydaktycznego (dostosowanie trudności i liczby zadań oraz miejsca pracy i narzędzi), uwzględnia również dostosowanie tempa pracy do możliwości dziecka. Rozwój każdego ucznia, objętego tym projektem, gwarantuje wielopoziomowa praca oraz zadania twórcze, dostosowane do jego poziomu. Źródłem poznania jest działanie, manipulowanie przedmiotami i osobisty kontakt z przyrodą, kulturą i ludźmi. Praca w parach i grupach w czasie rozwiązywania zadań w ramach projektu rozwija umiejętność pracy w zespole i uczy zasad komunikowania się. Nauka rozpoczyna się od tego, co dziecku najbliższe i prowadzi ucznia na coraz dalsze obszary.

Program projektu zakłada opanowanie umiejętności matematycznych, które będą eksponowane we wszystkich edukacjach. Nauczyciel, który jest przewodnikiem, zachęca dzieci do stosowania umiejętności matematycznych w codziennym życiu oraz wskazuje pomoc w rozwiązywaniu problemów matematycznych, którymi są np. narzędzia TIK. Zajęcia komputerowe rozwijają również u dzieci umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technikami komunikacyjnymi. Rolą nauczyciela w tym programie jest ciągle wspieranie i motywowanie dzieci do samodzielnej pracy. Zarówno umiejętności matematyczne, jak i posługiwanie się nowoczesnymi technologiami ukształtują w dziecku cechy przedsiębiorczego człowieka przyszłości. Zajęcia prowadzone w ramach projektu (realizacji jego programu) zapewniają dziecku i nauczycielowi wolność w wyborze metod pracy i form aktywności (*Program nauczania...*, s. 5-6).

W czasie zajęć wszystkie dzieci objęte projektem korzystają z tabletów, otrzymanych w ramach projektu. Uatrakcyjnią to zajęcia oraz umożliwią uczniom większe zaangażowanie w rozwiązywanie zadań.

Cele realizowanego w ramach projektu programu są następujące:

- rozbudzanie zainteresowań matematycznych uczniów,
- ukazywanie życiowej przydatności rozumienia pojęć matematycznych,
- uczenie matematycznego porządku,
- uczenie wyciągania wniosków z wykonywanych ćwiczeń,
- kształcenie myślenia logicznego,
- kształtowanie osobowości przedsiębiorczej,
- rozwijanie umiejętności komunikowania się,
- ukazywanie wszechstronnego wykorzystania TIK,
- zapoznanie z elementami wychowania ekonomicznego,

- zachęcanie do budowania własnych strategii myślowych,
- kształcenie umiejętności śmiałego prezentowania swojego sposobu myślenia,
- rozwijanie pomysłowości i oryginalności w podejściu do zadań i ćwiczeń,
- poszerzanie horyzontów myślenia,
- rozbudzanie w dziecku wiary we własne siły i zdolności do osiągania trudnych celów,
- rozwijanie wytrwałości w dochodzeniu do poprawnego rozwiązywania zadania.
- uświadomienie, że w uczeniu popełnia się błędy konieczne do poznawania świata,
- angażowanie aktywności emocjonalnej w każdym działaniu,
- zachęcanie do podejmowania wysiłku fizycznego.

W programie cele kierunkowe oparto o **Teorię Inteligencji Wielorakich H. Gardnera**. Koncepcja ta zakłada, że inteligencja nie jest jedną właściwością, która opisuje możliwości człowieka w zakresie aktywności intelektualnej, ale istnieje kilka rodzajów inteligencji, w zależności od tego, o jaki rodzaj aktywności chodzi. Gardner pokazuje, że inteligencja jest dynamiczna i wielopłaszczyznowa, wykraczająca poza zdolności lingwistyczno-logiczne, które tradycyjnie testujemy i oceniamy w szkołach. W projekcie, wskazano na: Inteligencję Werbalną (słowną), Inteligencję Matematyczno-Logiczną, Inteligencję Wizualno-Przestrzenną, Inteligencję Fizyczno-Kinestetyczną, Inteligencję Muzyczno-Rytmiczną (słuchową), Inteligencję Interpersonalną (międzyludzką), Inteligencję Intrapersonalną (wewnętrzzną). Główne założenia koncepcji są następujące:

- Każda osoba posiada wszystkie rodzaje inteligencji, rozwinięte w różnym stopniu.
- Inteligencje tworzą profil niepowtarzalny dla innych jednostek.
- Profile te są dynamiczne i zmieniają się w trakcie rozwoju jednostki.
- Wszystkie inteligencje współpracują ze sobą w różnych konfiguracjach.
- Inteligencje można rozwijać poprzez różnorodne ćwiczenia (H. Gardner, *Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce*, MT Biznes, Warszawa 2009).

Nauczyciel rozpoczynający realizację projektu rozpoznaje zatem poziom sprawności intelektualnych oraz zdolności każdego dziecka. Warunki realizacji celów programu, zgodnie z nową Podstawą programową, wynikają z portretu psychofizycznego dziecka 6-letniego. Opierając się na tych uwarunkowaniach, niniejszy program wykorzystuje następujące metody pracy (wg W. Okonia):

- metody podające – oparte na przyswajaniu,
- problemowe – oparte na odkrywaniu,
- waloryzacyjne – oparte na przeżywaniu,
- praktyczne – oparte na działaniu.

Wskazać tu należy również na **zabawy** (kierowane i spontaniczne), które stanowią element codziennego życia dzieci. Rodzaj zabaw kierowanych przez konkretną osobę można dostrzec między innymi na zajęciach edukacji wczesnoszkolnej, kiedy osobą prowadzącą jest nauczyciel, który czuwa nad ich przebiegiem zabawy i określa jej zasady. Zabawy wyzwalają takie aktywności u uczniów, jak np. aktywność ruchowa, umysłowa, twórcza i społeczna. Rozwijają inteligencje wielorakie oraz pomysłowość. Dzięki zabawom dzieci uczą się rozwiązywania problemów, pokonywania trudności. Potrafią cieszyć się z wygranej i uczą godzenia z przegraną. Wzduwają się w sytuację drugiej osoby i nabywają umiejętności współpracy w grupie. Ze względu na wiele walorów, jakie mają zabawy, w niniejszym projekcie starano się je traktować priorytetowo. Ekspozowane są tu również treści praktyczne, które realizowane są dzięki **metodom czynnościowym**.

Ciekawą formą pracy są **zajęcia w terenie**. Dzięki wykorzystaniu różnych sposobów mierzenia (kroki, skakanka, miara metrowa) uczniowie mierzą różne naturalne obiekty. Kształtując rozumienie pojęć metodą czynnościową, korzystamy z listy ćwiczeń, zaproponowanych w projekcie przez profesor Zofię Krygowską. Są to m.in.:

- ćwiczenia proste, w których uczeń ma wykonywać prostą czynność lub ciąg czynności, prowadzących do opanowania danej operacji;
- ćwiczenia odwrotne, wymagające wykonywania czynności odwrotnej do poprzedniej;
- ćwiczenia na różnych materiałach, w różnych położeniach, w różnych sytuacjach;
- ćwiczenia prowadzące do różnych ciągów czynności o tym samym rezultacie, np. różne dowody tego samego twierdzenia, różne sposoby rozwiązywania tego samego zadania;
- ćwiczenia w słownym opisie czynności;
- ćwiczenia prowokujące konflikt myślowy;
- ćwiczenia w różnych formach przedstawienia, ilustrowania lub zapisu tego samego zadania (Z. Krygowska, *Zarys dydaktyki matematyki*, cz. 1 Warszawa 1977).

W zakresie edukacji z przedsiębiorczości posługujemy się następującymi formami pracy:

- planowanie wydatków, wycieczki,
- wyszukiwanie informacji w różnych źródłach,
- tworzenie kolekcji.

Jak wskazują najnowsze badania, przeprowadzone przez Instytut Badań Edukacyjnych, dobór odpowiedniego programu nauczania umożliwia uczniowi zarówno sześciolalnemu, jak i siedmioletniemu prawidłowe przyswajanie wiedzy i osiąganie wysokich kompetencji w czasie realizowania procesu edukacyjnego (<http://eduentuzjaści.pl>). Takie szanse daje realizacja programu projektu „Innowacje gwarancją skutecznej edukacji”.

Uważamy, podobnie jak autorzy projektu, że poprzez realizację zawartego w nim programu nauczania, wskazane metody i treści nauczania, nauczyciel może organizować ciekawe sytuacje dydaktyczne, uaktywniające różne sfery psychiki dziecka. Uczniowie naszych klas aktywnie angażują się w to, co dzieje się na zajęciach. Z wielką przyjemnością wykonują **ćwiczenia interaktywne na tabletach**. Nie sprawia im to już większych problemów. Dzieci coraz lepiej radzą sobie z umiejętnościami praktycznymi, sprawnością rachunkową, z myśleniem matematycznym. Uczniowie potrafią obsługiwać komputer. Sprawnie pracują w programie Paint. Piszą wyrazy z poznanymi literami, przepisują poznane teksty z „Naszego Elementarza”, próbują swoich sił w programie Word. Czasami przeszkodą w płynnej realizacji zadań bywa zmienna siła sygnału internetowego (zadania z tabletami). Poza tym realizowane przez nas zadania projektowe znacznie wspierają zmianę modelu nauczania w naszych klasach, poprzez podniesienie umiejętności pracy zespołowej (kooperacji) naszych uczniów oraz wykorzystanie TIK w procesie edukacji. Uważamy, że dobre jest to, iż nasi uczniowie rozpoczęli swoją edukację z internetem nie w sposób spontaniczny, od rówieśników, ale w sposób usystematyzowany, zaczynając od poznania zasad bezpiecznego korzystania z zasobów sieci i zrozumienia zagrożeń płynących z obcowania z wirtualnym światem.

Dorota Czerwińska

Anna Szczepańska

nauczycielki edukacji wczesnoszkolnej

w Szkole Podstawowej

z Oddziałami Integracyjnymi nr 4

im. G. Morcinka w Słupsku

Laura Chuchla

Gimnazjum nr 5 w Pile, klasa III

Klub Literacki „Pegazik” MDK

Za wiele

Jesteś, przychodzisz
 jak deszcz w smutnym mieście
 nagle, zbyt naocznie jesteś
 między palcami
 wplątany we włosach
 w muzyce mego ciała
 w przytupach prawej nogi
 pod paznokciem
 po obu stronach spalonego mostu.
 Jesteś, tak cię pełno
 wszędzie,
 że na serce nie starcza.
 Portret ze słów
 Jesteś w każdej sylabie
 tego wiersza
 hej, widzisz swoje źrenice
 dotknij, poczuj
 na fakturze papieru
 twoje serce bijące
 między wersami
 twój uśmiech nieśmiały
 jesteś każdą kropką nad i
 gdzie brak mi już słów.
 Ja wiem,
 mam cię
 wszędzie od dostatku
 lecz wreszcie na własność.

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Wybrane formy muzykoterapii w edukacji wczesnej dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Współczesna szkoła musi zapewnić swoim uczniom, takie formy aktywności, aby zaspokoić ich wszechstronny rozwój. Jedną z dostępnych form oferowanych przez placówki oświatowe są zajęcia pozalekcyjne. Jak określają Tadeusz Nowacki, Kazimiera Korabinowska-Nowacka oraz Barbara Baraniak, zajęcia pozalekcyjne to „zajęcia organizowane w szkole poza lekcjami i obowiązującym programem szkolnym, których celem jest rozbudzanie i rozwijanie zainteresowań uczniów, np. gazetką szkolną, plastyką, muzyką, sportem lub jakimś przedmiotem szkolnym, a także uczestnictwo w orkiestrze, chórze, teatryku szkolnym itp.”¹. W przypadku dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zajęcia pozalekcyjne prowadzone są nie tylko dla rozwijania ich uzdolnień, bądź zainteresowań, ale pełnią one również formę terapii, w celu wypracowania zamierzonych zachowań czy interakcji w grupach rówieśniczych.

Jedną z ciekawych form zajęć pozalekcyjnych może być muzykoterapia. Wykorzystuje ona wykorzystuje wieloraki wpływ muzyki na ustrój psychosomatyczny człowieka², dzięki czemu jest niezwykle cenną i przydatną metodą w pracy z dziećmi w edukacji wczesnej. W istotę muzykoterapii wpisana jest kreatywność, co oznacza, iż na każdym etapie życia człowieka jest ona w stanie rozbudzić poprzez twórczą aktywność jego psychikę oraz intelekt. Dzięki temu, że składowymi muzykoterapii są inne dziedziny aktywności artystycznej – taniec, pantomima, rysunek, a także biblioterapia – muzykoterapia wzbogaca metody psychoterapeutyczne, twórczo inspirowane oraz edukuje. Jak podkreśla Elżbieta Galińska – terapia sztuką rozwija dyspozycje i aktywność twórczą, co może sprzyjać twórczemu i pełniejszemu kształtowaniu przez człowieka własnego życia, wzbogacając je o nowe zainteresowania, doznania i wartości³.

W muzykoterapii istnieje wiele podziałów, jednak podstawowy wyróżnia dwa jej rodzaje: aktywną i receptywną. Pozostałe podziały zwracają uwagę między innymi na grupę terapeutyczną. Stąd też muzykoterapia prowadzona jest w formie grupowej lub indywidualnej. Ponadto wyróżnić możemy grupy homogenne lub heterogenne pod względem rozpoznania, płci lub wieku. W przypadku wieku mówimy o muzykoterapii dzieci lub dorosłych.

Muzykoterapia może być prowadzona w formie aktywnej (inaczej ekspresyjnej), bądź receptywnej (inaczej odbiorczej). Mówiąc o muzykoterapii aktywnej wykorzystujemy przede wszystkim mowę, śpiew, ruch, grę na instrumentach, rysowanie oraz malowanie. Polega ona na wszelkiego rodzaju improwizacjach rucho-

wych i wokalnych oraz na grze na instrumentach perkusyjnych. Pozwala na odreagowanie emocji, umożliwia spontaniczne reakcje i ekspresję uczuć, których wyrażanie w sposób werbalny nierzadko może wiązać się z trudnościami. Często głównym celem muzykoterapii aktywnej jest poprawa komunikacji w grupie. Muzykoterapia aktywna jest często stosowana w odniesieniu do dzieci, gdyż za główny cel przyjmuje ogólną aktywizację małego człowieka. Przebiegać może w zakresie twórczości i wykonawstwa. Wykorzystuje głównie instrumenty perkusyjne, głos i ruch. Ważnym elementem jest improwizacja, zarówno w zakresie gry na instrumentach, jak i w ćwiczeniach głosowych czy ruchowych. Wszystkie zadania mają charakter spontaniczny, odwołujący się do wszelkich aktywności plastycznych, ruchowych czy wokalnych. Ma to duże uzasadnienie w szeroko rozumianej terapii, odbiegając od konwencji artystycznych. Zajęcia, przybierające formę muzykoterapii receptywnej, polegają na wysłuchaniu utworów muzycznych w sposób swobodny, bez sugerowania treści, bądź zadaniowy, z ukierunkowaniem na konkretne treści skojarzeń, a następnie wypowiedzanie się na temat powstałych wyobrażeń i odczuć. Tego typu ćwiczenia odgrywają także bardzo ważną rolę w prowadzeniu obserwacji jednostki lub grupy.

Muzykoterapia receptywna u dzieci polega na:

- słuchaniu piosenek śpiewanych przez terapeutę bądź dzieci,
- słuchaniu gry na instrumentach (terapeuty lub innych osób),
- słuchaniu muzyki artystycznej o charakterze ilustracyjno-programowym (z płyt CD i kaset) dostosowanej do wieku i możliwości percepcyjnych dzieci⁴.

Muzykoterapia receptywna na etapie edukacji wczesnej kształci sprawności percepcyjne ważne dla rozwoju mowy i myślenia, zmusza do skupienia się, zmobilizowania wyobraźni, ujawnia szczere, otwarte reakcje, a także problemy i potrzeby. Jest też formą integracji grupy, uczy wzajemnego współdziałania i mobilizacji przy wykonywaniu wspólnego zadania. Kształci wrażliwość, umiejętność dostrzegania estetycznych walorów muzyki i jej emocjonalnego przeżywania.

W zależności od liczby uczestników muzykoterapia może przybierać formę zajęć indywidualnych bądź grupowych⁵.

Do głównych celów muzykoterapii grupowej zalicza się: odreagowanie negatywnych emocji, obniżenie poziomu lęku i napięcia mięśniowego, poprawę komunikacji i integracji z grupą, wyzwolenie sił wewnętrznych,

uwrażliwienie i poszerzenie zainteresowań, nauczenie aktywności i relaksu, stymulację rozwoju psychoruchowego, poprawę samopoczucia, pobudzanie do śmiechu i zabawy.

Muzykoterapia indywidualna natomiast pozwala na dopasować formy oraz metody pracy i terapii do indywidualnie potrzeb każdego ucznia. W trakcie zajęć muzykoterapii indywidualnej, dziecko ucząc się grać na prostych instrumentach, słucha muzyki, relaksuje się, uczy się wyrażać emocje poprzez muzykę, śpiewać, samo może pisać/układać piosenki, ma możliwość współtworzenia i kreowania prowadzonych przez nauczyciela zajęć.

Niezwykle istotne w muzykoterapii dzieci jest jej podwójne działanie: z jednej strony lecznicze, a z drugiej wychowawcze. Dlatego w działaniach muzycznych konieczne jest łączenie podejścia terapeutycznego z wychowawczo-dydaktycznym. Stąd też zajęcia muzykoterapeutyczne podporządkowane są trzem głównym celom:

- terapeutycznemu,
- ogólnorozwojowemu,
- umuzykalniającemu⁶.

Wśród obszernego zakresu form oddziaływania terapeutycznego, M. Kierył⁷ wymienia następujące cele muzykoterapii:

- uzyskanie postawy korespondencyjnej między ciałem a muzyką,
- poprawę komunikacji, integracji grupy, integrację rodziny, integrację zdrowych i chorych,
- synchronizację funkcji ustroju pod wpływem odczucia wyzwolonego przez muzykę rytmu wewnętrznego,
- uwrażliwienie kulturowe,
- poszerzenie zainteresowań muzycznych wzbogacone innymi formami sztuki,
- umuzykalnienie na poziomie podstawowym,
- nauczenie wspomaganym muzyką form rekreacji – zarówno aktywności jak i relaksu,
- stymulację rozwoju psychoruchowego dzieci i młodzieży,
- zmianę nieprawidłowych zachowań psychofizycznych: poprawę wydolności oddechowej – krążenie krwi, wzrost siły mięśniowej, redukcję zmęczenia, za chęć do ruchu,
- potwierdzenie lub korektę diagnozy.
- rozwijanie wrażliwości estetycznej.

W zależności od zaburzeń i braków, muzykoterapia może spełniać różnego rodzaju zadania. Do najważniejszych należy usprawnianie psychoruchowe dziecka, pomoc w kompensowaniu braków, wynikających z niepełnosprawności, obniżanie negatywnych skutków zaburzeń oraz wynikającego z nich lęku, pobudzanie rozwoju umysłowego dziecka, aktywizacja procesów poznawczych, pobudzanie wyobraźni, twórczego myśle-

nia, pomysłowości i własnej aktywności dziecka, wyzwalamie uczuć i pomaganie w wyrażaniu emocji, rozładowanie stresów i napięć psychicznych, podnoszenie samooceny i tworzenie pozytywnego obrazu siebie, pomoc w nawiązywaniu kontaktów interpersonalnych, dostarczenie przyjemności, pozytywnych przeżyć estetycznych i doznań emocjonalnych, rozwijanie nowych zainteresowań, nauka relaksu, odpoczynku i organizacji czasu wolnego⁸.

***

Jestem nauczycielem edukacji wczesnoszkolnej. Od lat zajmuję się wprowadzaniem elementów muzykoterapii do pracy z uczniem młodszym. Na podstawie moich obserwacji, zauważam bardzo dużo pozytywnych stron tego rodzaju terapii, zwłaszcza podczas zajęć z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Uczniowie, którzy trafiają na zajęcia w dużej mierze początkowo są wycofani i niechętnie do jakiegokolwiek współpracy. Już po pierwszym roku stosowania muzykoterapii w pracy z takimi dziećmi dostrzegam duże zmiany w ich zachowaniu oraz wzajemnych relacjach. Uczniowie całkowicie wycofani i przejawiający postawy buntownicze, stają się otwarci i chętni do współpracy. Uczniowie nadpobudliwi natomiast potrafią panować nad swoimi emocjami i współdziałać w grupie.

Niewątpliwie przyczynkiem do tego sukcesu jest możliwość zaspokojenia potrzeby ruchu, wyrażenia własnych emocji za pomocą gestów i dźwięków, a także sprawdzenie siebie w innych aktywnościach, takich jak: śpiew, zabawy muzyczno-ruchowe, elementy plastyki czy taniec.

Jestem przekonany, że zastosowanie różnych form muzykoterapii na etapie edukacji wczesnej bardzo pozytywnie wpływa na dalszy rozwój jednostki. Dobrze by było, aby tego typu oddziaływania terapeutyczne mogły być kontynuowane na kolejnych etapach edukacyjnych, co z pewnością pozwoliłoby zniwelować w jeszcze większym stopniu pojawiające się dysfunkcje i zachowania niepożądane.

Ważne jest, aby kadra podejmująca się działań z zakresu muzykoterapii, miała świadomość, czym sama w sobie jest tego rodzaju terapia. Istotne jest także zdecydowane rozróżnienie pomiędzy typową edukacją muzyczną¹ a muzykoterapią¹.

Tomasz Dobrowolski

*asystent w Zakładzie Edukacji Wczesnej,
Akademia Pomorska w Słupsku,
nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej
w Szkole Podstawowej z Oddziałami
Integracyjnymi nr 10 w Słupsku*

Przypisy:

1. T. Nowacki, Korabinowska-Nowacka K., Baraniak B.: Nowy słownik pedagogiczny. Warszawa: Wydawnictwo WSP Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, 2000, s. 304.
2. T. Natanson, *Wstęp do nauki o muzykoterapii*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1979, s. 25.
3. E. Galińska, Muzykoterapia schizofrenii, *Zeszyt Naukowy Akademii Muzycznej we Wrocławiu*, 1990 nr 48, s. 76-77
4. K. Lewandowska, Muzykoterapia dziecięca : zbiór rozpraw z psychologii muzycznej dziecka i muzykoterapii dziecięcej, 1996, s. 53.
5. B. Milczarek, *Muzykoterapia i trening relaksacyjny w pracy z dziećmi*, [w:] (red.) E. M. Skorek, *Terapia pedagogiczna Tom II. Zagadnienia praktyczne i propozycje zajęć*, Kraków 2005, s. 20.
6. D. Breitenfeld, Muzykoterapia dziecięca-leczenie dzieci z pomocą muzyki, [w:] *Zeszyty Naukowe PWSM we Wrocławiu*, Wrocław 1975, s. 88.
7. M. Kierył, *Elementy terapii i profilaktyki muzycznej*, Warszawa 1996, s. 23.
8. E. Galińska, Psychoterapeutyczne założenia muzykoterapii i ich realizacja, *Psychoterapia*, Kraków 1977, s. 22

Bibliografia:

1. Cylulko P., *Rola muzykoterapii w procesie usprawniania niepełnosprawnych pacjentów*, *Muzykoterapia Polska* Tom 2 nr 1(5)/2003, s. 16-21
2. Cylulko P., Gładyszewska-Cylulko J. (red.), *Wrocławska muzykoterapia tom 1. Muzykoterapia-stałość i zmiana*, Wrocław 2014
3. Galińska E., *Psychoterapeutyczne założenia muzykoterapii i ich realizacja*, *Psychoterapia*, Kraków 1977, s. 22-26
4. Galińska E., *Muzykoterapia w schizofrenii*, Wrocław 1990, s. 76-78.
5. Gładyszewska-Cylulko J., *Arteterapia w pracy pedagoga*, Kraków 2011.
6. Kierył M., *Elementy terapii i profilaktyki muzycznej*, Warszawa 1996.
7. Knapik M. (red.), *Dziecko i sztuka. Recepcja-wsparcie- edukacja-terapia*, Katowice 2003.
8. Konaszkiewicz Z., *Edukacja i terapia muzyczna w odniesieniu do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej*, *Szkoła specjalna*, nr 1-2 1993, s. 54-59.
9. Konaszkiewicz Z., *Dziecko niepełnosprawne i muzyka*, Warszawa 1994.
10. Lewandowska K., *Muzykoterapia dziecięca: zbiór rozpraw z psychologii muzycznej dziecka i muzykoterapii dziecięcej*, Gdańsk 1996.
11. Lewandowska K., *Muzykoterapia dziecięca*, Gdańsk 2001.
12. Stachyra K., *Muzykoterapia a edukacja muzyczna*, Stachyra K. (red.), *Podstawy muzykoterapii*, Lublin 2012, s. 47-52.
13. Szulc W., *Muzykoterapia jako przedmiot badań i edukacji*, Lublin 2005.

Netografia:

1. <http://edukator.koweziu.edu.pl/index.php/archiwum/282-285>
2. <http://www.ppp1.wroc.pl/muzykoterapia.pdf>

Innowacyjne nauczanie

Moja przygoda z innowacyjnością w nauczaniu rozpoczęła się w 2000 roku. Jest rok 2015. Minęło 15 lat realizacji projektów innowacyjnych czyli robienia wciąż czegoś innego i inaczej. Innowacyjne nauczanie jest dla mnie pomysłem na siebie i dzieci, z którymi pracuję w Gimnazjum nr 5 w Słupsku. Bycie innowatorem obliuguje do własnej kreatywności, ciągłego poszerzania wiedzy merytorycznej i doskonalenia metodyki prowadzenia zajęć. Takie cele przyświecają mojej aktywności. Pisząc program: „Wiedza o społeczeństwie z elementami psychoedukacji dzieci i młodzieży” odniosłam się do aktów prawnych regulujących prowadzenie innowacji w szkole. Są to:

- **Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty** (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 z późniejszymi zmianami).
- **Rozporządzenie MENiS z dnia 19 lutego 2002 r. (zm. 29.05.2003 r.)** w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji.
- **Rozporządzenie MENiS z dnia 9 kwietnia 2002 r.** w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki.
- **Rozporządzenie MENiS z dnia 12 lutego 2002 r.** w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.
- **Rozporządzenie MENiS z dnia 26 lutego 2002 r. (zm. 30.11.2006 r.)** w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.
- **Rozporządzenie MENiS z dnia 5 lutego 2004 r.** w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania, podręczników oraz cofania dopuszczenia.
- **Rozporządzenie MENiS z dnia 10 września 2002 r.** w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli.
- **Rozporządzenie MENiS z dnia 24 sierpnia 2011 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki.

Mając na uwadze w/w rozporządzenia, dopełniłam formalności i wdrożyłam wszystkie procedury, dotyczące wypełniania dokumentacji tj. wypełniłam kartę zgłoszenia innowacji pedagogicznej oraz przygotowałam wymagane załączniki:

1. Szczegółowy opis innowacji pedagogicznej.
2. Zgody nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji pedagogicznej.
3. Zgodę autora lub zespołu autorskiego na wprowadzenie innowacji pedagogicznej w szkole.
4. Szczegółową opinię rady szkoły/rady pedagogicznej, dotyczącą planowanej innowacji pedagogicznej.
5. Uchwałę rady pedagogicznej w sprawie wprowadzenia innowacji pedagogicznej w szkole.
6. Pisemną zgodę organu prowadzącego na finansowanie planowanych działań innowacyjnych.

Celem realizacji innowacji była i jest poprawa jakości pracy szkoły, a zatem, należy zastanowić się nad kilkoma kwestiami:

- Co chcę zmienić? (treść innowacji)
- Dlaczego chcę coś zmienić? (cel innowacji)
- Jakie będą oczekiwane efekty zmiany, korzyści dla ucznia? (rezultaty)
- Jak powinna wyglądać ewaluacja programu innowacyjnego? (ewaluacja)

Tak postawione pytania, pozwoliły mi doprecyzować ofertę innowacyjną i zaplanować sprawdzenie efektów pracy z uczniem.

Przykłady dobrej praktyki

Jestem przekonana, iż nauczyciel-mistrz-wychowawca i rola jaką pełni on w zespole klasowym, powoduje, że nauka jest trendy. Jest oryginalnym hobby, ciekawością samą w sobie i ponadprzeciętną wiedzą, wykorzystywaną w różnych obszarach życia społecznego ucznia. Modelowanie pozytywne może okazać się inspiracją, a zarazem drogą do sukcesu. Kreatywny umysł nauczyciela i ucznia zachęca do podejmowania „ryzyka” prowadzenia zajęć na pozór z chaotycznym, a jednak uporządkowanym tokiem lekcyjnym.

Moja propozycja pracy z uczniem opiera się na programie innowacyjnym *Wiedza o społeczeństwie z elementami psychoedukacji dzieci i młodzieży*. W projekcie został szeroko opisany temat: *Psychoedukacja warunkiem prawidłowego rozwoju osobistego ucznia*.

W ramach propagowania dobrych praktyk w edukacji, zachęcam czytelników „Informatora Oświatowego” do zapoznania się z propozycją psychoedukacyjnych metod pracy i nietuzinkowego podejścia do ucznia.

Opis innowacji

- **Autor i prowadząca innowację:** Halina Krupa
- **Termin:** 3 lata (program zrealizowany w roku szkolnym 2011/2014)
- **Liczba godzin dla grupy:** 150
- **Miejsce realizacji:** Gimnazjum nr 5 w Słupsku
- **Metody pracy:**
  - wykład,
  - prezentacja multimedialna,
  - psychorysunek,
  - zabawy ruchowe,
  - ćwiczenia relaksacyjne,
  - logogryfy,
  - krzyżówki,
  - mapy pamięci,
  - plakaty,
  - opowiadania,
  - przypowieści,
  - metafory.

Główne założenia zajęć adaptacyjnych:

1. Ułatwienie wzajemnego poznania.
2. Bliższe poznanie nauczyciela, jego wymagań i oczekiwań.
3. Bliższe poznanie – obserwowanie dzieci przez nauczyciela.
4. Próba sprecyzowania problemów grupy i sposobu ich rozwiązywania.
5. Uczenie wzajemnego poszanowania indywidualności.
6. Praca nad udzieleniem informacji w atmosferze zaufania i bezpieczeństwa.
7. Odreagowanie negatywnych emocji, akceptacja siebie, wzrost zaufania do innych.

I. Psychoedukacja – niekonwencjonalny styl pracy nauczyciela sposobem na inspirowanie i motywowanie ucznia do nauki i rozwoju osobistego

Cele:

- zachęcanie ucznia do podejmowania ryzyka – praca niekonwencjonalnymi metodami aktywizującymi,
- stymulowanie kreatywności dziecięcej,
- wytwarzanie atmosfery sprzyjającej zachowaniom twórczym,
- rozróżnianie zachowań asertywnych, agresywnych i uległych,
- poszukiwanie sprzymierzeńców do propagowania pracy psychoedukacyjnej.

Treści

W ramach projektu proponuję zajęcia z psychoedukacji, rozwoju osobistego, warsztaty teatralne oraz wycieczki i biwaki klasowe:

- omówienie zagadnień dotyczących psychoedukacji w szkole,
- wskazanie na konsekwentne działanie nauczyciela i ucznia,
- wskazanie na obszary tematyczne związane z samowiedzą, samodyscypliną,
- krytyka i reagowanie na krytykę,
- korygowanie wiedzy uczniów z zakresu psychoedukacji i społeczeństwa obywatelskiego,
- prowadzenie raz w roku warsztatów teatralnych: 5 godzin dziennie przez 5 dni w wybranym ośrodku kultury – MDK, MCK lub Teatr RONDO,
- wystawienie spektaklu teatralnego dla społeczności uczniowskiej, rodziców, nauczycieli i gości (udział w konkursach młodzieżowych grup teatralnych),
- wprowadzenie do metod pracy założeń programowych, wynikają z inspiracji coachingiem,
- ukierunkowanie działań na rozwój inteligencji wielorakich młodzieży gimnazjalnej,
- wprowadzenie uczniów w świat społeczeństwa obywatelskiego, poprzez wykorzystanie metod aktywizujących w nauczaniu,
- wdrażanie zasad dyskusji panelowej, burzy mózgów i analizy SWOT,
- dążenie do przemyśleń na temat etapu rozwoju grupy: co ja tu robię, czy mi się to podoba, czy ta wiedza może mi się przydać?
- wprowadzenie wiedzy na temat zachowań asertywnych: stanowczo, łagodnie bez lęku,
- prezentowanie przykładowych zajęć, angażujących uczniów do aktywności własnej, rozwoju osobistego oraz pokazania namacalnych efektów pracy nad sobą,
- korygowanie niedoskonałości zajęć, wynikających z indywidualnego podejścia do nich poszczególnych uczniów.

Zajęcia psychoedukacyjne korzystnie wpływają na poczucie własnej wartości. Wyciszają stany emocjonalne i pozytywnie wpływają na psychikę uczestników.

Metody i formy realizacji innowacji:

- miniwykład,
- ćwiczenia: „burza mózgów”,
- warsztaty zajęciowe z wykorzystaniem pracy psychoedukacyjnej,
- scenki rodzajowe,
- wyciszenie – techniki relaksacyjne, praca z oddechem.

II. Nauczenie dzieci przestrzegania zasad i norm społecznych:

- zapoznanie z tekstem: *Retoryka sztuka przemawiania* – wykorzystanie materiału do pracy nad koncentracją i pracy odtwórczej,

- znaczenie przypowieści i metafor w pracy z uczniem trudnym. *Przypowieść o starym Indianinie z plemienia Scharooki – Czy możesz się zmienić?*
- przypowieści: *O orle w kurniku, Kamienie, O dwóch mnichach,*
- zapoznanie dzieci z treścią opowiadania „Dręczyciel w klasie” – GWP, 2004 r.,
- dobre zachowanie – kultura osobista ucznia: *Ada to nie wypada* – poradnik dobrego zachowania.

III. Pobudzanie uwagi dziecka poprzez:

- zadania i nauczane treści przekazywane w sposób szybki, skrótowy,
- treści prezentowane w „małych dawkach” – tzw. etiudach,
- mobilizowanie dziecka do skupienia się, dzięki wykorzystaniu terapii uważności wg procedur lub zegarka, kuchennego minutnika do odmierzania czasu, w którym ma być wykonane zadanie,
- szybko, najlepiej natychmiastową kontrolę poprawności wykonania zadań,
- przygotowanie materiałów do pracy korekcyjno-kompensacyjnej dla każdego uczestnika zajęć (logogryfy, krzyżówki, szyfrówki, rebusy, materiał do logicznego myślenia),
- zastosowanie techniki aktywizujących zabaw socjoterapeutycznych w toku zajęć.

IV. Skuteczne wydawanie poleceń:

- wprowadzenie i przestrzeganie planu zajęć,
- omówienie treści zajęć,
- dostarczenie uczniowi informacji, co będzie robił.
Przy realizacji tego zagadnienia warto pamiętać o tym, że:
  - zajęcia ciche i wymagające aktywności powinny następować po sobie naprzemiennie (pozwoli to na lepsze utrzymanie koncentracji uwagi),
  - polecenia wydawane uczniowi w atmosferze poczucia bezpieczeństwa sprzyjają procesowi terapeutycznemu,
  - ważne jest, by umiejętnie zastosować elementy terapii behawioralnej (normy, zasady, kary, przywileje, konsekwencje).

V. Problemy emocjonalne – zagadnienia do przepracowania w formie warsztatowo-zabawowej:

- nadpobudliwość psychoruchowa,
- niedostosowanie społeczne,
- agresja słowna i fizyczna,
- zaburzenia lękowe.

VI. Zaburzenia funkcjonowania społecznego:

- zmiana zachowania z modelowania negatywnego na modelowanie pozytywne,
- wpływ domu rodzinnego na zachowanie dziecka – korekta niepożądanych zachowań,
- krytyka i reagowanie na krytykę – jak powiedzieć, by nie urazić,
- kultura osobista – znane zasady, a opór i niechęć w ich stosowaniu,
- bariery komunikacyjne – jak przełamać pierwsze lody, zabawy w kręgu.

VII. Oczekiwane efekty działań.

Po zakończeniu zajęć można przypuszczać, iż uczeń będzie potrafił:

- słuchać i mówić o sobie,
- słuchać innych i precyzować swoje cele,
- komunikować o swojej gotowości do pracy nad sobą i w grupie,
- doceniać wkład pracy i zaangażowanie członków zespołu,
- wchodzić w role i podejmować decyzje,
- panować nad swoją agresją,
- być bardziej asertywny,
- jest świadomy swoich zalet i wad.

Korzyści z wprowadzania i stosowania innowacji pedagogicznych w nauczaniu są nieocenione zarówno jeśli chodzi o ucznia, jak i nauczyciela. Wpływają na rozwój osobisty obu realizujących innowację stron, wyzwalały kreatywność i twórcze myślenie, poprawiają relacje interpersonalne w szkole i pozytywnie wpływają na kondycje szkolnej społeczności.

Innowacyjne nauczanie – gorąco polecam!

Halina Krupa

*ekspert ds. wdrażania innowacji
nauczyciel wiedzy o społeczeństwie
w Gimnazjum nr 5 w Słupsku*

Programy autorskie realizowane jako przedmioty uzupełniające w II Liceum Ogólnokształcącym im. A. Mickiewicza w Słupsku

Od 1 września 2012 r. funkcjonuje rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Zasadnicza zmiana polega na tym, że zamiast określania tygodniowej liczby godzin w trzy- lub czteroletnim cyklu nauczania przeznaczonym na obowiązkowe zajęcia edukacyjne, została określona minimalna ogólna liczba godzin, przeznaczonych na realizację podstawy programowej kształcenia ogólnego z poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych w całym cyklu kształcenia. Wspomniane Rozporządzenie, w § 3. 1. ustęp 2 stworzyło szkołom możliwość realizacji dodatkowych zajęć edukacyjnych, które (po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i rady rodziców), są dla ucznia obowiązkowe.

W II Liceum Ogólnokształcącym im. A. Mickiewicza w Słupsku podczas dodatkowych zajęć edukacyjnych realizowane są autorskie programy przedmiotowe. Formuła ta budzi zainteresowanie nauczycieli i uczniów. Jest to sposób na animowanie i uatrakcyjnianie postępu pedagogicznego¹. Autorskie programy przedmiotowe dobrane są według zainteresowań specjalistycznych uczniów, którzy dokonali wyboru klasy. W tym miejscu przypomnieć warto, iż ramach klas profilowanych funkcjonowały/funkcjonują:

- klasa A – matematyczno-fizyczna,
- klasa B – biologiczno-chemiczna,
- klasa C – humanistyczna,
- klasa D – językowa (oddział dwujęzyczny)
- klasa E – uniwersytecka.

Aby szczegółowo zaprezentować działania nowatorskie w II Liceum Ogólnokształcącym, warto przypomnieć, czym jest autorski program przedmiotowy. Autorski program przedmiotowy, obok funkcjonujących: autorskich programów problemowych, klas autorskich oraz szkół autorskich jest najczęściej zauważalny w Polskiej szkole². Idea programu autorskiego opiera się na opisie działań nauczyciela, które powiązane są wspólnym celem. W programie autorskim nauczyciel ma możliwość wdrażania swoich własnych pomysłów, niekiedy wyraża swój punkt widzenia na konkretny przedmiot, poprzez dobór treści oraz sposobu realizacji tegoż³. Założenia programu autorskiego łączą w sobie działania twórcze z odtwórczymi. Autor programu autorskiego korzysta z wiedzy i doświadczenia własnego, posiłkując się innymi źródłami naukowymi. Bardzo ważnym czynnikiem jest fakt modelowania procesu.

Program autorski oparty jest na doświadczeniach nauczyciela i ucznia. Warto zatem zdać sobie sprawę z faktu, że program taki jest zarówno dziełem nauczyciela jak i uczniów, którzy go realizują. Efektem programu autorskiego jest realizacja skutecznego procesu edukacyjnego, który nakierowany jest na rozwijanie zainteresowań i pasji ucznia. Istotnym elementem programu autorskiego jest możliwość modyfikowania treści podczas jego realizacji⁴. Program autorski jest swoistym „drogowskazem” dla nauczyciela, w którym kierunku należy podążać, zaś sposoby „dojazdu” planujemy w trakcie realizacji. Warto dodać, iż autorem programu najczęściej jest jeden nauczyciel, ale może to być również zespół nauczycieli. Istotnym elementem programu autorskiego jest określenie warunków jego realizacji. W działaniach tych należy ująć:

- a) uczniów – ich kompetencje wstępne, potrzeby oraz oczekiwania,
- b) rodziców – zrozumienie nowatorstwa, chęć współpracy,
- c) środowisko społeczne funkcjonowania szkoły, ośrodki badawcze, uczelnie wyższe,
- d) warunki wyposażenie szkoły (w tym w sprzęt specjalistyczny), liczbę uczniów w klasie, położenie szkoły,
- e) życzliwą i twórczą atmosferę całej społeczności szkolnej.

W II Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Słupsku funkcjonują następujące programy autorskie:

W klasach matematyczno-fizycznych

1. Twórcze rozwiązywanie problemów informatycznych (autor Romuald Jakowczyk). Nadrzędnym celem programu jest poszerzenie wiedzy informatycznej ucznia. Proces ten wiąże się z umiejętnością rozwiązywania problemów informatycznych, fizycznych, matematycznych i związanych z najróżniejszymi działami nauki i gospodarki oraz umiejętnością tworzenia programów komputerowych. Cele ogólne: przygotowanie do posługiwania się metodami i środkami informatycznymi w rozwiązywaniu problemów w przyszłej aktywności zawodowej, zrozumienie podstawowych zasad działania, budowy oraz kierunków rozwoju sprzętu i oprogramowania, w tym podejścia algorytmicznego. Wyrobienie umiejętności właściwego doboru narzędzi informatycznych do rozwiązywania problemów informatycznych. Dostrzeganie korzyści i zagrożeń związanych z szybkim rozwojem informatyki.

2. Rysunek techniczny (autor Romuald Jakowczyk). Nadrzędnym celem programu jest podnoszenie wiedzy technicznej ucznia. Wiedza ta wiąże się zawsze z umiejętnością czytania, wykonywania i rozumienia rysunku technicznego oraz umiejętnością tworzenia gra-

ficznego opisu części i maszyn. Celem programu jest zapoznanie ucznia z podstawowymi pojęciami i podstawami tworzenia rysunku technicznego. Zapoznanie z narzędziami kreślarskimi i programami komputerowymi służącymi do wykonywania rysunków technicznych, zapoznanie z rodzajami rzutów i sposobami ich wykonywania. Poznanie najnowszych norm technicznych i rysunkowych. Poznanie najnowszych rozwiązań technicznych stosowanych we współczesnej nauce i technice.

3. Matematyka stosowana (autor Aneta Mikucka). Program ukierunkowany jest na specjalistyczne przygotowanie uczniów do przyszłego studiowania matematyki na kierunkach politechnicznych, uniwersyteckich, ekonomicznych oraz na kierunkach, na których matematyka jest przedmiotem wiodącym. Cele edukacyjne programu: uporządkowanie podstaw wiedzy matematycznej (ze szczególnym naciskiem położonym na rozumienie faktów matematycznych) na takim poziomie, aby możliwe było osiągnięcie sukcesu na dalszych etapach edukacji. Wykształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad zagadnieniami matematycznymi. Dotyczy to zarówno takich umiejętności jak czytanie tekstu matematycznego, włączanie poznanych faktów do analizy zagadnień niematematycznych, jak też umiejętność stawiania pytań, formułowania hipotez matematycznych i poszukiwania dróg ich weryfikowania

4. Informatyka dla inżynierów (autor Jarosław Linder). Celem programu jest: przygotowanie do świadomego wyboru kierunku i zakresu dalszego kształcenia informatycznego, poznanie pojęć, metod informatyki i zdobywania niezbędnych umiejętności, umożliwiających podjęcie pracy, studiów lub innych form dokształcania. Poznanie wybranych zagadnień informatyki jako dyscypliny naukowej. Rozumienie, a nie tylko pamięciowe opanowanie zagadnień z dziedziny informatyki. Poznanie obszarów zastosowania informatyki i zasad funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego. Poznanie przeobrażeń w dziedzinie informatyki w perspektywie europejskiej i światowej. Rozwiązywanie problemów informatycznych w sposób twórczy.

Klasa biologiczno-chemiczna

1. Język łaciński dla lekarzy (autor Jacek Czyżyk). Celem podstawowym nauki języka łacińskiego jest przekazanie uczniom wiedzy niezbędnej dla kształtowania i zdobycia wyższej kultury języka, świadomego posługiwania się językiem ojczystym, który poprzez swoją historię zakotwiczony jest w łacińskim dziedzictwie językowo-kulturowym. Nauka języka łacińskiego nie jest celem samym w sobie. Poprzez poznanie słownictwa i zwrotów z zakresu chemii, biologii i medycyny uczniowie zyskują podstawową wiedzę umożliwiającą im swobodne rozumienie literatury naukowej w zakresie studiowanego kierunku. Główne zagadnienia programu opierają

się na opanowaniu podstawowych wzorów odmian rzeczowników i czasowników. Opanowanie słownictwa związanego z następującymi tematami: mianownictwo chemiczne i biologiczne, nazwy środków leczniczych i środków opatrunkowych, budowa anatomiczna człowieka.

2. Biologia molekularna (autor Iwona Andrzejewska). Podstawowym celem programu jest wdrożenie osiągnięć naukowych oraz popularyzacja nowoczesnej medycyny i biologii molekularnej. W trakcie zajęć prezentowane będą praktyczne zastosowania biologii molekularnej w medycynie, szczególnie w diagnostyce molekularnej i testach genetycznych. Istotnym celem programu jest poznanie podstawowych technik biologii molekularnej (izolacja materiału genetycznego, techniki elektroforezy, trawienie restryktazami i hybrydyzacja). Program ma na celu przekazanie wiedzy, która wraz z innymi przedmiotami podstawowymi umożliwi uczniom szerokie spojrzenie na biologię molekularną. Dziedzina ta stanowi wstęp do wiedzy o chorobach genetycznych człowieka, przekazywanej na dalszych etapach nauki. Główne zagadnienia programu: komórki i makrocząstki, struktura białek, właściwości kwasów nukleinowych, manipulowanie genami, wektory do klonowania, biblioteki genowe i ich przeszukiwanie, wirusy nowotworowe i onkogeny, genomika funkcjonalna i nowe technologie.

Klasa humanistyczna

1. Język łaciński dla prawników (autor Jacek Czyżyk). Celem podstawowym nauki języka łacińskiego jest przekazanie uczniom wiedzy niezbędnej dla kształtowania i zdobycia wyższej kultury języka, świadomego posługiwania się językiem ojczystym, który poprzez swoją historię zakotwiczony jest w łacińskim dziedzictwie językowo-kulturowym. Nauka języka łacińskiego nie jest celem samym w sobie. Poprzez poznanie terminologii prawniczej, która w znacznej mierze oparta jest na prawie rzymskim, uczniowie zdobywają podstawową wiedzę niezbędną do zrozumienia i zgłębiania tajników prawa. Główne zagadnienia programu: opanowanie podstawowych wzorów odmian rzeczowników i czasowników; opanowanie terminologii prawniczej; zagadnienia z zakresu kultury antycznej związanej z historią prawa.

2. Etyka mediów (autor Dorota Kłós). Program swoim zakresem obejmuje zagadnienia z pogranicza etyki i medioznawstwa. Głównym celem programu jest wskazanie istoty i natury dylematów etycznych, wynikających z wykonywania zawodu dziennikarza. Na zajęciach uczniowie pod kierunkiem nauczyciela skupią się na przeglądzie norm i zasad określających zachowania i działania w pracy dziennikarza, takich jak dążenie do prawdy, bezstronność i uczciwość, szacunek do prywatności innych, niezależność od grup interesów, poszanowanie

prawa oraz respektowanie dobrych obyczajów. Uczniowie będą mieli możliwość skonfrontowania polskich kodeksów etyki dziennikarskiej (Dziennikarski Kodeks Obyczajowy i Karta etyczna mediów) z ich realizacją w polskich mediach (prasa, radio, telewizja i Internet).

3. Laboratorium prasowe (autor Iwona Płóciennik). Celem programu jest rozwijanie dziennikarskich zainteresowań uczniów oraz ich indywidualnych zdolności i umiejętności, kształtowanie umiejętności komunikowania się, doskonalenie umiejętności dziennikarskich, poznanie trudniejszych form i gatunków publicystycznych, praktyczne wykorzystanie wiadomości i umiejętności dziennikarskich przy redagowaniu szkolnej gazety oraz kroniki szkoły. Współpraca z profesjonalnymi czasopismami lokalnych i regionalnych mediów. Rozwijanie umiejętności poszukiwania i selekcjonowania materiału dziennikarskiego, rozwijanie umiejętności segregowania, opracowywania zdobytych informacji, określania własnego stanowiska – motywowanie sądów aprobujących lub krytycznych. Uświadomienie roli mediów, środków i form ich pracy.

4. Propedeutyka prawa (autor Mariusz Domański). Celem programu jest rozwinięcie umiejętności i kompetencji w zakresie rozumienia, analizowania i interpretowania regulacji prawnych (prawo cywilne, prawo karne, prawo administracyjne, prawo rodzinne) oraz zasadami prawa i przepisami prawnymi. Uczeń podczas zajęć poznaje podstawowe terminy z zakresu prawa i jego miejsca w życiu społecznym. Podczas realizacji przedmiotu uczeń systematycznie wzbogaca swoją wiedzę oraz umiejętności, a także dąży do profesjonalizmu. Realizacja programu odbywa się na mocy porozumienia i zyczliwości Szkoły Policji w Słupsku oraz Sądu Okręgowego w Słupsku.

Klasa językowa (oddział dwujęzyczny)

1. Język łaciński dla poliglotów (autor Jacek Czyżyk). Celem nauki języka łacińskiego jest przekazanie uczniom wiedzy niezbędnej dla kształtowania i zdobycia wyższej kultury języka, świadomego posługiwania się językiem ojczystym, który poprzez swoją historię zakotwiczony jest w łacińskim dziedzictwie językowo-kulturowym. Język łaciński pełnił przez wieki rolę drugiego języka i był nośnikiem tradycji europejskiej, w wyniku tego wszystkie języki europejskie zawierają w swoich słownikach pokaźną liczbę wyrazów łacińskich. Poznanie języka łacińskiego daje uczniom cenne narzędzie, ułatwiające uczenie się języków nowożytnych oraz lepsze poznanie własnego języka. Główne zagadnienia programu to: opanowanie podstawowych wzorów odmian rzeczowników i czasowników. Opanowanie terminologii gramatycznej i literaturoznawczej. Poznanie zagadnień z zakresu kultury antycznej związanej z historią gramatyki, literatury i filozofii.

2. Kultura i sztuka krajów hiszpańskojęzycznych (autor Monika Rutkowska). Celem programu jest zapoznanie młodzieży z głównymi aspektami kultury i sztuki Hiszpanii i krajów hiszpańskojęzycznych Ameryki Środkowej i Południowej. Zainteresowanie uczniów kulturą i sztuką krajów hiszpańskiego obszaru językowego. Zmotywowanie uczniów do pracy własnej w zakresie nauki o krajach hiszpańskojęzycznych. Poszerzenie wiedzy uczniów o tradycję i historię kultury światowej. Uatrakcyjnienie i wzmocnienie motywacji do nauki języka hiszpańskiego przez współudział uczniów w prowadzeniu lekcji.

3. Podstawy translatoryki (autor Piotr Sulik). Celem programu jest zainteresowanie młodzieży problematyką przekładu, rolą tłumacza we współczesnym świecie. Zachęcenie do studiowania na studiach translatorycznych. Zaznajomienie młodzieży z podstawami teorii tłumaczeń oraz podstawowymi terminami. Uczeń posiada elementarną wiedzę z zakresu teorii przekładu. Będzie znał i rozumiał podstawowe założenia właściwe dla wybranych teorii i szkół w ramach przekładoznawstwa. Będzie potrafił posługiwać się podstawową terminologią translatoryjną. Uczniowie nabeżdżą umiejętności, które pozwolą na rozwiązywanie typowych problemów tłumaczeniowych. Będą mieli świadomość złożoności procesu tłumaczenia.

4. Kultura i sztuka krajów anglojęzycznych (autor Irina Lach). Celem programu jest zapoznanie z pochodzeniem i historią języka angielskiego, poznawanie specyfiki kulturowej krajów anglojęzycznych, przybliżenie elementów anglojęzycznej kultury młodzieżowej. Opanowanie słownictwa, umożliwiającego swobodne obcowanie z dobrami krajów anglojęzycznych. Pobudzenie ciekawości i tolerancji wobec innych kultur, religii, zachowań i tradycji.

Klasa uniwersytecka

1. Gospodarowanie czasem (autor Joanna Jaśniewicz). Program ma na celu wspomaganie ucznia w procesie dydaktyczno-wychowawczym poprzez zapoznanie i wdrożenie go w efektywne sposoby dysponowania własnym czasem. Program skierowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy chcą przeanalizować mechanizmy własnego działania i lepiej organizować swój czas. Dodatkowym zadaniem programu jest odkrycie sposobu na to, jak zachować w procesie poznawania siebie i swojego czasu, równowagę między obowiązkami a odpoczynkiem oraz jak, w efekcie umiejętności organizacji pracy, za pomocą odpowiednich mechanizmów i narzędzi osiągnąć sukces.

2. Ekonomia w praktyce (autor Barbara Gadowska). Zmieniająca się rzeczywistość i rynek pracy, na którym panuje konkurencja, sprawiają że istnieje koniecz-

ność przygotowania uczniów do ciągłego przystosowywania się do sytuacji na rynku pracy. Ekonomia w praktyce wprowadzi uczniów w realia funkcjonowania gospodarki, przygotowując ich do wejścia na rynek pracy. Program oparty jest na pracy zespołowej uczniów. Koncepcja programu oparta jest na założeniu, iż uczeń powinien dowiedzieć się, w jakim zakresie i w jaki sposób uwarunkowania ekonomiczne i społeczne wpływają na jego życie i decyzje. Proponowany cykl zajęć kładzie nacisk na kształtowanie umiejętności i postaw osoby przedsiębiorczej oraz praktyczne zastosowanie wiedzy dotyczącej gospodarowania własnymi zasobami.

3. Multimedia w pracy naukowej (autor Iwona Płóciennik) Naczelną ideą programu jest zapoznanie uczniów z możliwościami wykorzystania multimedialnych (mediów) zarówno w procesie uczenia się, jak i nauczania. Celem programu jest zapoznanie ucznia – badacza, naukowca ze sposobem, metodami, kanałami multimedialnego publikowania własnych osiągnięć intelektualnych. Uczeń powinien umieć i chcieć wykorzystywać swoją wiedzę teoretyczną w praktyce, między innymi w celu tworzenia projektów dydaktycznych. Wykazać się nie tylko wiedzą merytoryczną, dotyczącą problematyki danego projektu, ale także umiejętnościami praktycznymi, pozwalającymi mu na stworzenie ciekawej, a przez to skutecznej formy przekazu.

***

Autorami i realizatorami programów autorskich są nauczyciele, posiadający kwalifikacje do prowadzenia tych zajęć (studia podyplomowe, kursy kwalifikacyjne, inne formy doskonalenia) oraz wykorzystujący własne doświadczenia, nabyte na typowych przedmiotach licealnych. Istotnym elementem są również własne pasje i samorozwój nauczyciela/innowatora w tym kierunku.

Sądzę, iż programy autorskie są wyśmienitą okazją do tego, aby pokazać szerszą ofertę edukacyjną placówki, a także w nieschematyczny sposób zapoznawać młodzież ze specjalistycznymi dziedzinami nauki. Programy autorskie są przez ich autorów ewaluowane, celem wypracowania efektywnego sposobu kierowania uczeniem się oraz doboru formy skutecznego przyswajania wiedzy i kształtowania umiejętności oraz propozycji, z jakich źródeł informacji uczeń może korzystać.

Podczas realizacji programu autorskiego jego twórca ma świadomość „wolnego wyboru”. Dobiera on zarówno formy, metody, a także środki niezbędne do realizacji założonych celów. Permanentnie obserwuje, poddaje ewaluacji, doskonali swój program, mając na uwadze fakt, wszechstronnego rozwoju ucznia. Oprócz

kompetencji twardych, podczas realizacji programu autorskiego, należy zwrócić uwagę na istotny czynnik, jakim jest praca zespołowa. Nauczyciel powinien również wykreować sytuację, w której uczeń sam będzie potrafił się uczyć, a także polegać i ufać innym. Ważnym czynnikiem jest również odpowiedzialność za to, co robi sam⁶. Prawidłowy/poprawny dobór proporcji w działaniach nauczyciela, połączony z autokreacją ucznia, zależeć musi nie tylko od twórcy programu (nauczyciela), ale również od jego odbiorcy (ucznia).

Mariusz Domański

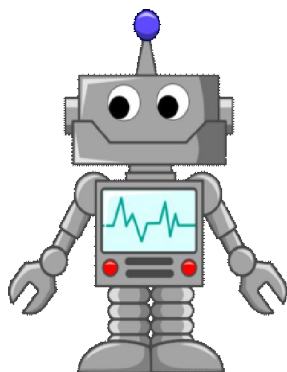
*dyrektor II Liceum Ogólnokształcącego
im. A. Mickiewicza w Słupsku*

Przypisy:

1. S. Dylak, Wprowadzenie do konstruowania programów szkolnych, Warszawa 2000.
2. B. Dumowska, Edukacja autorska w szkołach publicznych w Polsce. Kraków 2003.
3. Nauczyciel i jego program autorski, pod red. Jadwigi Kędzierskiej, Kraków 2001.
4. H. Komorowska, O programach prawie wszystko, Warszawa 1999.
5. R. Schulz, Procesy zmian i odnowy w oświacie, Warszawa 1993.
6. A. Lewin, System wychowania a twórczość pedagogiczna, Warszawa 1983.

Bibliografia:

1. Radziewicz J., O planowaniu pracy wychowawczej, Warszawa 1990.
2. Komorowska H., O programach prawie wszystko, Warszawa 1999.
3. Wrag E.C., Trzy wymiary programu, Warszawa 1999.
4. Sobańska-Bondaruk M., Zasady konstruowania programów nauczania. „Wiadomości historyczne”.
5. http://www.bc.ore.edu.pl/Content/271/programy_nauczania_w_rzeczywistosci_szkolnej.pdf [dostępny 9.04.2015].
6. Materiały własne II liceum Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza .

Miejskie Koło Robotyki przy II Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Słupsku

Rozwój cywilizacyjny wymaga od nas, aby i oświata nie pozostawała w tyle. Stąd poszukiwania różnych nowoczesnych metod i środków dydaktycznych, zapewniających nauczanie na wysokim poziomie, ale i wychodzących naprzeciw zainteresowaniom uczniów i potrzebom nowoczesnego społeczeństwa.

Większość dzieci i młodzieży fascynuje się interaktywnymi zabawkami i gadżetami – to nie ulega wątpliwości. Trudno spotkać teraz ucznia gimnazjum, czy liceum bez smartfona. Wielu z nich ma też własne laptopy, tablety i inne urządzenia, które w jakiś sposób zaspokajają potrzebę korzystania ze zdobyczy techniki. Ale czy można poprzestać tylko na posiadaniu urządzenia i korzystaniu z gotowych aplikacji. Zapewne nie! Już teraz od ucznia gimnazjum wymaga się napisania choćby najprostszej strony www, a w podstawie programowej nauczania informatyki na tym poziomie edukacyjnym pojawiły się zagadnienia z algorytmiki. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, szczególnie klas politechnicznych, uczą się podstaw programowania komputerów. Przykłady można mnożyć. I tu od niedawna pojawiły się nowe możliwości – programowanie maszyn w szkole. Mam tu na myśli samodzielnie skonstruowane urządzenia, zdolne do wykonywania różnego rodzaju czynności, do których zostały zaprogramowane przez konstruktora. Stało się to możliwe dzięki między innymi miniaturyzacji i integracji układów elektronicznych.

Od pewnego czasu dostępne są na rynku tzw. mikrokontrolery, stanowiące de facto komputer zamknięty w obudowie układu scalonego. Urządzenia te można kupić za naprawdę niewielkie pieniądze, a możliwości ich wykorzystania jest bardzo wiele – począwszy od sterowania zapalaniem diod led, a skończywszy na sterowaniu ruchem robota.

Przykładem są układy z serii Atmel AVR (Atmega), które można samodzielnie montować na specjalnych płytkach stykowych i programować tak, aby na przykład uruchamiały sprzężone z nimi silniki. Te same układy montowane są zresztą na popularnych ostatnio płytkach Arduino, stanowiących platformę programistyczną dla konstruktorów – amatorów interaktywnych „zabawek”. Koszt takiego zestawu mieści się w granicach 150 zł. Programowanie kontrolerów, to dobry początek, ale warto byłoby pójść dalej i podłączyć do nich coś więcej niż diody – urządzenia, które umożliwiałyby ruch. I tu zaczynają się „schody”, bo wszelkiego rodzaju osprzęt, który można połączyć z mikrokontrolerem to dodatkowy koszt, a zakupienie go nie gwarantuje możliwości wielokrotnego wykorzystania (do różnych robotów).

Innym rozwiązaniem, które pozwoli na realizację zajęć z robotyki, jest zaopatrzenie się w gotowe zestawy do budowania i programowania robotów. Na naszym rynku jest dość duży wybór tego rodzaju zestawów, do najpopularniejszych należą klocki z serii Mindstorms firmy LEGO. Klocki te są produkowane w dwóch podstawowych zestawach – 31313 i Education. Koszt tych pierwszych to około 1300 złotych za jeden zestaw, te drugie kosztują ponad 1600 złotych. Mimo, że są to dość spore koszty, wiele szkół posiada już te zestawy. Nawet jeden lub dwa zestawy to już wspaniała zabawa dla kilku, a nawet kilkunastu uczniów. Dodatkową zaletą Lego Mindstorms jest to, że są one kompatybilne z innymi rodzajami klocków Lego (np. Technic), a to daje zdecydowanie większe możliwości. Wydaje się, że ograniczeniem jest tylko wyobraźnia konstruktora. Można też do realizacji projektów wykorzystywać używane klocki, odkupione (istnieje możliwość kupowania używanych klocków na wagę) lub być może zalegające w czyjeś szafy.

Moje pierwsze klocki dostałem (oczywiście dla szkoły) uczestnicząc w projekcie „Zdolni z Pomorza”, realizowanym pod patronatem Marszałka Województwa Pomorskiego. Było to sześć zestawów Lego Mindstorms NXT, które w dalszym ciągu wykorzystujemy na zajęciach koła robotyki. Z uczniami spotykamy się raz w tygodniu, zajęcia trwają około trzech godzin lekcyjnych. Myślę, że taka ilość czasu jest w miarę optymalna – konstruowanie niektórych robotów trwa nawet kilka godzin, nie mówiąc o udoskonalaniu projektu i jego zaprogramowaniu. Zajęcia nie mogą też trwać zbyt długo, bo młodzież ma też obowiązki. Do koła należą przede wszystkim uczniowie gimnazjum i liceum, ale przychodzą też uczniowie szkoły podstawowej.

Projekty, które tworzymy na kółku to odwzorowania z instrukcji dołączonej do zestawu Lego (dla początkujących), bardziej złożone urządzenia podejrzane w internecie lub z natury oraz samodzielne pomysły uczniów. Są to na przykład różnego rodzaju pojazdy, maszyny posiadające swoje odpowiedniki w normalnej skali, roboty – humanoidy, tory przeszkód (tzw. GBC), a bywają i zupełnie abstrakcyjne konstrukcje. Dla nowych członków koła stosuje się stopniowanie trudności. Czasami istnieje potrzeba skonstruowania i zaprogramowania robota do specjalnych potrzeb np. na konkurs. Ostatnio mieliśmy możliwość sprawdzenia swoich umiejętności w I Słupskim Konkursie Robotyki „Robot S”, w trzech konkurencjach – **Linefollower** (jazda robota po linii na czas), **Sumo** (walki robotów) oraz **Freestyle** (robot wykonujący dowolną czynność).

Jest kilka możliwości zaprogramowania takich robotów – można wykorzystać środowisko programistyczne udostępniane przez producenta. W takim wypadku program składa się z ułożonych na ekranie, w odpowied-

niej kolejności symboli. Każdy symbol odpowiada realizacji funkcji poszczególnych, aktywnych części robota. Do aktywnych elementów robota, zbudowanego z klocków Lego Mindstorms, należą silniki i różnego rodzaju czujniki – odległości, wykrywania koloru, dotykowy, żyroskop i wiele innych, które można dokupić do zestawu oddzielnie. Inny sposób programowania polega na zastosowaniu popularnych języków programowania – C++ lub Java, zaopatrzonych w odpowiednie biblioteki i dostosowanych do kodowania kontrolerów Lego Mindstorms. Ten drugi sposób daje nieco więcej możliwości i pozwala na bardziej precyzyjne określanie ruchu i czułości robota, ale wymaga też więcej doświadczenia od programisty.

Dzięki możliwościom, jakie daje budowanie i programowanie robotów, możliwe jest częściowe skorelowanie programu koła robotyki z lekcjami fizyki i informatyki. Można też wykorzystać przygotowanie wcześniej na te przedmioty urządzenia, jako modele obrazujące zjawiska fizyczne, modele maszyn itp.

Co dają takie zajęcia uczniom? Nie od dziś mówi się, że jedną z najlepszych metod jest nauka poprzez zabawę. Tu mamy dodatkowo ogromną satysfakcję z efektu końcowego – zdecydowana większość projektów kończy się (wcześniej czy później) sukcesem. Budując i programując roboty uczniowie niejednokrotnie zmuszeni są do rozwiązywania skomplikowanych problemów, a to rozwija wiele cennych umiejętności – logiczne myślenie, spostrzegawczość, wyobraźnię, wytrwałość, pamięć i koncentrację. Pewnie fachowcy w tej dziedzinie znaleźliby jeszcze wiele innych korzyści.

Uczniowie mogą też bezpiecznie poznawać zasady funkcjonowania różnego rodzaju urządzeń, wykorzystywanych w codziennym życiu. Mają możliwość eksperymentowania z własnymi pomysłami, bez ponoszenia jakichkolwiek kosztów. Mamy też pewne aspekty wychowawcze – uczestnicząc w konkursach czy też bawiąc się na kółku, młodzież uczy się zasad współpracy i współzawodnictwa. Ze względu na sporą wartość zestawów, należy także wpajać uczniom konieczność zachowania porządku.

Myślę, że koło robotyki, to świetne uzupełnienie oferty edukacyjnej szkoły. A kto wie – biorąc pod uwagę obecny postęp techniczny, być może kiedyś robotyka stanie się przedmiotem szkolnym, a przynajmniej działem informatyki w szkole.

Marek Nędzusiak

*opiekun Miejskiego Koła Robotyki
przy II LO w Słupsku*

Netografia:

http://edu.i-lo.tarnow.pl/inf/prg/009_kurs_avr/0011.php
<http://hobby.abxyz.bplaced.net/>
<http://kursc.forbot.pl/>

Symulacje komputerowe na lekcjach informatyki i zajęciach komputerowych

PROGRAM AUTORSKI

Jestem nauczycielem informatyki w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Żelkowie. W ramach realizowanego przeze mnie na zajęciach programu autorskiego, uczniowie mieli możliwość poszerzenia swoich umiejętności z zakresu praktycznego wykorzystania algorytmiki oraz myślenia logicznego. Program miał także zachęcać uczniów do samodzielnego szukania rozwiązań różnych problemów – nie tylko informatycznych. Główne cele programu to:

- rozwijanie zainteresowania narzędziami Technologii Informatycznej,
- przygotowanie do aktywnego życia w „społeczeństwie informacyjnym”,
- rozwój intelektualny i zawodowy,
- wskazanie powiązań informatyki z innymi dziedzinami życia,
- wprowadzenie do podstaw algorytmiki,
- opanowanie wizualnego języka programowania,
- rozwiązywanie problemów algorytmicznych za pomocą poznanego języka programowania,
- tworzenie własnych programów.

Programem zostali objęci uczniowie szkoły podstawowej, klas V i VI oraz uczniowie II klasy gimnazjum. Zajęcia zostały zrealizowane w oparciu o następujące oprogramowanie:

- szkoła podstawowa – oprogramowanie dostępne na stronie <http://studio.code.org/> oraz popularny program Scratch.
- gimnazjum – Code Editor dostępny na stronie <https://blockly-demo.appspot.com>, Scratch.

Wykorzystane programy bazują na wizualnym języku programowania. Jest to stosunkowo prosty do opanowania język, co znacząco ułatwiło naukę programowania. Większość uczniów – zarówno szkoły podstawowej jak i gimnazjum – bez większych problemów opanowało podstawy programowania i realizowało wyznaczone cele w tym napisanie własnego programu.

Przykładowe materiały, dotyczące realizowanego programu autorskiego, udostępniłem na stronie www.szkolazelkowo.pl w zakładce Kodowanie. Są tam zamieszczone między innymi takie ćwiczenia, jak:

- Kurs Scratch.
- Pomoc – Blockly kodowanie.
- Ćwiczenia z żółwiem – Blockly.
- Kodowanie w Blockly – ćwiczenia.
- Zamiana miejscami – ćwiczenia.
- 10 pytań i odpowiedzi.

Pomyślny przebieg zajęć zachęca do rozważań nad szerszym wprowadzeniem elementów programowania do podstawy programowej zajęć komputerowych (szkoła podstawowa) jak i informatyki (gimnazjum).

Robert Kulakowski

nauczyciel informatyki

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Żelkowie

Scratch to edukacyjny język obiektowy, stworzony jako środek do nauczania dzieci i młodzieży (od 8 lat wzwyż) podstaw programowania oraz środowisko programistyczne służące do tworzenia i uruchamiania programów w tym języku. Scratch umożliwia łatwe tworzenie interaktywnych historyjek, animacji, gier, muzyki. Programowanie odbywa się w sposób wizualny – elementy języka mają kształt puzzli, a poprzez przeciąganie mogą być układane w określonym porządku. W ten sposób tworzy się kod przypisany określonemu obiektowi. Obiekty mogą reagować na zdarzenia zewnętrzne. Wygląd postaci przypisanych do obiektów można wybierać z zasobnika, tworzyć lub importować z zewnątrz.

Scratch to także społecznościowy serwis, pozwalający każdemu na umieszczanie stworzonych w tym języku programów, dyskusowanie o nich oraz oglądanie i pobieranie prac stworzonych przez innych niż Paweł Mańkowski

SCRATCH

Biologia na 5+

Od początku roku szkolnego 2014/15 w Zespole Szkół w Stowiecinie realizowana jest innowacja pedagogiczna „Biologia na 5+”, której głównym celem jest kształtowanie umiejętności praktycznych z zakresu biologii u uczniów rozpoczynających naukę w gimnazjum.

Zmierzenie się z nowymi wymaganiami edukacyjnymi w gimnazjum jest dla większości młodych ludzi dużym wyzwaniem, szczególnie w kontekście nauk przyrodniczych, które skomasowane były w szkole podstawowej w jeden, wspólny przedmiot – przyrodę. Rozdzielenie dotychczas poznawanych treści na poszczególne dziedziny nauk przyrodniczych: biologię, chemię, fizykę i geografę, sprawia uczniom duże trudności. Mają oni spory problem w opanowaniu i zrozumieniu materiału z uwagi na mnogość pojęć, zjawisk, procesów i zagadnień do tej pory omawianych bardzo ogólnikowo. Zainteresowanie uczniów biologią jako przedmiotem jest więc niezwykle trudne. Dlatego też tak cenne wydaje się propagowanie przystępnych form poznawania świata przyrody, które w sposób jak najbardziej atrakcyjny pozwolą rozbudzić naturalną ciekawość, a także poprzez osobiste zaangażowanie ucznia wpłyną szczególnie na rozwój indywidualnych zdolności praktycznych. Bez wątpienia niekonwencjonalną formę poznawania świata przyrody stwarzają właśnie innowacyjne rozwiązania programowe i metodyczne, które rozbudzają i poszerzają zainteresowania uczniów oraz wpływają na rozwiązanie wielu trudności i rozwiewanie wątpliwości, napotykanym na etapie nauki biologii w gimnazjum.

Zgodnie z założeniami w innowacji „Biologia na 5+” biorą udział wszyscy uczniowie klasy pierwszych gimnazjum w wymiarze dwóch godzin tygodniowo. Podczas zajęć pierwszoklasiści każdorazowo wykonują różnorodne zadania oraz dokumentują ich rezultaty na zaprojektowanych przez nauczyciela kartach pracy. Podczas spotkań nie są oceniani, zdobywają natomiast punkty, których suma przełoży się po zakończeniu innowacji na ocenę cząstkową z biologii. Aktywne uczestnictwo w zajęciach i zaangażowanie w zdobywaniu wiedzy wiąże się także z otrzymaniem dodatknych punktów z zachowania, zgodnie z punktacją obowiązującą w szkole.

Realizowane w ramach innowacji zadania różnią się między sobą nie tylko pod względem treści i metod ale także formą realizacji oraz wykorzystanymi środkami dydaktycznymi.

Podczas zajęć innowacyjnych uczniowie m.in.:

- poszerzali swoją wiedzę o zakres zainteresowań nauk biologicznych. Zajęcia przeprowadzono przy pomocy gier dydaktycznych – puzzli oraz autorskich zagadek dydaktycznych,

- zaprojektowali, przeprowadzili i udokumentowali własne oraz zasugerowane przez nauczyciela doświadczenia biologiczne (m.in. wykrywanie katalazy w peroksysomach bulw ziemniaka, badanie właściwości wody, otrzymywanie H_2 , O_2 i CO_2 wyniku reakcji chemicznych i biochemicznych, badanie wpływu różnych czynników na intensywność fotosyntezy itp.).
- poznali zasady mikroskopowania, prowadzili obserwacje mikroskopowe na preparatach trwałych i nietrwałych – wykonanych samodzielnie. Prezentowali efekty własnej pracy, wykorzystując możliwości kamery mikroskopowej i tablicy interaktywnej,
- rozpoznawali pospolite gatunki roślin nagonasiennych i okrytonasiennych przy pomocy kart zielnikowych, prezentacji multimedialnej i e-learningowych narzędzi do nauki identyfikowania drzew i krzewów (dostępnych na stronie www.poznajemydrzewa-ikrzewy.pl),
- organoleptycznie identyfikowali 35 przypraw roślinnych, poznając binominalne nazwy roślin i organy roślinne, z których zostały wytworzone,
- rozpoznawali rodzime i najbardziej powszechne gatunki bezkręgowców przy wykorzystaniu prezentacji multimedialnej, atlasów i leksykonów,
- rozpoznawali pospolite gatunki kręgowców występujących w Polsce, przy wykorzystaniu prezentacji multimedialnej, „koła fortuny”, atlasów, leksykonów, a także pakietu multimedialnego: „Płazy, ptaki i ssaki w swoim otoczeniu”,
- wzięli udział w zajęciach sprawnościowych, powiązanych z potyczkami intelektualnymi, dotyczącymi płazów i gadów Polski. Konkurencje oparte na aktywności fizycznej i intelektualnej zorganizowano przy współpracy z nauczycielami wychowania fizycznego ZS w Stowiecinie,
- identyfikowali ślady i tropy zwierząt z wykorzystaniem plansz poglądowych i przewodnika. Zapoznali się z podstawową gwarą łowiecką oraz przygotowali się do konkursu „Las – Przyroda – Łowiectwo”, organizowanego przez Nadleśnictwo Damnica,
- przyswajali zasady zdrowej, opartej na wiedzy rywalizacji, konkurując ze sobą w edukacyjnych grach planszowych – „Poznajemy Parki Narodowe Polski”,
- zapoznali się z bioróżnorodnością światowej fauny i gatunkami zagrożonymi. W ramach zajęć wykorzystano filmy przyrodnicze, technologię informacyjno-komunikacyjną oraz materiały edukacyjne otrzymane w ramach projektu edukacyjnego „Pozwólmy zwierzętom żyć tam, gdzie się urodziły”, które zmodyfikowano do potrzeb gimnazjalistów.

Nie są to jednak jedyne zadania, jakie zostały zaplanowane w ramach innowacji „Biologia na 5+”. W najbliższym czasie uczniowie poprzez praktyczne działania zapoznają się z zasadami segregacji odpadów, poznają organizację i znaczenie symboli związanych z ochroną przyrody i środowiska, a także w ramach miniprojektu stworzą własny multimedialny ranking „najbrzydszych zwierząt świata”, wykorzystując do tego celu zasoby internetowe.

Poprzez udział w konkursach przyrodniczych, a także przedsięwzięciach rozrywkowych (np. podchodach zorganizowanych z okazji Pierwszego Dnia Wiosny w ZS w Stowiecinie) uczniowie mieli możliwość wykorzystania wiedzy i umiejętności zdobytych w ramach zajęć innowacyjnych, przekonując się tym samym o ich użyteczności.

Zajęcia innowacyjne bez wątpienia pozwalają poszerzyć materiał omawiany na zajęciach biologii w klasie pierwszej, skutecznie aktywizują uczniów, przygotowują do samokształcenia i samodoskonalenia, dają możliwość korelacji międzyprzedmiotowej (biologia, chemia, geografia, wychowanie fizyczne i informatyka), zwiększając jednocześnie stopień zaangażowania ucznia. Innowacja stwarza także pozytywną alternatywę spędzania czasu wolnego, pozwala osiągnąć sukcesy uczniom zdolnym i słabym oraz uczy systematyczności i ponoszenia odpowiedzialności za własną edukację. Skutecznie wdraża gimnazjalistów do samokontroli i samokształcenia.

Pomimo wielu zalet, innowacja wiąże się z olbrzymim nakładem pracy ze strony nauczyciela, zarówno podczas jej planowania, jak i realizowania. Warto jednak podjąć trud organizacyjny, by z satysfakcją obserwować przyrost kompetencji kluczowych z biologii u swoich podopiecznych.

Paweł Mańkowski
nauczyciel biologii
w Zespole Szkół w Stowiecinie

Bianca Gosk

*Polska Szkoła Doksztalająca im. H. Sienkiewicza,
Brooklyn, NY, USA, klasa III*

Kocham Cię Polsko

Kocham Cię Polsko
z ogromną troską,
całym mym sercem
tyś pięknym miejscem.

Od Bałtyku po Sudety,
choć nie byłam tam, niestety.
I od Gniezna po Warszawę
obietuję już poprawę.

Za Brzechwę dziękuję i Tuwima,
no poezja to rodzima.
Za Sienkiewicza, za Korczaka,
za Papieża – też Polaka.
Za kielbaskę, za pierogi,
a nie jakieś tam hot dogi.
Za serniki i pierniki,
za przepyszne naleśniki.

Złotą jesień, słoneczniki,
babie lato i słowiki.
Za dzięcioły, za żurawie,
za bociany w mokrej trawie.

Za tradycję wigilijną,
piękną taką – nadzwyczajną.
Z siankiem, szopką i kolędą,
wokół stołu wszyscy będą.

Polską mowę – polski język,
rzeczowniki, czasowniki.
Za przysłowia i piosenki,
nie do powtórzenia dźwięki(...)

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Nowoczesna pracownia urządzeń i systemów energetyki odnawialnej w Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku

Energetyka odnawialna to dynamicznie rozwijająca się – zarówno w Polsce jak i w wielu krajach Europy – branża. Wysoki komfort użytkowania urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz szerokie spektrum zastosowań sprawiają, że cieszą się one dużym i ciągle rosnącym zainteresowaniem inwestorów prywatnych, jak i instytucjonalnych. W ostatnich latach nastąpiła ekspansja wielu firm: produkcyjnych, instalacyjnych, sieci dystrybucji i serwisu urządzeń oraz systemów energetyki odnawialnej, których działalność oparta jest na wykwalifikowanej kadrze technicznej.

W związku z dynamicznym rozwojem rynku energetyki odnawialnej, w strukturach Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku uruchomiono nowoczesną pracownię urządzeń i systemów energetyki odnawialnej. Umożliwia ona kształcenie kadr w nowym zawodzie – technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej. Aktualnie w pracowni realizowane są również kursy dla uczniów w ramach programu „Praktyka czyni mistrza”.

Pracownia została wyposażona w nowoczesne, wysokiej klasy urządzenia do pozyskiwania energii odnawialnej, jak i wysokiej klasy narzędzia do budowy nowoczesnych systemów instalacyjnych od wiodących producentów. Dzięki temu szkolenia odbywają na rzeczywistych urządzeniach i instalacjach – czyli dokładnie takich, z jakimi pracuje wykwalifikowany instalator podczas codziennych zadań. Zainstalowanie w CKP systemy energetyki odnawialnej pracują dla bieżących potrzeb grzewczych dwóch pracowni w zakresie centralnego ogrzewania jak i ciepłej wody użytkowej.

Do najważniejszego wyposażenia pracowni należą:

- instalacja z gruntową pompą ciepła BUDERUS WPS,
- instalacja z pompą ciepła do podgrzewu c.w.u. typu powietrze-woda BUDERUS,
- instalacja solarna do podgrzewu c.w.u.,
- system grzewczy łączący powyższe instalacje,
- autonomiczna instalacja fotowoltaiczna,
- stacja napełniania instalacji,
- pompa do prób ciśnieniowych,
- narzędzia do budowy nowoczesnych systemów instalacyjnych, np. PP i połączenia zaciskowe na elastycznych rurach PEX, AL-PEX,
- armatura instalacyjna.

Pracownia umożliwia szkolenie w zakresie:

- budowy urządzeń i systemów energetyki odnawialnej,
- planowania i montażu systemów energetyki odnawialnej,

- przeprowadzania analizy ekonomiczno-technicznej pracy systemów energetyki odnawialnej,
- obsługi sterowania gruntowych i powietrznych pomp ciepła w warunkach rzeczywistych,
- obsługi sterownika solarnego w warunkach rzeczywistych,
- przeprowadzania pomiarów cieplnych i elektrycznych urządzeń i systemów energetyki odnawialnej,
- przeprowadzania uruchamiania urządzeń oraz prac konserwacyjnych w warunkach rzeczywistych,
- diagnostyki systemów energetyki odnawialnej,
- montażu nowoczesnych systemów instalacyjnych,
- posługiwania się dokumentacją techniczną,
- czytania, sporządzania schematów wykonawczych instalacji.

Poza tym integralną część pracowni stanowi sala szkoleniowa, wyposażona w projektor oraz sala komputerowa do nauki obsługi branżowych programów komputerowych, wspomagających planowanie, projektowanie oraz zdalny monitoring systemów energetyki odnawialnej.

Utworzenie pracowni urządzeń i systemów energetyki odnawialnej jest bardzo innowacyjnym i potrzebnym przedsięwzięciem edukacyjnym, umożliwiającym kształcenie fachowej kadry, co z pewnością przyczyni się do tego, że absolwenci CKP w Słupsku będą mieli ułatwiony start na runku pracy w zawodzie technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej.

Wiesław Maruszak

wicedyrektor

Centrum Kształcenia Praktycznego
w Słupsku

SŁUPSKA BUDOWLANKA SZKOŁĄ INNOWACYJNĄ

Innowacyjność to we współczesnych dysputach słowo klucz. Idea skłaniająca decydentów do składania niekończących się obietnic pomocy, współpracy, a przynajmniej wsparcia. Wszystkim zależy na tym, by udowodnić, że firma jest innowacyjna, że projekt jest innowacyjny, że wreszcie szkoła jest innowacyjna. Jeżeli dowiedziemy naszym pracodawcom, także naszym klientom, ale przede wszystkim sobie samym, że jesteśmy w danej dziedzinie innowacyjni, to rzeczywistość wokół nas staje się łatwiejsza do opanowania.

Nas interesuje pojęcie innowacyjności szkoły

Jakie cechy we współczesnych realiach naszego kraju ma innowacyjna szkoła? Ludzie niezwiązani bezpośrednio ze szkołami, odpowiedzą bez namysłu, że chodzi o współpracę z zagranicą, udział w niekończących się projektach unijnych, o „wypasione” sale komputerowe, nauczycieli otwartych na inicjatywy młodzieży oraz tych, którzy ochoczo podejmują się udziału we wszelkich projektach.

Takich szkół jest w tej chwili bardzo dużo. Nauczyciele piszą projekty. Mają do tego, w niektórych samorządach, czy szkołach, zatrudnionych specjalistów. Niektórzy wygrywają te projekty, a wtedy pojawia się, obok ich realizacji, natłok dokumentów sprawozdawczych, które często przysłaniają istotę sprawy, pochłaniając ogrom czasu, który mógłby być poświęcony na pracę z uczniami. Prawie wszystkie szkoły posiadają pracownię komputerową i tylko od majątności samorządu zależy, czy ich sprawność jest zadowalająca, czy niestety pracują bardzo wolno. Wszyscy korzystamy z komputerów, projektorów, tablic interaktywnych.

Młodzież szkolna od zawsze była albo bardziej, albo mniej aktywna i ten sam nauczyciel z jedną grupą mógł zrobić dużo więcej, niż z inną. Ponadto inicjatywy dodatkowych kursów, szkoleń, projektów absorbują młodzież współczesnej szkoły tak bardzo, że obserwujemy skutek uboczny tej wielkiej, dodatkowej aktywności, a mianowicie: totalne rozkojarzenie oraz zaległości, które czasami trudno uzupełnić, bo przebywając na kursach, uczeń nie uczestniczy w obowiązkowych zajęciach, podczas których zdobywa się wiedzę w dziedzinach, wymagających powiązania ze sobą wielu wątków.

Czy tak rozumiana innowacyjność to nie jest tylko wielkie zamieszanie?

W naszej szkole innowacyjność rozumiemy w zupełnie innym kontekście. Oczywiście doceniamy wszelkie nowości w zakresie nowoczesnych narzędzi dydaktycznych. Analizujemy dobre projekty, wspomagające wielostronny rozwój uczniów, które jednak nie demolują

wewnętrzny ład i spójności procesu dydaktycznego i wychowawczego. Podchodzimy do tych inicjatyw z rozwagą.

Na czym więc polega nasza innowacyjność?

Naczelną zasadą, którą kierujemy się, by nie pozostawać w tyle i jednocześnie kreować aktywnie rzeczywistość naszego środowiska, jest elastyczność w wyborze oferty edukacyjnej każdego roku. Oferta zawodów, których uczymy jest stale analizowana i poszerzana lub zmieniana. W okresie ostatnich lat nauczyliśmy w zawodach: murarz-tylnik, technolog robót wykończeniowych, który obejmował specjalizację tynkarską, malarską, stolarską, posadzkarską. Ponadto prowadziliśmy klasy technikum geodezji, technikum instalacji sanitarnych, technikum drogownictwa. Zawsze niezmiennie prowadziliśmy klasy technikum budownictwa, ale w zależności od potrzeb, zmienialiśmy specjalizacje w tym zawodzie. W minionym roku szkolnym kształciliśmy i obecnie kontynuujemy naukę w zawodach murarz, monter systemów suchej zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, technik budownictwa, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej oraz technik inżynierii środowiska i melioracji.

Tajemnica naszej innowacyjności tkwi w wykwalifikowanej kadrze nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy są inżynierami o różnych specjalnościach. Są to pedagodzy, których wiedza i umiejętności bazują na logicznym myśleniu, kojarzeniu ze sobą wielu dziedzin teoretycznych, jak choćby fizyka, chemia, matematyka, geometria, geografia, geologia, historia... Dzięki temu z łatwością dostosowują się oni do wprowadzanych zmian w kierunkach kształcenia.

Jedynym gwarantem innowacyjności ludzkich poczynań jest otwartość umysłu, zdolność logicznego myślenia, łączenia faktów i wyciągania wniosków. Współczesna szkoła, niestety, straciła ten podstawowy atrybut innowacyjności. Matematyka nauczana w szkołach, rozpoczynając od podstawowych, jest zbiorem mechanicznie powtarzanych schematów. Nauczanie pod kątem zdawania testów, odarło młodych ludzi z potrzeby namysłu nad zagadnieniem, sprowadzając ich do roli automatów, odhaczających kolejne odpowiedzi. Prawdopodobieństwo zdania testów bez jakiegokolwiek wiedzy wynosi 25%. Czasami wystarczy zaznaczyć rozwiązania na chybił trafił.

W naszej szkole – mimo, że jesteśmy zmuszeni do przygotowywania także do zadań testowych – niezmiennie kształtujemy umiejętności logicznego myślenia i zapamiętywania dzięki zrozumieniu. Niestety, czasami jed-

nak trudno w końcowym etapie nauczania zmienić przyzwyczajenia uczniów do rozwiązywania zadań na podstawie schematu, a nie logicznego myślenia. Zawsze jednak pozostanie w nich świadomość, że działanie na podstawie mechanizmów jest często zawodne.

Efektywność naszej pracy możemy jednak obiektywnie zmierzyć ważnymi osiągnięciami. Należy do nich z pewnością Olimpiada Wiedzy i Umiejętności Budowlanych, w której, od dwudziestu lat jesteśmy w czołówce Okręgu Gdańskiego. W bieżącym roku, jak i poprzednim zajęliśmy pierwsze miejsce jako Szkoła, a trzy lata temu drugie.

W wyborze zawodów robotniczych preferujemy zawody szerokoprofilowe, a nie wąsko specjalizujące. Absolwent takich klas, na rynku pracy, odnajdzie się sprawniej niż ten, który ma tylko jedną, wąską specjalizację. Adept zawodu cieśla spokojnie poradzi sobie ze wznoszeniem tradycyjnych budynków szachulcowych, jak i nowoczesnych konstrukcji drewnianych domów, wykonywanych z drewna klejonego, czy zespolonego z płytami drewnopochodnymi. Technolog robót wykończeniowych, w swojej firmie lub u innego pracodawcy, będzie umiał wykonywać wszelkie roboty wykończeniowe, a nie tylko jeden ich rodzaj.

W ramach Roku Szkoły Zawodowców mamy wielką nadzieję na coraz lepszy nabór młodych ludzi z szeroko pojętymi uzdolnieniami technicznymi, byśmy mieli jeszcze większe szanse na rozwijanie ich talentów. Ważne jest to dla nas zwłaszcza dlatego, że od tego roku przywrócono możliwość uzyskiwania przez techników, uprawnień do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie. To wielka nobilitacja, ale też wielka odpowiedzialność, którą będą mogli podjąć tylko ci, którzy posiadają wiedzę, poprzez jej rozumienie i będą wdrażać własne inicjatywy, a nie odtwarzać mechanizmy.

Maria Jankowska

nauczyciel przedmiotów zawodowych
w Zespole Szkół Budowlanych
im. Inżynierów Polskich w Słupsku

Michalina Lehman

II Liceum Ogólnokształcące w Głogowie,
klasa I

Priorytety

jesteś wodą
a ja zanurzam się w Tobie
chcę dotknąć
złotego piasku na dnie
tak wiele
ale Ty mnie unosisz
bo wiesz że ziarnka piasku
jak monety przesypują się
między palcami
bronisz mnie
pozwalasz tylko patrzeć
na dno
a ja wciąż sięgam
i sięgam
ale to woda jest życiem
nie złoto na dnie
a Ty
jesteś wodą

Respirator

w przezroczystej trumnie
nie w garniturze
lecz w pampersie
żyjesz
próbując żyć
wielokilogramowa pompa
narzuca ci rytm oddechu
dlatego siedzimy tu
niczym strachy na śmierć
i czekamy
dostarczając tży
paliwo dla twojego
serca

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Nieco inne spojrzenie na innowacyjne nauczania...

Pracuję w szkole już ponad 25 lat. To epoka albo i ze dwie. W tym czasie wielokrotnie zmieniało się prawo oświatowe, zreorganizowano system szkół, było kilka reform programowych i systemowych, wprowadzono egzaminy zewnętrzne, powstały instytuty i prace naukowe o nowoczesnym nauczaniu i badaniu jego wyników, technologia i informatyka wkroczyły do szkół i edukacji, zmieniła się młodzież, zmieniły się relacje w szkole...

Właśnie – relacje. Moim zdaniem to, co jest istotą szkoły to CZŁOWIEK i relacje. Najważniejsza z nich to wzajemne zaufanie i szacunek, relacja nauczyciel-uczeń, a marzy mi się i staram się osiągnąć relacje mistrz-uczeń-przewodnik, mentor, autorytet dla ucznia. Jestem pewny, że takich relacji w szkole nic nie jest w stanie zastąpić. Nie zbuduje ich żadna reforma, przepis czy polecenie. To nauczyciel musi nosić w sobie i starannie, konsekwentnie kształtować wizerunek mistrza, budować zaufania w codziennych kontaktach z uczniami. To wielka, nieustająca praca.

Fundamentem budowy relacji z uczniami jest otwarta postawa i pasja nauczyciela, a niezbędną cegiełką: kreatywność i innowacyjność w pracy (i niekiedy ta zadekretowana w papierach). W mojej pracy od lat poszukuję i stosuję nietypowe, niekonwencjonalne rozwiązania. Od lat, wchodząc do szkoły, czytam napis na tabliczce przy drzwiach „liceum ogólnokształcące”. To zobowiązuje. Staram się uczyć i nauczać swoich uczniów w sposób holistyczny. Nie tylko matematyki...

Brydż

Brydż to szlachetna gra w karty, rozwijająca intelektualnie, kształcąca odpowiedzialność, pamięć i koncentrację, zasady kultury ogólnej i savoir-vivre, umiejętność współpracy w zespole, rozwiązywanie problemów, zdolność logicznego i arytmetycznego myślenia, ocenianie, analizowanie i przewidywanie, czy radzenie sobie ze stresem. Uczę moich uczniów gry w brydża. Zajmuje to tylko kilka lekcji, a daje ogromną satysfakcję – i mnie, i uczniom. Dzisiaj to elitarna umiejętność. Coroczną kulminacją jest wielkie i sympatyczne wydarzenie – szkolny turniej brydża. Dzięki współpracy z Młodzieżowym Domem Kultury i panem Bogusławem Dykiem, uczniowie, którzy „złapali bakcyła”, mogą uczestniczyć w zajęciach koła brydża i profesjonalnych turniejach dla młodzieży.

Czy warto? Pewnego razu mój absolwent na spotkaniu opowiadał: „*Super, że nas Pan nauczył i że graliśmy w brydża. Ale nie myślałem, że to przyda się w życiu. Skończyłem studia, poszedłem do dużej firmy. Dopiero zacząłem pracę. Szefostwo chciało nas – nowo przyjętych – lepiej poznać, zintegrować*

z zespołem i zrobiło wyjazd integracyjny. Wyjazd jak wyjazd, trochę jak w filmach, ale wieczorem przy kolacji szef zapytał, kto może zagrać w brydża, bo brakuje czwartego. Zgłosiłem się. Orłem w brydżu nie jestem, ale wie Pan, jak urosła moja pozycja w oczach kolegów i w firmie...”. Taka wypowiedź absolwenta daje satysfakcję i przekonanie, że warto na lekcjach matematyki podejmować niestandardowe działania.

Gry planszowe

Wprowadzam gry planszowe do pracy w szkole. Wszyscy znamy i generalnie lubimy te gry. Pozwalam uczniom raz na jakiś czas pograć na lekcji. Oczywiście, ponieważ jest to matematyka, wybieram gry sprzyjające rozwijaniu myślenia matematycznego – quiz matematyczny, Trio, Scrabble, Rummikub, Mathable, Qwirkle... Zabawa jest przednia, zaangażowanie uczniów – ogromne. Myślę, że niebawem trzeba będzie zorganizować mistrzostwa szkoły.

Videocasty

Rozwój techniki, technologii oraz umiejętności i zasoby sprzętowo-programowe ucznia dają nauczycielowi ogromne możliwości. Telefon komórkowy, tablet czy serwis YouTube to narzędzia, które można wspólnie i twórczo wykorzystać w procesie nauczania.

Jedną z możliwości są videocasty. Videocast, to forma internetowej publikacji multimedialnej. Można powiedzieć, że w edukacji prekursorem zastosowania jest Salman Khan. Zainspirowany Khan Academy przedstawiłem uczniom pomysł na projekt – stworzymy własne filmy edukacyjne z matematyki i szkolny kanał matematyczny na YouTube. Pomysł chwycił, zaangażowanie uczniów i pomysłowość – bezcenne. Efekt – doskonały.

Języki obce na lekcjach różnych przedmiotów

Nie jestem ekspertem i specjalistą od języków obcych. Ale rozumiem ich znaczenie. Nauczyciel wchodzący na lekcje i prowadzący ją z elementami języka obcego? Dlaczego nie! Pomijając względy formalne i fakt, że kształcenie językowe uczniów jest jednym z priorytetów Komisji Europejskiej i MEN oraz kompetencją kluczową, proszę uwierzyć – uczniowie są zafascynowani i pod wrażeniem takiej lekcji i nauczyciela! Ja staram się poprowadzić takie zajęcia raz w semestrze. Oczywiście wszystko tłumaczymy. I tu też otwierają się możliwości. Ja preferuję wybór tłumacza (lub tłumaczy) spośród uczniów. To wartość dodana dla mnie i tych licealistów. Taką lekcję zawsze warto wzbogacić prezentacją. Uczniowie NA PEWNO zapamiętają takie zajęcia!

Konkurs FotoMatematyka

Przedmiotowy Konkurs Fotograficzny? Jasne! To bardzo prosty sposób na zaciekawienie i zainteresowanie uczniów przedmiotem. Mój konkurs FotoMatematyka jest konkursem fotograficznym, inspirowanym ogólnopolskim konkursem „Matematyka w obiektywie”, czyli spojrzenie na otaczający nas świat okiem obiektywu i dostrzeganie matematyki wokół nas. Uczniowie, jak zawsze, wykazali się pomysłowością i kreatywnością oraz zmysłem artystycznym. Uczniowie musieli zrobić ciekawe „matematyczne” zdjęcie oraz opisać związek uchwyconego obrazu z matematyką. Prace podlegały ocenie nie tylko mojej, ale osób znających się na plastyce i fotografii. Wszyscy byliśmy pod wrażeniem.

Konferencja TED

Polecam Państwa uwadze konferencję TED (Technology, Entertainment and Design) – www.ted.com. To „konferencja idei” o wielkiej renomie. Występują na niej ludzie z całego świata, pełni pasji i pomysłów, ciekawi, nietuzinkowi, kreatywni, wizjonerzy, o wielkim dorobku i autorytecie, którzy mają coś do powiedzenia. I robią to w piętnastominutowych, porywających wystąpieniach/prezentacjach, mówiąc o rzeczach wielkich w bardzo przystępny sposób i często z wielkim poczuciem humoru. Możemy z niej zaczerpnąć pomysły na ciekawą, nietypową lekcję z pełnym wykorzystaniem aktywności uczniów. Jednym z ciekawych, ostatnio zaproponowanych pomysłów jest budowa wieży z makaronu. Dajcie szansę swoim uczniom pracy w zespole i spróbowania swoich sił w zbudowaniu najwyższej wieży z makaronu. Poznacie swoich uczniów z innej strony.

Na koniec troszkę poezji

Matematyka inspiruje młodych twórców – uczniów uzdolnionych nie tylko matematycznie, ale i humanistycznie. Poniżej prezentuję „dawkę” poezji, napisanej przez licealistów, którzy w takiej właśnie formie wyrazili myśli i wiedzę o królowej nauk.

***

*Gdy w błogim śnie się pogrążyłam
mroźną nocą zimową,
Dwa piękne motyle zobaczyłam,
fruwające nad mą uśpioną głową.
Hasałam po kwiecistej łące,
słuchając śpiewu ptaków
Łapałam małe, szare zające,
skaczące wśród czerwonych maków.*

*W tym momencie mój spokój coś niemilego zmaciło,
Więc nie czekając zmroku opowiem co się zdarzyło.
Zza lasu dwie funkcje wyskoczyły:
nieparzyste i okresowa.
Te “zjawy” mnie bardzo zdziwiły,
aż wypowiedziałam słowa:*

*Czy jesteście „na” czy „w”
czy różnowartościowe?
Jakie są wasze wykresy no i miejsca zerowe?
Monotoniczność też mi nieznana,
podobnie jak i dziedzina.
Z tego powodu byłam załamana,
co potwierdziła ma mina.
Lecz nagle pszczoł na mnie ruszył rój cały,
no i zaczęłam zmykać
Najstarsze z najstarszych przysłów
mi wybryczały:
„Poczytać jeszcze trochę musisz! Poczytać!”*

***

*Dzisiaj środa, śliczny, majowy dzionek,
słonko już wstało, a po domu roznosi się
zapach poziomek.
I pewnie myślicie, że dziś na majówkę się wybiorę!!!?
A tu was zaskoczę, gdyż coś dziwnego
ciągnie mnie ku szkole.
Pytacie co ma tak wielką siłę?!.
Co jest jaśniejsze niż wiosenne słońce,
Co pachnie ładniej niż kwiaty na łące,
Co jest weselsze niż skaczące zające...
Na samą myśl o tym szybciej bije mi serce
To klasówka z matematyki – zwana –
który z uczniów padnie najprędzej
Dzisiaj powodem naszych westchnień będą CIĄGI!
Ciąg arytmetyczny jest tego działu matką
jej dzieci – elementy – są wesolą gromadką
Ustawione są one w różnej dla nich kolejności,
dzięki temu nie ma wśród nich kłótni
i nieprzyjemności,
Ważna też dla nich jest stała różnica,
bardzo się kochają więc w postaci sumy
można je zapisać.
Ciąg geometryczny na ojca został wybrany,
jednak ten przez dzieci mniej jest lubiany!!!!
Bardzo ważna w ciągach jest granica,
która ma bardzo dziwne często oblicza.
Spokój zakłóca nam rekurencji pojęcie,
od której aż nam się w głowach kręci.
Na końcu nie wspomnieć byłoby grzechem,
o szeregu geometrycznym z ogromnym orzechem.
Ma on swoją sumę ale tylko wtedy,
gdy iloraz w sztachetki wzięty jest tańszy
od złotówki i wzorem zakłęty.
Więc uśmiechnij się dziewczyno,
kłaśnij w ręce chłopcze
Nawet w ciągach można znaleźć coś co będzie
dla ciebie radosne.
Radzę jednak na majowe do kościoła się udać,
gdy chcesz jakieś punkty ze sprawdzianu otrzymać.*

***

Czym się różni granica funkcji od skomplikowanej ciągłości
 Pytanie to zawsze przysparza bardzo wiele trudności,
 Jednak wciąż podkreślam, że warto zapamiętania,
 Są kryteria służące do cech funkcji rozpoznawania.
 W ciągłości przynależność punktu do dziedziny jest KONIECZNA!
 Inaczej nasz wysiłek i włożona praca byłaby zbyteczna,
 Gdyż w punkcie nie z dziedziny ciągłości nie rozpoznajemy.
 Jak b uwzględnimy wnet wszystkie tajniki funkcji pojmiemy.
 Lecz warto wspomnieć o nieodzownych warunkach ciągłości.
 Otóż granica ciągu musi być równa wartości...
 ...wartości funkcji w punkcie x_0 rzecz to oczywista
 Ale wizja nadchodzącej klasówki wciąż jest bardzo mglista).
 Przytoczę jeszcze nazwiska dwóch słynnych postaci,
 Dzięki którym nasza wiedza o definicje się wzbogaci.
 Chodzi tu oczywiście o panów Cauchy'ego i Heinego,
 Oni odkryli tajniki ciągłości funkcji w ciągu życia swego,
 I aby rozpowszechnić to, czego dokonali,
 W dwie śliczne definicje swe przemyślenia poukładali.
 Lecz na tym nie skończyły się matematyczne wojaze.
 Panowie Weierstrass i Darboux twierdzenia przynieśli nam w darze.
 Pierwszy był Niemcem, drugi pod francuskimi pracował barwami.
 Obaj byli słynnych Akademii Nauk członkami.
 Czytając tak wielkie nazwiska powiem skrycie, ale szczerze,
 Chyba zostanę sławnym matematykiem
 (w co i tak nie wierzę!)

Tak, tak, nie mylą się Państwo – to wiersze matematyczne powstałe na lekcji matematyki (a raczej na sprawdzianie). Pomysł samych uczniów, tych nieco mniej zdolnych matematycznie, za to chcących pochwalić się i być docenionymi za inne zdolności. Dlaczego nie?

Podsumowanie

Proszę mi wierzyć – każda, nawet najmniejsza aktywność nauczyciela, wykraczająca poza „standard kredy i tablicy” jest entuzjastycznie odbierana przez uczniów, pozwala im bardziej zaangażować się w proces nauczania. Buduje prestiż i autorytet nauczyciela w oczach wychowanków, BUDUJE RELACJE.

Piotr Gumienny
 nauczyciel matematyki
 I Liceum Ogólnokształcące w Słupsku

Projekt Zachowaj Równowagę czyli zdrowe podejście do życia

Instytut Żywności i Żywienia, dzięki wsparciu organizacji Swiss Contribution, realizuje w Polsce globalną strategię Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), dotyczącą propagowania zdrowego stylu życia i zapobiegania otyłości. W Polsce średnia długość życia ciągle odbiega od średniej w Unii Europejskiej. To nie kwestia klimatu, szczęścia, ani genów. To głównie problem niewłaściwego odżywiania, złych nawyków i braku aktywności fizycznej. Światowa Organizacja Zdrowia podaje, że 29% polskich jedenastoletków ma nadwagę, a wśród trzynastoletków na otyłość cierpi co czwarty z nich.

Projekt *Zachowaj równowagę* otwiera przed nami nowe możliwości dostępu do edukacji, porad ekspertów, aplikacji, warsztatów, najnowszych trendów i badań naukowych. Wszystko po to, abyśmy mogli żyć w sposób bardziej zrównoważony i bardziej świadomy. Wszystko, aby dłużej cieszyć się życiem. Podstawowym celem projektu *Zachowaj równowagę* jest promocja zdrowego stylu życia, w tym zapobieganie nadwadze i otyłości oraz innym przewlekłym chorobom niezakaźnym, poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej.

Szkoła Podstawowa nr 8 w Lęborku przystąpiła do realizacji projektu w roku szkolnym 2013/2014 i już po roku otrzymała Certyfikat *Szkoły przyjaznej żywieniu i aktywności fizycznej dzieci*. W placówce podjęto wiele inicjatyw, umożliwiających spełnienie wszystkich kryteriów do uzyskania certyfikatu. Pierwszym krokiem było zatwierdzenie przez Radę Pedagogiczną hasła roku „Prawdziwe życie to zdrowe życie”. W ramach jego realizacji wszystkie konkursy wewnątrzszkolne podporządkowano promocji zdrowia i aktywności fizycznej. Dla uczniów zapowiedzią uczestnictwa w programie było przygotowanie przez liderów projektu przedstawienia profilaktycznego „Trzymaj formę razem z nami, żyj sportowo – precz z nałogami”. Inscenizacji towarzyszyła loteria fantowa. Nagrody w postaci sprzętu sportowego o wartości 2 tys. złotych zostały zakupione dzięki środkom pozyskanym od sponsorów. Atrakcją była nagroda główna – rower. Można było też wygrać rolki, deskorolki i piłki.

Z początkiem roku szkolnego zmieniono asortyment w sklepiku szkolnym, wycofano produkty niezalecane w żywieniu dzieci i wprowadzono do sprzedaży soki naturalne, wodę mineralną oraz kanapki z ciemnego pieczywa. Usunięto reklamy niezdrowej żywności i rozmieszczono plakaty, postery o zdrowym stylu życia, piramidy

żywnościowe itp. W każdym gabinecie przygotowane zostały przez uczniów gazetki tematyczne. We wrześniu podjęto starania o zapewnienie obiadów szkolnych zgodnie z zaleceniami IZZ. W naszej szkole z obiadów korzysta 318 uczniów, co stanowi 35% społeczności szkolnej. Ponadto 447 uczniów objętych jest programem „Warzywa i owoce w szkole”, a 207 uczniów otrzymuje mleko, a 94 uczniów jogurty pitne.

Liderzy projektu pozyskali środki finansowe i zakupili stoliki do kącika drugośniadaniowego, z którego korzystają uczniowie klas IV-VI. Drugie śniadanie w klasach młodszych spożywane jest w klasach lekcyjnych. Jednocześnie ruszyła kampania promująca drugie śniadanie. W kąciku śniadaniowym systematycznie aktualizowano gazetki tematyczne, które były czytane nie tylko przez uczniów, ale także przez odwiedzających szkołę rodziców.

Dzięki sponsorom podpisano umowę z firmą dostarczającą wodę mineralną i zorganizowano akcję *Zdrowe nawadnianie*. Uczniowie uczestniczący w zajęciach sportowych mogą bezpłatnie korzystać z wody. Spowodowało to, że dzieci przestały na zajęcia przynosić napoje słodkie.

W szkole jednocześnie z programem *Zachowaj równowagę*, którym objęci są wszyscy uczniowie naszej szkoły, realizowane są także programy „Zachowaj trzeźwy umysł” w klasach IV-VI – czyli wśród 50% uczniów, a także „Trzymaj formę” w klasach V-VI – co stanowi 30% uczniów naszej szkoły. Na korytarzach eksponowano prace uczniów, biorących udział w konkursach plastycznych: *Klasowa witamina*, *Wiem co jem – reklama owocu i warzywa*. Ciekawym pomysłem było zbudowanie przez uczniów klas IV piramidy zdrowego żywienia, która wyeksponowana została na głównym holu szkoły.

Rozwijanie zdolności i wiedzy kulinarnej uczniów, zgodnej z zasadami racjonalnego żywienia to przede wszystkim zajęcia praktyczne pod opieką wychowawców i nauczycieli techniki, ale także ciekawe konkursy kulinarne: *Mistrz zdrowej kuchni* – konkurs dla klas młodszych i *Salatka bystrego ucznia* – konkurs dla klas starszych.

Wszyscy uczniowie naszej szkoły obejrżeli film edukacyjny *Zachowaj równowagę z Pascalem*. Projekcja filmu była poprzedzona pogadanką na temat zdro-

wego stylu życia, prawidłowego odżywiania. Dla uczniów klas IV-VI zorganizowano spotkania z dietetykiem. Takie spotkania zorganizowano także dla rodziców uczniów naszej szkoły, gdzie odnotowano dużą – 75% frekwencję. Także nauczyciele w ramach rady szkoleniowej uczestniczyli w spotkaniu z dietetykiem z firmy ELIGO.

Oprócz konkursów kulinarnych i plastycznych zorganizowano także konkurs recytatorski *Doktor zdrowko radzi* i wokalny *Wyśpiewaj zdrowie*. W ramach *Olimpiady dobrej formy* po spotkaniu z dietetykiem uczniowie klas IV przystąpili do szkolnego testu wiedzy na temat piramidy żywieniowej i aktywności fizycznej. Wyniki konkursu były bardzo wysokie, zwycięscy uzyskali maksymalną liczbę punktów. We wszystkich konkursach wewnątrzszkolnych uczniowie mieli okazję zdobyć atrakcyjne nagrody, ufundowane przez Radę Rodziców.

W naszej szkole powstała klasa sportowa o profilu koszykówki dziewcząt i piłki nożnej chłopców. W klasie tej podstawa programowa jest realizowana w wymiarze 4 godzin lekcyjnych wychowania fizycznego tygodniowo, 6 godzin lekcyjnych to godziny profilowane. W szkole organizowane są także pozalekcyjne zajęcia siatkówki, piłki ręcznej i fitnessu. Szkoła bierze udział w rozgrywkach ligowych w trzech dyscyplinach sportowych: koszykówce, piłce nożnej i piłce ręcznej. Zajmujemy wysokie lokaty w międzyszkolnych zawodach sportowych.

We wszystkich klasach czwartych dwie godziny wychowania fizycznego odbywają się na pływalni. Uczniowie objęci są obowiązkową nauką pływania. W klasach młodszych również organizowane są zajęcia rekreacyjno-sportowe. W zajęciach sportowych bierze udział 35% uczniów. W spotkaniach koła krajoznawczo-turystycznego bierze udział 76 uczniów. W szkole organizowane są rajdy piesze i rowerowe. Jest ich tak dużo, że nie sposób ich wszystkich wymienić. Nauczyciele wychowania fizycznego organizują zawody sportowe dla wszystkich oddziałów szkolnych, konkursy sportowe, rzucanka siatkarska, gry w dwa ognie, bieg mikołajkowy w klasach młodszych, a w klasach starszych rozgrywki o Mistrzostwo Szkoły w koszykówce, siatkówce, piłce ręcznej nożnej. Bardzo ważnym konkursem szkolnym jest konkurs akrobatyczno-taneczny dla klas IV-VI. W zajęcia ruchowe zaangażowano także rodziców i nauczycieli. Zorganizowano zajęcia *Ćwicze z mamą, ćwicze z tatą*. W czerwcu odbył się również piknik rekreacyjny dla uczniów i rodziców.

Największym naszym sukcesem jest to, że we wszystkich podjętych działaniach zaangażowana była bardzo duża liczba uczniów. Masowość imprez sporto-

wych, udział w konkursach wewnątrzszkolnych o tematyce zdrowotnej napawa optymizmem. Zagadnienia dotyczące zdrowego stylu życia nie są obce uczniom naszej szkoły. Zwiększyła się liczba uczniów uczestniczących w zajęciach sportowych. Dzieci świadomie wybierają swoje przekąski, częściej piją wodę mineralną. Podziękowania rodziców uczniów naszej szkoły za podnoszenie ich świadomości na temat zdrowego trybu życia potwierdziły, że realizacja projektu była słusznie podjęta inicjatywą. Zachęcamy inne szkoły do udziału w projekcie. Jest bardzo dużo pracy związanej z jego wdrożeniem, ale satysfakcja z efektów wykonanych działań jest jeszcze większa.

Katarzyna Wilmont

Iwona Gulewicz

*liderzy projektu Zachowaj Równowagę
Szkoła Podstawowa nr 8 w Lęborku*

Zuzanna Rębacz

*Zespół Szkolno-Przedszkolny
w Żelkowie, klasa IV*

Miasto

Tramwaj jedzie albo stoi,
bo od tego są tramwaje.
Auto trąbi trututu!
Czy to miasto? Tak, to tu.

Tu są sklepy kolorowe
oraz tory tramwajowe.
Tu ulice są szerokie,
domy niskie i wysokie.

W mieście hałas jest i szum,
Wszędzie słychać bum, bum, bum.
Ludzie chodzą i biegają,
Dla dzieci czasu nie mają.

Tu są kina i teatry,
i stadiony duże są,
i ulice są tak kręte,
że ni w tamtą ani w tę.

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

METODY INDYWIDUALIZACJI NAUCZANIA

WSPÓŁPRACA II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. A. MICKIEWICZA W SŁUPSKU
Z I UNIWERSYTECKIM GIMNAZJUM IM. W. SOROKI W NOWOGRODZIE WIELKIM

Współpraca z I Uniwersyteckim Gimnazjum w Nowogrodzie Wielkim (Rosja) i II Liceum Ogólnokształcącym w Słupsku rozpoczęła się 2000 roku. Jej celem jest stworzenie młodzieży możliwości poznania rówieśników z innego kraju, ich stylu życia i problemów dnia codziennego. Porozumienie o współpracy między szkołami dotyczy także nauczycieli, dla których jest to okazja do wymiany poglądów na temat metod i form pracy, poznania systemów edukacyjnych funkcjonujących w innych krajach, zdobywania i wymiany doświadczeń. Spotkania robocze organizowane podczas mobilności projektowych owocują głębszymi refleksjami w postaci artykułów, które są wymiernym efektem nauczycielskiej współpracy i wymiany myśli.

Poniższy artykuł **dr. Arkadija Gormina** jest drugim z publikowanych na łamach „Informatora Oświatowego” tekstów, powstałych podczas współpracy II LO w Słupsku z rosyjskim Gimnazjum w Nowogrodzie Wielkim. Pierwszy artykuł – Natalii Żoginy „*Metody komunikacyjne na lekcjach języka angielskiego*” – ukazał się w „Informatorze Oświatowym” – Nr 4/14.

Arkadij Gormin – doktor habilitowany nauk pedagogicznych i doktor nauk psychologicznych jest profesorem Katedry Pedagogiki i Psychologii na Uniwersytecie im. Jarosława Mądrego w Nowogrodzie Wielkim. Jest on również założycielem (w 1992) I Uniwersyteckiego Gimnazjum w Nowogrodzie Wielkim (Rosja) i jego dyrektorem od 16 lat. Nadal pracuje w gimnazjum. Stworzył i kieruje swoistym, eksperymentalnym centrum metodycznym, naukowo-praktycznym laboratorium.

Artykuł Gormina prezentuje indywidualne tory – sposoby, metody nauczania w gimnazjum (w Rosji). Praca przedstawia proces indywidualizacji nauczania, zarówno w ramach NI jak i ITN. Gormin zwraca uwagę na problemy wyboru profilu kształcenia. Uważa, iż należy wesprzeć ucznia psychologicznie i pedagogicznie. Przedstawia również modele pracy przy realizacji ITN.

Krystyna Walner

nauczyciel języka rosyjskiego
w II Liceum Ogólnokształcącym
im. Adama Mickiewicza w Słupsku

Индивидуальные траектории обучения в гимназии

Говоря об индивидуализации образования, хотелось бы развести понятия «индивидуальное» и «индивидуализированное» обучение.

В чистом виде индивидуальное обучение в массовой школе – это скорее желаемая форма работы, чем действительная, оно возможно только в очень маленьких группах, или в идеальном случае – «тет-а-тет» с учителем. Эта форма обучения применяется при репетиторстве, работе с отстающим или больным школьником по решению педагогического совета. Подобное образование имеет ряд несомненных преимуществ, не случайно оно широко использовалась для домашнего обучения дворянских детей в 18-19 веке. Индивидуально обучаемые дети обеспечены непрерывной обратной связью с учителем, темп обучения настроен на особенности их восприятия, содержание изучаемой дисциплины может постоянно корректироваться с учетом мотивации обучаемых. Наконец, между учеником и учителем легче устанавливаются неформальные взаимоотношения, основанные на взаимопонимании и эмпатии. Вместе с тем, индивидуально обучаемые школьники лишены важнейшей составляющей обучения – общения со сверстниками, которое могло бы оказать существенное влияние на формирование у них социальных компетенций.

Прежде чем говорить об индивидуализированном обучении, необходимо разобраться в самом понятии «индивидуальность». Индивидуальность – это неповторимость, уникальность человеческих качеств. Индивидуальность – это своеобразная вершина иерархической организации психологических свойств, она определяет индивидуальный стиль учебной деятельности. Педагогическое взаимодействие в учебном процессе должно быть «настроено» на этот стиль. Одновременно индивидуализированное обучение предусматривает возможность достаточно большого выбора содержания образования, соответствующего мотивации школьника.

Знакомясь с различными формами индивидуализации обучения в школах, мы обратили внимание на тот факт, что они далеко не всегда учитывают зрелость школьника, совершающего выбор профиля

обучения. Приобретая свободу подобного выбора, ученик автоматически становится ответственным за него. Принять на себя ответственность за собственный выбор - это значит быть готовым следовать ему как минимум до конца обучения в школе. Например, сделав выбор в 8 классе гуманитарного направления нельзя «передумать» и перейти через два года в физико-математический класс, поскольку догнать своих одноклассников по профильным предметам будет практически невозможно. Ученик «изменивший» своему выбору оказывается в сложной ситуации, сдавая экзамены при поступлении в ВУЗ, поскольку ему приходится конкурировать с выпускниками, поступающими по школьному профилю обучения. По этим причинам, на мой взгляд, предоставить *каждому* ученику право *совершенно свободного* выбора без психолого-педагогического сопровождения нельзя, поскольку в ряде случаев оказывается несформированной ответственность за этот выбор.

В нашей гимназии индивидуализированное обучение учитывает психологические особенности контингента школьников. При поступлении в восьмой класс каждый из них на основе личной мотивации выбирает профиль обучения (языковой, экономический, искусствоведческий или правовой). Кроме этого выбора, дающего возможность изучения любимых учебных предметов, каждый школьник составляет для себя индивидуальную траекторию обучения, которая подразумевает возможность вариативного выбора уровня изучения непрофильных учебных предметов, а также самообразование. При составлении и выборе индивидуальной траектории обучения, которая представлена тремя моделями, учитывается не только желание школьника, но и уровень его социальной зрелости.

Для того, чтобы иллюстрировать работу в этом направлении мы предлагаем Положение и описание моделей индивидуальных траекторий обучения

*Утверждено решением
педагогического совета*

ПОЛОЖЕНИЕ

*об индивидуализации обучения гимназистов в
форме построения индивидуальной траектории
обучения (ИТО)*

1. Индивидуальные траектории обучения вводятся в гимназии с целью наиболее полного удовлетворения учащихся 8-11-х классов в получении образования, соответствующего интересам и выбору направления дальнейшего обучения, а также освобождения их времени для самообразования.
2. Индивидуальные траектории обучения выстраиваются в форме индивидуальных учебных планов, включающих в себя:

- 2.1 Учебные занятия, обязательные для посещения (первая смена гимназии);
- 2.2. Учебные занятия, выбранные гимназистом в расписании второй смены на ОПОУ;
- 2.3. Учебные занятия, связанные с посещением лекций НовГУ;
- 2.4. Внегимназические кружки, секции и т.п., посещаемые в учреждениях дополнительного образования Великого Новгорода;
- 2.5. Самостоятельные занятия в библиотеке, работа в ИНТЕРНЕТе
- 2.6. Индивидуальную работу с педагогами и репетиторами и др.
3. Для гимназистов предлагаются три модели ИТО в зависимости от уровня их самоопределения и способностей (см. приложение 1).
4. Решение о переводе учащихся на 1 модель ИТО принимается педагогическим советом гимназии по заявлению гимназиста с согласия его родителей. По результатам наблюдений за успеваемостью гимназиста педагогический совет может отменить свое решение и перевести гимназиста на 2 или 3 модель ИТО.
5. Решение о переводе на 2 модель ИТО принимается гимназистом и его родителями по согласованию с теми педагогами, которые дают согласие на изучение их учебного предмета в форме самообразования и ежесеместровой сдачи зачетов.
6. Учащиеся, занимающиеся по 3 модели ИТО, автоматически включаются в эту форму образования в связи с поступлением на обучение в гимназию 8 классе.
7. Индивидуальный учебный план составляется учеником, занимающимся любой модели ИТО. Помощь в составлении индивидуального учебного плана оказывают психолог, классные руководители, заведующий отделением. План согласуется и подписывается родителями.
8. Для учащихся, занимающихся по 1 и 2 модели ИТО, в классных журналах делается соответствующая запись и отметка «Н» на предметах, где они отсутствуют, не ставиться. Аттестация этих учащихся по результатам семестра проводится на основе зачета.
9. Любой ученик может подать заявление на изменение модели ИТО. Перевод с 3 модели на 1 или 2 осуществляется по решению учителей, или педагогического совета. Переход с 1 модели на 2 или 3, а также со 2 на 3 осуществляется по заявлению гимназиста. Перевод на обучение по 1 и 2 модели ИТО проводится распоряжением заведующего отделением.

Модели индивидуальных траекторий обучения гимназистов

Модель	Характеристика школьника			Кто принимает решение о выборе категории	Обязательные для посещения в гимназии учебные предметы	Необязательные предметы (со 2 семестра)	Дополнительные предметы
	Характеристика самоопределения	Характеристика способностей	Отношение к обучению				
Первая	Высокий уровень : ученик точно знает, куда будет поступать, кем хочет стать, какие учебные предметы необходимо будет сдавать на ЕГЭ для поступления	Высокий уровень способностей по всем учебным предметам, способность к самообразованию. Развитая воля и ответственность	Положительная мотивация на самообучение в первую очередь по профильным предметам. Выраженная деятельность по самообучению.	Педагогический совет, учени, его родители	Учебные предметы, сдаваемые на ЕГЭ и физкультура Доп. занятия 2 смены по подготовке в ВУЗ.	Все остальные учебные предметы. Педагоги готовят вопросы для сдачи экстерном зачетов 1 раз в семестр и по результатам зачета аттестуют ученика. Самостоятельно составляется расписание посещения любых учебных предметов на любом отделении гимназии.	Самостоятельный выбор учебных дисциплин второй смены (на любом отделении), выбор лекций в НовГУ
Вторая	Средний уровень : ученик представляет, в какой области он хотел бы получить высшее образование, но не точно представляет себе, кем бы хотел стать. Идет самоопределение	Высокий уровень способностей , имеет место скорее частная одаренность, чем академическая. Достаточно высокий уровень ответственности и воли.	Самостоятельное обучение возможно только по учебным предметам, относящимся к сфере непосредственных интересов.	Ученик, учителя отдельных предметов родители	Большинство учебных предметов по расписанию гимназии. Доп. занятия по подготовке в ВУЗ. Посещение факультатива по профессиональной ориентации	Несколько (до 1-3) учебных предметов, не сдаваемых на ЕГЭ, расписание которых совпадает с занятиями в ВУЗе, или занятиями на спецпредметах другого отделения гимназии. По этим предметам каждый семестр сдаются зачеты.	Учебные предметы по выбору во второй смене (на любом отделении).
Третья	Низкий уровень самоопределения. Ученик не достаточно четко представляет себе направление дальнейшего обучения	Средние способности по всем предметам или частная одаренность. Не достаточно развита воля и самоорганизация.	Процесс обучения требует внешнего контроля.	Ученик при поступлении и в гимназию	Все учебные предметы в соответствии с расписанием. Предусмотренные профилом отделения учебные предметы 2 смены. Посещение факультатива по профессиональной ориентации.	Учебные предметы второй смены с других отделений, посещение занятий в ВУЗе за рамками учебного времени гимназии.	Учебные предметы, направленные на физическое и интеллектуальное развитие по выбору школьника (ОПОУ).

*dr Arkadij Gormin
I Uniwersyteckie Gimnazjum
w Nowogrodzie Wielkim
Rosja*

ODBYŁO SIĘ W ODN

wrzesień 2014 r. – czerwiec 2015 r.

Informacja o doskonaleniu zawodowym nauczycieli

FORMY KURSOWO-WARSZTATOWE

W roku szkolnym 2014/2015 w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku odbyło się: **61 kursów i warsztatów (rok ubiegły 49)** doskonalenia zawodowego nauczycieli, w tym **2 kursy grantowe** – 9 edycji (**181 uczestników**).

Ze zgłoszeń indywidualnych nauczycieli zostało zorganizowanych 51 (**85%**) kursów. Z kolei 9 (**15%**) form odbyło się dla całych rad pedagogicznych szkół m.in. w Słupsku, Tczewie, Wejherowie, Lęborku, Bytowie, Miastku, Chojnicach i wielu mniejszych miejscowościach.

Ogółem zostało przeszkolonych 1130 (*rok ubiegły 949*) nauczycieli i innych pracowników placówek oświatowo-wychowawczych. Największy procent stanowili nauczyciele:

- szkół podstawowych **29,0%**;
- przedszkoli **24,0%**;
- zespołów szkół **19,0%**;
- gimnazjów **9%**;
- szkół ponadgimnazjalnych **8,3%**,
- SOSW **5,2,0%**.

Inni uczestnicy kursów (5,5%) to m.in.:

- pedagogzy,
- logopedzi,
- psychologowie,
- terapeuci z poradni psychologiczno-pedagogicznych,
- nauczyciele akademicy,
- instruktorzy domów kultury,

- nauczyciele kształcenia ustawicznego,
- studenci,
- konsultanci ODN.

Z oferty szkoleniowej ODN zostało zrealizowanych 38 obszarów tematycznych. Największym zainteresowaniem cieszyły się kursy w zakresie:

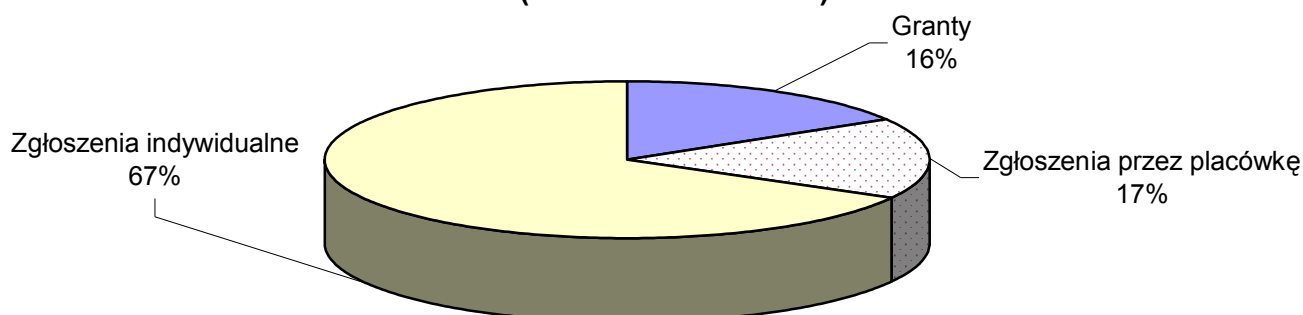
- edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej – **414 nauczycieli**;
- podnoszenia efektywności nauczania – **146 nauczycieli**;
- bezpieczeństwa w szkole – **138 nauczycieli**;
- realizacji przedmiotów artystycznych – **84 osoby**;
- wdrażania i nauczania języka kaszubskiego w przedszkolach i szkołach – **78 osób**;
- warsztaty etnograficzne (unikatowe zawody) – **100 osób**.

W bieżącym roku szkolnym odbyło się **36 rad pedagogicznych** i zostało przeszkolonych **969 nauczycieli**.

Ewaluacja przeprowadzonych form była bardzo zadowolająca. Uczestnicy podkreślali dobry poziom merytoryczny i organizacyjny zajęć.

Szczegółowe dane o doskonaleniu zawodowym nauczycieli (wykaz form i uczestników) zawiera załączona tabela.

FORMY DOSKONALENIA W ROKU SZKOLNYM 2014-2015 (liczba uczestników)

DOSKONALENIE RAD PEDAGOGICZNYCH

Lp.	Placówka	Data realizacji	Temat	Liczba uczestników
1.	Szkoła Podstawowa w Głobinie	08.09.2014	Bezpieczeństwo uczniów (Wirtualne zagrożenia, realna pomoc. Zagrożenia związane z rozwojem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Cyberprzemoc, niebezpieczne kontakty, dostęp do niepożądanych treści, uzależnienia. Procedury reagowania, sposoby zabezpieczenia).	107
2.	Gimnazjum w Dębnicy Kaszubskiej	23.09.2014	Odpowiedzialność nauczycieli (porządkowa, dyscyplinarna, karna) w tym prawa i obowiązki.	30
3.	Szkoła Podstawowa w Leśnie	22.10.2014	Realizacja podstawy programowej z wykorzystaniem nowego podręcznika do klasy pierwszej „Nasz elementarz”.	14
4.	Zespół Szkół w Brzeźnie Szlacheckim	29.10.2014	Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej w pracy nauczyciela.	19
5.	Szkoła Podstawowa w Brusach	04.11.2014	Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych – skuteczne metody działań wychowawczych.	40
6.	Przedszkole Miejskie nr 15 w Słupsku	07.11.2014	Rada pedagogiczna jako zespół – metody i formy współpracy.	13
7.	Szkoła Podstawowa w Leśnie	04.11.2014	Jak opracować IPET.	15
8.	Przedszkole Miejskie nr 3 w Miastku	05.11.2014	Umiejętności interpersonalne nauczyciela w pracy z rodzicami.	10
9.	Zespół Szkół w Zagórzycy	06.11.2014	Autorskie programy nauczania i innowacje pedagogiczne.	12
10.	Zespół Szkół w Nożynie	18.11.2014	Profilaktyka zapobiegania cyberprzemocy i innym zagrożeniom związanym z rozwojem nowoczesnych technologii. Procedury reagowania, sposoby zabezpieczenia.	18
11.	Zespół Szkół Technicznych w Słupsku	18.11.2014	Organizacja kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych w szkołach i placówkach.	49
12.	Szkoła Podstawowa w Brusach	19.11.2014	Wykorzystanie zasobów edukacyjnych w internecie.	35
13.	Szkoła Podstawowa w Głobinie	19.11.2014	Praca z uczniem zdolnym.	13
14.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Sierakowicach	19.11.2014	Aktywizowanie nauczycieli do kształtowania u uczniów umiejętności uczenia się własnego rozwoju i współdziałania w zespole.	18
15.	Przedszkole Miejskie nr 3 w Miastku	24.11.2014	Łamigłówki dla małej główki – zabawy matematyczne.	12
16.	Zespół Szkół w Czarnej Dąbrówce	26.11.2014	Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej.	24
17.	Szkoła Podstawowa w Niezabyszewie	26.11.2014	Diagnoza przyczyn niepowodzeń szkolnych i organizacja pomocy uczniom.	13
18.	Powiatowy Młodzieżowy Dom Kultury w Miastku	27.11.2014	Jak budować i utrzymać autorytet nauczyciela.	10
19.	Zespół Szkół w Swornychgaciach	28.11.2014	Analiza wyników egzaminów zewnętrznych oraz wskaźnika EWD jako pomoc w podnoszeniu efektywności w pracy szkoły.	19

Lp.	Placówka	Data realizacji	Temat	Liczba uczestników
20.	Gimnazjum nr 1 w Wejherowie	01.12.2014	Analiza porównawcza 2013-2014 wyników egzaminów zewnętrznych oraz wskaźników EWD.	30
21.	Przedszkole Miejskie nr 3 w Słupsku	02.12.2014	Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych – skuteczne metody działań wychowawczych w przedszkolu.	14
22.	Zespół Szkół Technicznych w Słupsku	09.12.2014	Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych – skuteczne metody działań wychowawczych w szkole.	45
23.	Zespół Szkół w Czarnej Dąbrówce	10.12.2014	Profilaktyka agresji i przemocy w szkole	24
24.	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Ustce	11.12.2014	Agresja i przemoc. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych.	21
25.	Zespół Szkół w Swornychgaciach	12.12.2014	Diagnoza przyczyn niepowodzeń szkolnych i organizacja pomocy uczniom.	18
26.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Rumi	17.12.2014	Profilaktyka zapobiegania cyberprzemocy i innym zagrożeniom związanym z rozwojem nowoczesnych technologii. Procedury reagowania, sposoby zabezpieczenia.	23
27.	Zespół Szkół Technicznych w Słupsku	19.12.2014	Jak zapobiegać symptomom wypalania zawodowego nauczycieli.	26
28.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Sierakowicach	04.03.2015	Profilaktyka zapobiegania cyberprzemocy i innym zagrożeniom związanym z rozwojem nowoczesnych technologii. Procedury reagowania, sposoby zabezpieczenia.	16
29.	Szkoła Podstawowa w Łebie	17.03.2015	Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów wychowawczych – skuteczne metody działań wychowawczych w przedszkolu i szkole.	31
30.	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Słupsku	18.03.2015	Open Space i Word Cafe jako formy pracy nauczyciela.	55
31.	Zespół Szkół Ekonomiczno-Usługowych w Bytowie	23.03.2015	Ocenianie kształtujące, wspomagające rozwój ucznia.	30
32.	Zespół Kształcenia i Wychowania w Stężycy	25.03.2015	Jak rozpoznać, że dziecko doświadcza przemocy?	43
33.	Zespół Szkół w Korzybiu	27.03.2015	Wykorzystanie tablicy interaktywnej w pracy nauczyciela.	12
34.	ATELIER Niepubliczne Przedszkole „Smyki” w Bytowie	31.03.2015	Umiejętności interpersonalne nauczyciela w pracy z rodzicami i dziećmi.	12
35.	Gimnazjum nr 2 w Bytowie	16.04.2015	Innowacyjność jako sposób na poprawę efektywności kształcenia.	33
36.	Przedszkole Miejskie nr 1 w Miastku	22.04.2015	Umiejętności interpersonalne nauczyciela przedszkola w pracy z rodzicami.	11
37.	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 5 w Słupsku	29.04.2015	Współczesna wiedza o istocie i przebiegu procesu nauczania i uczenia się.	54
Razem				969

FORMY KURSOWO-WARSZTATOWE

Nazwa kursu	Miejsce realizacji	Liczba godzin	Liczba grup	Liczba uczestników
6-latek w szkole – formy, metody pracy, adaptacja	Szkoła Podstawowa w Kościerzynie	20	5	22
	Szkoła Podstawowa w Rzeczenicy	20		23
	Szkoła Podstawowa nr 2 w Bytowie	20		10
	Szkoła Podstawowa nr 8 w Wejherowie	20		9
	ODN w Słupsku	20		26
Nauczanie skuteczne, ciekawe, twórcze	Szkoła Podstawowa w Brusach	20	4	24
	Szkoła Podstawowa nr 12 w Tczewie	20		14
	Gimnazjum nr 1 w Wejherowie	20		31
	ODN w Słupsku	20		25
Matura 2015. Nowa formuła egzaminu z języka polskiego.	ODN w Słupsku	10	1	11
Wspieranie rozwoju muzycznego dziecka w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej	ODN w Słupsku	10	1	29
Praca z uczniem specjalnej troski	ODN w Słupsku	5	1	7
Zdrowe żywienie dziecka w przedszkolu	Przedszkole nr 1 w Lęborku	7	1	16
Formy destrukcji dzieci i młodzieży, przekaz traumy	Szkoła Podstawowa nr 1 w Słupsku	8	1	28
Zabawy taneczne na Kaszubach	ODN w Słupsku	10	2	28
Emisja i higiena głosu	Przedszkole Miejskie nr 3 Miastko	10	1	9
Zabawy taneczne na Kaszubach	ODN w Słupsku	10	2	20
Podstawy muzykoterapii	ODN w Słupsku	8	1	20
Zabawy plastyczne na świąteczny czas	ODN w Słupsku	10	1	23
Strategie postępowania nauczycieli wobec agresji i przemocy	Gimnazjum w Dębnicy Kaszubskiej	10	1	23
Zabawa w teatr	Przedszkole Miejskie nr 3 Miastko	10	1	12
Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej w pracy nauczyciela	ODN w Słupsku	5	1	15
Matura 2015. Nowa formuła egzaminu z języka polskiego.	ODN w Słupsku	10	1	11
Matura 2015. Nowa formuła egzaminu z języka polskiego.	ODN w Słupsku	10	1	12
Kreatywność i różnorodność w kształceniu kompetencji matematycznych w klasach I-III szkoły podstawowej	ODN w Słupsku	5	1	14
Wspieranie rozwoju plastycznego dziecka w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej poprzez różne techniki – Zima	ODN w Słupsku	7	1	14
Awans zawodowy nauczyciela – aspekty prawne, przygotowanie dokumentacji awansowej	ODN w Słupsku	5	1	19
Wstępna diagnoza gotowości szkolnej	ODN w Słupsku	3	1	33
Wstępna diagnoza gotowości szkolnej	ODN w Słupsku	3	1	29
To co terapią logopedyczną nie jest, może ją udoskonalić i usprawnić	ODN w Słupsku	6	1	32
Wspieranie rozwoju plastycznego dziecka w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej poprzez różne techniki – Wiosna, Wielkanoc	ODN w Słupsku	10	1	24

Nazwa kursu	Miejsce realizacji	Liczba godzin	Liczba grup	Liczba uczestników
Wpływ psychoedukacyjnych metod pracy i oddziaływań psychoterapeutycznych na jakość życia ucznia, jego motywację i poczucie pewności siebie	ODN w Słupsku	8	1	16
Nowa formuła egzaminu maturalnego z historii i WOS	ODN w Chojnicach	5	1	10
Diagnoza pracy szkoły	Gimnazjum w Dębnicy Kaszubskiej	10	1	22
Zabawy taneczne na Kaszubach. Nauka języka kaszubskiego poprzez taniec i śpiew	ODN w Słupsku	10	2	30
Nowa formuła egzaminu maturalnego z historii i WOS	ODN w Słupsku	5	1	10
Wykorzystanie zasobów edukacyjnych dostępnych w internecie dla nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej	ODN w Słupsku	3	1	6
Terapia dzieci autystycznych i dzieci z zaburzeniami zachowania	ODN w Słupsku	25	1	11
6-latek w szkole – formy, metody pracy, adaptacja	ODN w Słupsku	10	1	14
Kalkulator EWD jako narzędzie do analizy efektywności nauczania matematyki w szkole ponadgimnazjalnej	ODN w Słupsku	4	1	11
Kalkulator EWD jako narzędzie do analizy efektywności nauczania w szkole podstawowej	ODN w Słupsku	4	1	9
Profilaktyka płaskostopia u dzieci w wieku przedszkolnym	ODN w Słupsku	10	1	19
Ocenianie kształtujące w praktyce	Zespół szkół w Damnicy	4	1	30
Awans zawodowy nauczyciela – aspekty prawne, przygotowanie dokumentacji awansowej	ODN w Słupsku	5	1	26
Kurs Kierowników wycieczek szkolnych	Punkt Przedszkolny „Przyjaciele Myszki Miki” w Rzepnicy	10	1	27
Matematyka z GeoGebra – praca z programem i tworzenie apletów	ODN w Słupsku	5	1	9
Szkolenie „Bezpieczeństwo w szkole”	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku	8	1	60
Opóźniony rozwój mowy	ODN w Słupsku	6	1	14
Metody pracy z dzieckiem 6 letnim	ODN w Słupsku	6	1	9
Praca edukacyjno-terapeutyczna z uczniem z zespołem Aspergera	Szkoła Podstawowa Suchorze	20	1	19
Tańce i zabawy z instrumentami	Instytut Muzyki AP w Słupsku	12	1	35
Warsztaty etnograficzne	Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie	5	5	100
	Razem	531	60	1130

Ewa Misiewicz
konsultant ds. doskonalenia nauczycieli
w ODN w Słupsku

Sieci współpracy i samokształcenia 2014/2015

Sieci współpracy i samokształcenia to całoroczny program wspomagania pracy szkół i nauczycieli przedszkół i szkół podstawowych, realizowany przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku w subregionie słupskim (powiat lęborski i Lębork oraz powiat słupski i Słupsk) i subregionie południowym (powiat kościerski i Kościerzyna, powiat chojnicki i Chojnice oraz powiat człuchowski i Człuchów). Zajęcia w ramach *Sieci* prowadzili konsultanci ODN w Słupsku i zaproszeni do współpracy eksperci.

Sieci współpracy i samokształcenia obejmowały pięć obszarów tematycznych:

- *Wspieranie rozwoju małego dziecka w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych* (koordynator: Elżbieta Wild, konsultant ODN Słupsk).
- *Profilaktyka agresji i przemocy w szkole* (koordynator: Małgorzata Lipińska, konsultant ODN Słupsk).
- *Ciekawe, twórcze i skuteczne nauczanie przedmiotów przyrodniczych* (koordynator – Irena Czyż, konsultant ODN Słupsk).
- *Innowacyjne sposoby nauczania na zajęciach humanistycznych* (koordynator: Marzena Tuliszka, konsultant ODN Słupsk).
- *Dyrektor jako lider* (koordynator: Małgorzata Lipińska, konsultant ODN Słupsk).

Wspieranie rozwoju małego dziecka w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych

W subregionie słupskim, w ramach spotkań tej *Sieci* współpracy, odbyły się spotkania o następującej tematyce:

- *Rodzaje metod i form pracy – innowacje* (26.11.2014; prowadząca: Elżbieta Wild).
- *Metody pracy zespołowej – warsztaty muzyczne* (18.02.2015; prowadząca: Ewa Misiewicz).
- *Bezpieczeństwo w sieci* (27.03.2015; prowadzący: Marek Wróblewski).
- *Multimedia w nauczaniu ortografii. Podsumowanie pracy Sieci* (24.04.2015; prowadząca: Iwona Pożniak, Elżbieta Wild).

W subregionie południowym odbyły się trzy spotkania, w ramach których zrealizowano zajęcia:

- *Twórcze metody i formy pracy w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej – innowacje* (04.03.2015; prowadząca: Elżbieta Wild).
- *Twórczość plastyczna w rozwoju dzieci – techniki plastyczne* (29.04.2015; prowadząca: E. Wild).
- *Kreatywność w nauczaniu matematyki w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Zakończenie pracy Sieci* (19.05.2015; prowadzący: Jerzy Paczkowski).

W spotkaniach tej *Sieci* w subregionie słupskim wzięło udział 25 nauczycieli, a subregionie południowym – 28. Ogółem systemowym wsparciem objęto 53 nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Profilaktyka agresji i przemocy w szkole

W subregionie słupskim w ramach działania tej *Sieci* przeprowadzono spotkania o następującej tematyce:

- *Zjawisko agresji w szkole. Zapobieganie. Cz. I* (19.11.2014; prowadząca: Małgorzata Lipińska).
- *Rozpoznawanie i rozwiązywanie trudnych sytuacji wychowawczych w szkole* (20.01.2015; prowadząca: Renata Kołosowska).
- *Bezpieczeństwo w sieci. Cyberprzemoc* (11.03.2015; prowadzący: Marek Wróblewski).
- *Zjawisko agresji w szkole. Zapobieganie. Cz. II. Podsumowanie merytoryczne zajęć w sieci w roku szkolnym 2014/2015* (12.05.2015; prowadzące: Małgorzata Lipińska, Renata Kołosowska).

W subregionie południowym odbyły się trzy spotkania o następującej tematyce:

- *Zjawisko agresji* (4.03.2015; prowadząca: Małgorzata Lipińska).
- *Bezpieczeństwo w sieci. Cyberprzemoc* (29.04.2015; prowadzący: Marek Wróblewski).
- *Agresja – metody pracy. Podsumowanie merytoryczne zajęć w Sieci 2014/2015* (19.05.2015; prowadząca: Renata Kołosowska).

W spotkaniach tej *Sieci* w subregionie słupskim wzięło udział 28 nauczycieli, a subregionie południowym – 16. Ogółem systemowym wsparciem objęto 44 nauczycieli szkół podstawowych.

Ciekawe, twórcze i skuteczne nauczanie przedmiotów przyrodniczych

Dla nauczycieli pracujących w tej *Sieci* w subregionie słupskim zorganizowano cztery spotkania. Zrealizowano następującą tematykę:

- *Wprowadzenie do innowacji. Jak planować nauczanie skuteczne?* (10.12.2014; prowadzące: Irena Czyż, Tamara Kropiowska).
- *Nauczanie przez odkrywanie – metoda IBSE* (14.01.2015; prowadząca: Monika Jurek).
- *Innowacyjne metody słowne: QtA, open space, world cafe* (18.02.2015; prowadząca: Tamara Kropiowska).
- *Wykorzystanie tablicy multimedialnej na przedmiotach przyrodniczych. Podsumowanie pracy Sieci* (22.04.2015; prowadzący: Marek Wróblewski, Irena Czyż).

W subregionie południowym odbyły się trzy spotkania, w ramach których zrealizowano tematy:

- *Wprowadzenie do innowacji. Innowacyjne metody słowne: Q&A, open space, world cafe* (25.02.2015; prowadzące: Irena Czyż, Tamara Kropiowska).
- *Nauczanie przez odkrywanie – metoda IBSE* (15.04.2015; prowadząca: Monika Jurek).
- *Wykorzystanie tablicy multimedialnej na przedmiotach przyrodniczych. Podsumowanie pracy Sieci* (10.06.2015; prowadzący: Marek Wróblewski, Irena Czyż).

W spotkaniach tej Sieci w subregionie słupskim wzięło udział 14 nauczycieli, a subregionie południowym – 15. Ogółem systemowym wsparciem objęto 29 nauczycieli.

Innowacyjne sposoby nauczania na zajęciach humanistycznych

W ramach Sieci w tym obszarze w subregionie słupskim zaplanowano realizację następujących tematów:

- *Sieć – forma współpracy nauczycieli, która pozwala dzielić się wiedzą i doświadczeniem. Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej na zajęciach humanistycznych* (14.01.2015; prowadzący: Marzena Tuliscka, Marek Wróblewski).
- *Prawo autorskie w edukacji. Wykorzystanie zasobów edukacyjnych dostępnych w internecie na zajęciach humanistycznych* (18.03.2015; prowadzący: Marzena Tuliscka, Marek Wróblewski).
- *Jak wykorzystać narzędzia Google w pracy nauczyciela. Podsumowanie zajęć pracy Sieci Współpracy i Samokształcenia* (27.05.2015; prowadzący: Marzena Tuliscka, Marek Wróblewski).

W subregionie południowym tematyka spotkań tej Sieci była nieco inna – różnice wynikały z potrzeb nauczycieli, należących do tego zespołu:

- *Sieć – forma współpracy nauczycieli, która pozwala dzielić się wiedzą i doświadczeniem. Praktyczne wykorzystanie tablicy interaktywnej na zajęciach humanistycznych* (25.02.2015; prowadzący: Marzena Tuliscka, Marek Wróblewski).
- *Prezi – tworzenie prezentacji multimedialnych w chmurze* (15.04.2015; prowadzący: Marzena Tuliscka, Marek Wróblewski).
- *Wykorzystanie zasobów edukacyjnych dostępnych w internecie na zajęciach humanistycznych* (10.06.2015; prowadzący: Marzena Tuliscka, Marek Wróblewski).

Oprócz zajęć stacjonarnych, nauczyciele należący do tej Sieci pracowali na platformie internetowej ODN w Słupsku. Zajęcia online w ostatniej grupie zakończyły się 20.05.2015 r.

W spotkaniach tej Sieci w subregionie słupskim wzięło udział 15 nauczycieli, a subregionie południowym – 13. Ogółem systemowym wsparciem objęto 28 nauczycieli.

Dyrektor jako lider

W realizacji projektu *Sieć współpracy i samokształcenia dla dyrektorów przedszkoli*, który rozpoczął się w subregionie słupskim w roku szkolnym 2013/2014, wzięli udział dyrektorzy przedszkoli miejskich i wiejskich z powiatów: słupskiego i lęborskiego. W roku szkolnym 2014/2015, zgodnie z potrzebami uczestników, działalność Sieci była kontynuowana. Spotkania odbywały się w formie dwugodzinnych zajęć edukacyjno-warsztatowych w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Zaplanowano następującą tematykę spotkań:

- *Spotkanie organizacyjne. Praca z Radą Pedagogiczną jako grupą – cz. II* (14.01.2015; prowadząca: Małgorzata Lipińska).
- *Rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w relacjach interpersonalnych w placówce – cz. II* (10.03.2015; prowadząca: Renata Kołosowska).
- *Radzenie sobie ze stresem związanym z pracą* (15.04.2015; prowadząca: Małgorzata Lipińska).
- *Wnioski o dotację dla placówki oświatowej w ramach programu Erasmus+* (29.04.2015; prowadzący: Mateusz Weiland).
- *Zakończenie pracy Sieci. Posumowanie. Określenie dalszych kierunków rozwoju zawodowego. Wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych* (20.06.2015; prowadząca: Małgorzata Lipińska).

Ogółem w pracach Sieci współpracy i samokształcenia uczestniczyło 18 dyrektorów przedszkoli.

***

Zgromadzone doświadczenie i wyniki przeprowadzonych ewaluacji pozwolą nam na skuteczniejszą realizację działań w zakresie wspomaganie i rozwoju nauczycieli w przyszłym roku szkolnym. Zamierzamy kontynuować pracę dotychczas utworzonych Sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych subregionu słupskiego i południowego. Planujemy również objąć wsparciem, w ramach Sieci, nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Wszystkich zainteresowanych uczestnictwem w tematycznych sieciach współpracy i samokształcenia zapraszam do śledzenia naszej strony internetowej: www.odn.slupsk.pl

Prowadzenie sieci to duże wyzwanie. Bardzo dziękuję wszystkim koordynatorom Sieci oraz ekspertom za ogromną pracę zarówno dydaktyczną, jak i organizacyjną. Słowa podziękowania kieruję również do pani Teresy Szynwelskiej i pani Aliny Gorskij z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Chojnicach, które użyczały uczestnikom Sieci sal dydaktycznych oraz wspierały nas w organizacji na wszystkich spotkaniach w subregionie południowym.

Dorota Iwanowicz

wicedyrektor

Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku

Wiosenna Szkoła EWD 2015

W dniach 12-14 marca w Ożarowie Mazowieckim odbyła się kolejna Wiosenna Szkoła EWD. Tym razem do udziału w Szkole EWD organizatorzy zaprosili przede wszystkim tych dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół kończących się maturą, którzy dopiero rozpoczynają swoją przygodę z metodą edukacyjnej wartości dodanej. Ponadto w spotkaniu wzięła także udział grupa ekspertów ds. EWD. Zainteresowanie udziałem w spotkaniu było tak duże, że pomimo decyzji o zwiększeniu liczby uczestników (z przewidywanych 150 do 175), nie dla wszystkich znalazło się miejsce.

Wszyscy uczestnicy Wiosennej Szkoły mogli wysłuchać czterech wykładów (informacje oraz linki poniżej). Pozostałe zajęcia odbyły się w formie warsztatowej – w 6 grupach:

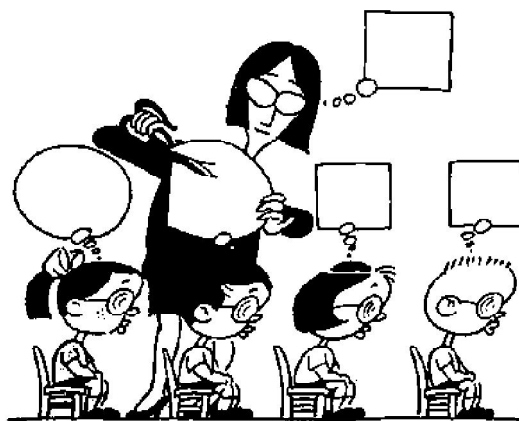
- dwie grupy dla szkół podstawowych (S1 i S2),
- dwie grupy gimnazjalne (G1 i G2),
- dwie grupy maturalne (M1 i M2).

Osobną grupę tworzyli eksperci ds. EWD (<http://ewd.edu.pl/eksperci-ds-ewd/>). Uczestnicy warsztatów pracowali na własnych, przywiezionych ze sobą komputerach z zainstalowanymi aplikacjami, odpowiednio: Kalkulator EWD 100 dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz Kalkulator EWD SP – dla szkół podstawowych.

Prezentacje do wszystkich wygłoszonych wykładów zamieszczone są w formie plików do pobrania na stronie EWD: <http://ewd.edu.pl/wiosna-2015/>.

Inauguracyjny wykład nt. *Miejsce egzaminów w systemie oceniania i ewaluacji*, wygłosił **dr M. Sitek** (<http://ewd.edu.pl/wp-content/uploads/2014/03/Ocenianie-i-ewaluacja-EWD-final.pdf>). Zwrócił m.in. uwagę na to, że: „Brakuje dyskusji o różnych sposobach wykorzystywania testów i ich konsekwencjach, zwłaszcza w ocenianiu szkół i nauczycieli. (...) Potrzeba większego zbalansowania danych wykorzystywanych do oceny szkół i lepszego wykorzystania oceniania wewnętrznego i innych form oceniania (testy diagnostyczne, performance assessment)”. Podkreślił także fakt wpływania egzaminów na praktykę nauczania. By skutki nie były jedynie negatywne, należy bardzo dokładnie analizować sposób, w jaki egzaminy działają na różne aspekty życia szkoły. Na koniec dr Sitek stwierdził jeszcze: „W Polsce wyniki sprawdzianów i egzaminów wypierają inne pożyteczne źródła informacji. Ogromne znaczenie ma komunikowanie wyników i budowanie świadomości tego, o czym mówią, a o czym nie mówią te wyniki.”

Dr hab. R. Dolata w wykładzie nt. *Modele oceniania efektywności nauczania* (<http://ewd.edu.pl/wp-content/uploads/2014/03/Modele-oceny-nauczania.pdf>)

przedstawił „próbę uporządkowania” modeli oceny nauczania. Podzielił je na modele kryterialne (skoncentrowane na procesie nauczania oraz skoncentrowane na wynikach końcowych) i modele różnicowe. Do tych drugich zaliczył: modele skoncentrowane na wynikach końcowych (wykorzystujące porównywalne w czasie wyniki końcowe), modele uwzględniające wpływ czynników pozaszkolnych (modele kontekstowe) oraz modele uwzględniające uprzednie osiągnięcia (EWD). Dr Dolata przybliżył słuchaczom ideę Edukacyjnej Wartości Dodanej, jako metody oraz jako wskaźnika efektywności nauczania. Pokazał również, w jaki sposób w metodzie EWD funkcjonuje mechanizm ograniczania wpływu czynników pozaszkolnych poprzez uwzględnienie uprzednich osiągnięć.

Ocenę efektywności nauczania w ewaluacji wewnętrznej zawarł **M. Koniewski** w wykładzie nt. *Logika ewaluacji wewnętrznej. Propozycja schematu postępowania*. (<http://ewd.edu.pl/wp-content/uploads/2014/03/>). Wykładowca przedstawił m.in. wybrane wyniki badania: *Wykorzystanie ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej przez szkoły. Badanie jakościowe* (40 szkół; 03-06.2013). Do konkluzji „Sprawozdawcza/opisowa ewaluacja wewnętrzna ma na celu zadośćuczynić obowiązkowi nałożonemu przez prawo, naśladuje ewaluację zewnętrzną” doprowadziły wyniki badania, z których kilka zostało omówionych dokładniej:

- wybór przedmiotu ewaluacji wiedziony zewnętrznymi wytycznymi, zamiast rzeczywistymi potrzebami szkoły,
- zwykle badania miały charakter li tylko wskazania na problem, rzadziej na jego przyczynę,
- brak poczucia sensu – niska użyteczność badań,
- problemy warsztatowe: pomijanie etapu formułowania pytań badawczych, przechodzenie od celu badania od razu do narzędzi.

W dalszej części wykładowca omówił „Model docelowy” ewaluacji wewnętrznej, zaczynając od

tego *Jak wybrać zagadnienie/problem badawczy?* Przedstawił cykl realizacji badania ewaluacyjnego, obejmujący: cele, pytania badawcze, wnioski, argumenty (materiał dowodowy) oraz rekomendacje (plan działania). Wskazał również na możliwość wykorzystania EWD w ewaluacji wewnątrzszkolnej:

- 1) jako wskaźnika ewaluacyjnego, ale także:
- 2) jako narzędzia wyboru przedmiotu ewaluacji.

Wykład pięknie zilustrowano oraz okraszono celnymi uwagami. Oto niektóre z nich:

- *Dobierz metodę adekwatną do problemu. Nigdy na odwrót!*,
- *Pamiętaj: „mniej znaczy więcej, Keep It Simple Stupid KISS (zachowaj jak największą prostotę).*

EWD nie powie nam, co doprowadziło do problemu, ale powie, gdzie szukać przyczyn!

Wykład nt.: *Zamierzony i niezamierzony wpływ egzaminów na proces dydaktyczny* wygłosił **dr H. Szalaniec** (<http://ewd.edu.pl/wp-content/uploads/2014/03>).

Wyniki tego samego egzaminu są wykorzystywane do różnych celów. W odniesieniu do jednych, ze względu na konsekwencje, egzamin może być trafny, a stosunku do innych – nie. Jak wielofunkcyjny scyzoryk – nie do wszystkiego służy równie dobrze.

Dr Szalaniec przedstawił wyniki szeroko zakrojonego badania (Medaus 1988) na temat wpływu wyników egzaminów zewnętrznych na program nauczania i uczenie do egzaminu. M.in. wskazał 7 zasad. Oto kilka wybranych:

- Jeśli uczniowie, nauczyciele i administracja oświatowa wierzą i uważają, że wyniki egzaminu są bardzo istotne, to nie jest ważne, czy to rzeczywiście prawda, czy fałsz. Wpływ zależy od tego, jak ludzie postrzegają doniosłość egzaminu.
- Nauczyciele zwracają szczególną uwagę na formę pytań w egzaminie (np. zadania krótkiej odpowiedzi, wypracowanie, zadania wielokrotnego wyboru) i do nich odpowiednio dostosowują nauczanie.
- Jeśli uznaje się, że z wynikami egzaminu związane jest podejmowanie ważnych decyzji, to nauczyciele będą uczyć do egzaminu.
- Gdy wyniki egzaminu (...) determinują przyszłe wybory edukacyjne lub wybory życiowe, to społeczeństwo ma tendencję do traktowania tych wyników jako główny cel nauczania, a nie jako wskaźnik osiągnięć.

Przykładowe niezamierzone zmiany negatywne wywołane egzaminami: zmiana rozkładu akcentów w realizowanym programie nauczania, zmiana w przydziale czasu, korzystanie na lekcjach, na szeroką skalę, z testów dostępnych na rynku, zmiany w relacjach pomiędzy uczniami, pomiędzy uczniami i nauczycielami a także pomiędzy nauczycielami.

Egzaminy mogą wspierać pozytywne zmiany w procesie uczenia się, jeżeli (m.in.):

- treść i format zadań pozwalają sprawdzać szerokie spektrum umiejętności,
- wyniki wykorzystywane są tylko do tych celów, do których dany egzamin został zaplanowany,
- sposób komunikowania wyników pozwala wykorzystać je szkole do doskonalenia uczenia się uczniów,
- nauczyciele mają możliwość uzyskania wsparcia, jak interpretować i wykorzystywać wyniki egzaminów.

Wykładowca przedstawił na koniec obserwowane pozytywne zmiany w procesie dydaktycznym, które wiążą z funkcjonowaniem w Polsce systemu egzaminów zewnętrznych:

- przedstawianie uczniom wymagań z poszczególnych przedmiotów nauczania,
- wzbogacenie sposobów oceniania uczniów – zarówno w zakresie szkolnego oceniania sumującego jak i kształtującego,
- częstsze piętnowanie nieetycznych zachowań – podwyższania wyników w nieetyczny sposób,
- więcej uwagi poświęca się na rozwój umiejętności samooceny uczniów i nauczycieli, niż osiągnięć uczniów – rozwój EWD.

Zajęcia warsztatowe obejmowały wprowadzenie i ćwiczenia, w grupach:

- S1 i S2 – Model EWD dla II etapu edukacyjnego oraz Kalkulator EWD SP,
- G1 i G2 – Model EWD dla gimnazjów, Interpretacja trzyletnich wskaźników EWD oraz Kalkulator EWD 100,
- M1 i M2 – Model maturalnej EWD, Interpretacja trzyletnich wskaźników EWD oraz Kalkulator EWD 100.

W grupie ekspertów podsumowano projekt realizowany w okresie IX-XII 2014 w wybranych szkołach podstawowych. Było to badanie uczestniczące *Przeprowadzenie we współpracy z radą pedagogiczną szkoły, analizy wyników sprawdzianu z wykorzystaniem metody edukacyjnej wartości dodanej (EWD)*. Ponadto wszystkie grupy, w formie warsztatowej realizowały temat: *Wskaźniki EWD w ewaluacji wewnątrzszkolnej*.

Tamara Kropiowska

*konsultant ds. wspomagania nauczycieli
w zakresie diagnozy edukacyjnej,
edukacji przyrodniczej i pracy z uczniem zdolnym
w ODN w Szupsku*

Koło-brzeska Konferencja dla Nauczycieli „Od Becika Każdy Klika”

OKIEM PRELEGENTA

Koło-brzeska Konferencja dla Nauczycieli „Od Becika Każdy Klika” (następczyni konferencji SOPK – Spotkania Opiekunów Pracowni Komputerowych) poświęcona jest promowaniu i stosowaniu nowych i nowoczesnych rozwiązań w nauczaniu oraz zarządzaniu szkołą. Miałem przyjemność uczestniczyć kolejny raz w tej konferencji, która odbyła się w Koło-brzegu w dniach 12-14 lutego 2015 r.

Organizatorzy konferencji od kilku lat poszerzają spektrum wykładów, seminariów i warsztatów dla uczestników, kierując wystąpienia do trzech grup odbiorców:

- związanych z zarządzaniem szkołą (dyrektorzy, przedstawiciele organów prowadzących),
- nauczycieli informatyki,
- nauczycieli przedmiotów nieinformatycznych.

Dyrektorzy i przedstawiciele organów prowadzących mogli uczestniczyć w wykładach i seminariach dotyczących m.in.:

- planowanych inwestycji na edukację,
- możliwości pozyskania środków unijnych,
- platform edukacyjnych,
- zarządzania dydaktyką multimedialną z poziomu szkoły,
- certyfikacji zawodowej,
- rozwiązań informatycznych w zarządzaniu szkołą,
- dzienników elektronicznych,
- alternatywnych rozwiązań dla pracowni komputerowych i ich modernizacji,
- otwartego oprogramowania dla edukacji,
- przeglądu nowoczesnych narzędzi edukacyjnych,
- tworzenia sieci współpracy w oparciu o chmurę,
- cyfrowej szkoły,
- dotacji celowej na podręczniki dla uczniów.

Nauczyciele przedmiotów informatycznych spotkali się na zajęciach specjalistycznych, w trakcie których mogli pogłębić swoją wiedzę i umiejętności w kontekście praktyki nauczania przedmiotów informatycznych w różnych typach szkół, a także administrowania systemami informatycznymi w szkole. Bardzo ciekawe i różnorodne zajęcia dotyczyły m.in.:

- środowisk systemów informatycznych,
- kodowania,
- autoryzowanych i certyfikowanych szkoleń dla uczniów i nauczycieli,

- przyszłości pracowni komputerowych po SBS,
- implementacji alternatywnego serwera i oprogramowania OpenSuse,
- programowania w Pythonie, Scratchu i z czarodziejem Baltie,
- oprogramowaniu BlockCad,
- nauczania informatyki w szkole w świetle najnowszych wytycznych MEN.

Nieocenione były wieczorne konsultacje, poświęcone przede wszystkim wymianie doświadczeń. Bardzo bogatą ofertę przygotowano dla nauczycieli różnych przedmiotów nieinformatycznych, dotyczącą nie tylko nowych i nowoczesnych technologii w nauczaniu, ale także metod, form i rozwiązań dydaktyczno-metodycznych. Ta grupa uczestników konferencji została zapoznana z taką problematyką jak m.in.:

- polisensoryka zmysłów i nowoczesna technologia,
- metody angażowania i oceniania ucznia z zastosowaniem nowoczesnych technologii,
- nauczyciel: aktor czy reżyser?,
- webinarium w pracy nauczyciela,
- platforma moodle – e-learning,
- narzędzia TIK, wspierające pracę nauczyciela,
- przegląd nowoczesnego oprogramowania wspomagającego nauczanie,
- innowacyjne nauczanie matematyki z GeoGebra,
- możliwości wykorzystania Google Apps,
- możliwości wykorzystania iPada na różnych przedmiotach, pracy zespołowej i metody projektów z wykorzystaniem chmury,
- metoda webquest na lekcji,
- ćwiczenie koncentracji z wykorzystaniem metody Biofeedback, Stony, Tuba,
- praca z uczniem dyslektycznym z wykorzystaniem TIK,
- tworzenie interaktywnych plakatów GlosterEdu,
- tworzenie prezentacji w Prezi, projekt Erasmus,
- tworzenie iBooków przez nauczyciela i ucznia,
- mobilnej technologii w szkole i na lekcji.

Nie sposób opisać wszystkiego, co działo się na konferencji. Moje wrażenia są bardzo pozytywne. Doskonała logistyka i organizacja, bardzo szeroka, bogata i ciekawa tematyka, przeznaczona dla różnych grup od-

biorców, świetni prowadzący, ciekawe zajęcia – prelegenci, bogactwo firm i wystawców, prezentujących w jednym miejscu swoją ofertę, możliwość rozmów i wymiany doświadczeń. No i doskonała atmosfera i klimat. Polecam tę bardzo ciekawą konferencję nauczycielom poszukującym inspiracji i nowych rozwiązań w swojej pracy. Następna już za rok.

PS Wielkie chapeau bas dla organizatorów – przede wszystkim Zespołu Szkół im. Henryka Sienkiewicza i Pana Jacka Kawalka.

Piotr Gumienny

nauczyciel matematyki

I Liceum Ogólnokształcące w Słupsku

OKIEM UCZESTNIKA

W dniach 12-14 lutego br. miałam przyjemność uczestniczenia po raz kolejny w XI Kołobrzeskiej Konferencji dla Nauczycieli „Od Becika Każdy Klika”.

Konferencję otworzyła wystąpieniem *Planowane inwestycje na edukację w województwie zachodniopomorskim w latach 2014-2020* Anna Mieczkowska, członek Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego. Po przerwie odbyły się bardzo ciekawe panele dla dyrektorów, informatyków i nauczycieli przedmiotów nieinformatycznych.

Kolejne dni wypełnione były zajęciami warsztatowymi. Organizatorzy zorganizowali dla uczestników konferencji wiele najróżnorodniejszych stoisk wystawowych firm prezentujących swoją bogatą ofertę.

Bardzo ciekawe były zajęcia, w których uczestniczyłam. Podczas warsztatu poprowadzonego przez Artura Rudnickiego pt. *YAMMER – zamknięta sieć społecznościowa dla szkoły na przykładzie OFFICE 365* uczestnicy zajęć dowiedzieli się, jak zorganizować bezpieczną, atrakcyjną zamkniętą sieć współpracy dla nauczycieli i uczniów.

Równie interesujący był warsztat, prowadzony przez Macieja Kułaka, Monikę Szydłowską oraz Rafała Kirkwicza nt. *Sprzęt z klasą, czyli ceny wybór*. Ekspertci podpowiadali, na co zwrócić uwagę, wybierając sprzęt do szkoły. Zaprezentowano urządzenia różnych producentów, które cechuje wysoka jakość i niski koszt użytkowania.

Kolejne ciekawe warsztaty, w których miałam okazję uczestniczyć nt. *Praktyczne wykorzystanie interaktywnych pomocy dydaktycznych podczas prowadzenia lekcji z różnych przedmiotów* prowadził Paweł Komar. Podczas warsztatu zaprezentowane zostały sposoby praktycznego wykorzystania podczas prowadzenia zajęć z uczniami dostępnych na rynku rozwiązań in-

teraktywnych. Warsztaty przeprowadzone były przy wykorzystaniu najnowszych urządzeń m.in. wielkoformatowego monitora z dotykowym ekranem, urządzenia łączącego w sobie funkcjonalność tablicy interaktywnej, projektora, nagłośnienia i komputera.

Jak stworzyć interaktywny plakat? Tego można było się dowiedzieć na zajęciach prowadzonych przez Dariusza Piekarza. Uczestnicy poznali narzędzia Glogstera, dowiedzieli się jak korzystać z programu i wykorzystać go w pracy z uczniami.

Udział w kołobrzeskiej konferencji uważam za bardzo dobrą i świetnie zorganizowaną formę doskonalenia zawodowego – nie tylko dla informatyków.

Marzena Tuliszka

*konsultant ds. wspomagania nauczycieli
w zakresie edukacji humanistycznej
oraz technologii informacyjno-komunikacyjnej
w ODN w Słupsku*

Kinga Lulińska

*Szkoła Podstawowa w Kobylnicy,
klasa IV*

Małe szczęścia

Świat mnie najczęściej cieszy,
gdyż do szczęścia trzeba niewiele.
Wystarczy słowo, uśmiech słoneczny
lub dobre serce kogoś bliskiego.
Troska, tęsknota, uścisk serdeczny,
czasem wystarczą dwa miłe słowa
płynące z serca, najszczęśliwsze,
by poczuć błogość skrzydeł motyla.
I ciepło, które znaczy tak wiele.
Dobrze mieć takie czułe wsparcie –
szczęście, co od świtu na Ciebie czeka:
krótkie „dzień dobry”, kawałek słońca,
gest czy spojrzenie –
cukier, co słodzi
Życie każdego człowieka.
Świat mnie cieszy nieustannie...

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Edukacja nauczycieli w zakresie kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych dzieci i młodzieży

Edukacja żywieniowa jest jednym z głównych elementów edukacji zdrowotnej, kierowanej do różnych grup odbiorców. Żywnienie należy do najważniejszych czynników środowiska, wpływających na rozwój fizyczny, stan zdrowia i samopoczucie dziecka. Złe nawyki w sposobie żywienia, ukształtowane w dzieciństwie, wpływają niekorzystnie na prawidłowy rozwój fizyczny i stan odżywienia.

Nawyki żywieniowe kształtują się do 10 roku życia, potem nadal mogą być modyfikowane, ale raz ukształtowane niewłaściwe przyzwyczajenia dietetyczna, bardzo trudno jest zmienić. Liczne badania wskazują na błędy, zarówno w żywieniu zbiorowym, objawiające się niską oceną zaplanowanych jadłospisów przedszkolnych, jak również w żywieniu indywidualnym dzieci w okresie dorastania. Z wyników przeprowadzenia wielu prac badawczych, wyłania się potrzeba prowadzenia edukacji żywieniowej wśród dzieci, rodziców oraz pracowników przedszkoli, a także nauczycieli wszystkich etapów edukacyjnych w szkołach. Rodzice są najważniejszym ogniwem procesu edukacji prozdrowotnej w zakresie odżywiania, ponieważ w rodzinie ma miejsce tzw. socjalizacja pierwotna.

Rodzina wpływa na zachowania żywieniowe dziecka w dwojaki sposób, bezpośrednio – poprzez dostarczanie określonej żywności i pośrednio – poprzez wpajanie postaw wobec żywienia oraz kształtowanie preferencji żywieniowych. W procesie wychowania dziecka ma miejsce przekaz norm, uczenie zachowań, przy czym ich efektywność jest większa, gdy dziecko identyfikuje je z zachowaniami rodziców.

Istnieje jeszcze socjalizacja wtórna, zachodząca w przedszkolach i szkołach, a także w grupach nieformalnych. Podczas wczesnych lat dziecięcych poglądy dziecka są jeszcze na etapie formowania, co oznacza, że łatwiej podlegają różnym oddziaływaniom, niż w przypadku osób dorosłych. Dzieci w wieku 5-14 lat są bardziej otwarte i bardziej podatne na zmiany w poglądach i modyfikację zachowań żywieniowych. Istotne jest jednak edukowanie dzieci w zakresie prawidłowego żywienia już od najmłodszych lat. Ważna jest również edukacja żywieniowa pracowników przedszkoli i szkół, aby mogli oni sami realizować ją wśród swoich wychowanków. Należy podkreślić, że wiedza żywieniowa ulega pewnym zmianom, które należy uwzględniać podczas zajęć, realizowanych w przedszkolu czy w szkole.

Tym zagadnieniom poświęcona była **X Konferencja z cyklu Zdrowie dzieci i młodzieży pt. „Wpływ zachowań żywieniowych na zdrowie dzieci i młodzieży”**, która odbyła się 25 marca 2015 r. Jej organizato-

rem był Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku we współpracy ze Starostwem Powiatowym. Uczestnikami konferencji byli nauczyciele, pielęgniarki, pedagodzy, pracownicy jednostek samorządowych miasta i powiatu słupskiego.

Wpływ emocji na zachowania żywieniowe omówiła profesor **Ewa Babicz-Zielińska** w swoim inauguracyjnym wykładzie pt. „Wpływ stanów emocjonalnych na wybór żywności”. Prelegentka zwróciła uwagę, że szczególnie w przypadku kobiet – 90% decyzji podejmowanych jest pod wpływem emocji. Konstruuąc jakiegokolwiek diety, czy chcąc zmienić nawyki żywieniowe, należy wziąć pod uwagę czynnik psychologiczny. Stąd obecnie duże zainteresowanie psychodietetyką, czyli współpracą dietetyka i psychologa. Zdaniem prelegentki emocje odgrywają ogromną rolę w zachowaniach żywieniowych, dlatego apelowała ona o zmianę przede wszystkim zachowań, a nie tylko diety. W wielu przypadkach jedzenie służy jako reduktor napięć. Są osoby, które w stresie niczego nie jedzą, a są tacy, którzy w sytuacjach stresowych potrafią zjeść naprawdę wiele.

Małgorzata Gierszewska i Monika Walczak z poradni z poradni psychologiczno-pedagogicznej w Słupsku w swoim wystąpieniu pn. „Kiedy jedzenie staje się problemem”, poruszyły tematy nadmiernego spożywania posiłków, a także chronicznego niejedzenia. Podłożem zaburzeń w jedzeniu mogą być następujące czynniki:

- kulturowe (wzory zachodnich kanonów piękna, społeczne oczekiwania atrakcyjności formułowane wobec kobiet, wpływ mediów),
- indywidualne (zaburzony obraz siebie, silna potrzeba osiągnięć, perfekcjonizm),
- rodzinne (postawy modelowane przez rodziców, przecenianie społecznych oczekiwań, relacje rodzinne).

Doktor **Magdalena Tańska** wyjaśniła uczestnikom konferencji m.in. pojęcia: nawyki żywieniowe, zwyczaje i obyczaje żywieniowe. Przytoczyła również szereg badań naukowych, wg których tylko 52% dzieci w wieku przedszkolnym jada regularne posiłki, ale aż 86 % pojada między posiłkami. Prelegentka wskazała na główne błędy w żywieniu dzieci i młodzieży szkolnej. Należą do nich:

- **nieprawidłowy tryb żywienia i zwyczaje** (brak rytmu posiłków, nadmierne dosładzanie i dosalanie potraw, niespożywanie śniadania, niespożywanie posiłku w szkole, pojadanie pomiędzy posiłkami, zbyt mała liczba posiłków),

- **nieodpowiednia wartość odżywcza racji pokarmowych** (zbyt niska lub zbyt wysoka wartość odżywcza racji pokarmowych, nadmierny udział energii z tłuszczu i węglowodanów, zbyt niska zawartość witamin i składników mineralnych).

Natomiast głównymi przyczynami błędów żywieniowych dzieci i młodzieży są:

- poziom wiedzy żywieniowej,
- trendy dotyczące żywienia i diet,
- zwyczaje żywieniowe rodziny,
- reklama,
- wpływ środowiska rówieśniczego,
- zła sytuacja materialna rodzin.

Dr **Kazimierz Czyż** w swoim wystąpieniu, dotyczącym cukrzycy dzieci typu 1 podkreślił, iż należy ona do chorób cywilizacyjnych XXI wieku. W Słupsku i powiecie słupskim jest ok 60 dzieci chorych na cukrzycę. Wśród jej początkowych objawów wymienił: zwiększone pragnienie, częste oddawanie dużej ilości moczu, oddawanie moczu w nocy, chudnięcie, zapach acetonu z ust, skurcze w nogach, zakażenia drożdżakami, ogólne osłabienie.

Następnie zebrani wysłuchali obszernego wyjaśnienia, jak zachować się w przypadku wystąpienia hipocyty hiperглиkemii i jakie środki powinien przedsięwziąć nauczyciel. Konkluzją wystąpienia lekarza było stwierdzenie, iż pracownicy szkoły muszą zrobić wszystko, aby umożliwić dziecku z cukrzycą uczestnictwo we wszystkich zajęciach szkolnych i pozaszkolnych, w których biorą udział jego koledzy - to dowód, że **z cukrzycą można żyć normalnie!** Wsparcie ze strony nauczyciela pozwala dziecku z cukrzycą na uzyskanie lepszej autonomii, wzrost odpowiedzialności i zaufania do siebie oraz nauczenie się samodzielnego rozwiązywania problemów. Najlepsza i najodpowiedniejsza jest taka strategia wychowania, w której dziecko z cukrzycą ma możliwość przygotowania się do życia takiego samego, jakie prowadzą jego rówieśnicy.

W ciągu ostatnich lat na całym świecie obserwuje się wzrost występowania nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży. Na ten problem społeczny zwróciła uwagę dr inż. **Anna Platta**. Według raportu Światowej Organizacji Zdrowia aż **29%** polskich nastolatków ma nadwagę. Tymczasem nadwaga i otyłość są czynnikami ryzyka wielu chorób: cukrzycy typu 2, nowotworów macicy, jelita grubego, sutka, choroby nadciśnieniowej, udaru mózgu, choroby niedokrwiennej serca.

Do głównych przyczyn otyłości wg WHO należą: wysokie spożycie żywności o dużej gęstości energetycznej i małej wartości odżywczej, siedzący styl życia, niskie spożycie błonnika, agresywny marketing żywności *fast food*, zła sytuacja socjo-ekonomiczna kobiet, niekarmienie piersią niemowląt, duże porcje żywności, je-

dzenie „restauracyjne – na wynos”, środowisko domowe i szkolne niepromujące prozdrowotnego wyboru żywności. W podsumowaniu prelegentka stwierdziła, iż podstawę skutecznego leczenia otyłości powinna stanowić zbilansowana dieta uboga energetycznie, skojarzona z kinezyterapią.

Na zakończenie konferencji z wykładem pt. „Suplementacja dzieci i młodzieży – korzyści i zagrożenia” wystąpił dr inż. **Witold Kozirok**. Z dużym zainteresowaniem zebrani wysłuchali czym jest suplement i w jakim celu się go stosuje oraz zapoznali się z aktami prawnymi, dotyczącymi tego zagadnienia. W Polsce w ostatnich latach następuje dynamiczny rozwój rynku suplementów diety. Zbyt chętnie i stanowczo za często po nie sięgamy. Jak wynika z badań, zaledwie 17 % społeczeństwa właściwie rozumie słowo „suplement diety”, tzn. – oodek spożywczy, którego celem jest uzupełnienie normalnej diety, béd¹ cy skoncentrowanym Źródłem witamin lub sk³adników mineralnych, lub innych substancji, wykazuj¹ cych efekt odżywczy lub inny fizjologiczny. Dr Witold Kozirok porówna³ suplementy diety do farmaceutycznych „fast foodów”.

Edukacja zdrowotna dzieci powinna byæzatem rozpatrywana jako d³ugofalowa „inwestycja” w zdrowie społeczeństwa, przy czym trzeba j¹ rozpoczynaæwspólnie z ca³ym oodowiskiem, w którym rozwija się dziecko. Edukacja żywnościowa, realizowana na wszystkich etapach rozwoju cz³owieka, pocz¹wszy od wczesnych lat dziecięcych, ma ogromne znaczenie, dlatego tak ważne jest jej rozpowszechnianie. Temu m.in. maj¹ s³użyakonferencje organizowane dla nauczycieli, pedagogów, pielęgniarek szkolnych oraz rodziców.

Irena Czyż

*konsultant ds. wspomagania pracy nauczycieli
w zakresie promocji zdrowia,
profilaktyki zdrowotnej i aktywności sportowej
oraz przedmiotów przyrodniczych
w ODN w Słupsku*

Konferencja „Wspomagające formy komunikacji w kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”

Konferencja dotycząca wspomagających form komunikacji u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi odbyła się 25.03.2015 roku w Warszawie. Została zorganizowana przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Jej celem było pogłębienie wiedzy uczestników na temat roli komunikacji wspomagającej w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz zapoznanie słuchaczy ze sposobami włączania osób niemówiących do społeczności szkolnej w różnych typach szkół.

Użytkownikami komunikacji wspomagającej są przede wszystkim osoby, u których na skutek czynników wrodzonych lub nabytych doszło do uszkodzenia obszarów mózgu odpowiedzialnych za mowę. Nie są w stanie posługiwać się mową artykułowaną, bądź też artykulacja jest na tyle niezrozumiała, że w znacznym stopniu zaburza proces komunikacji. Dzięki alternatywnym i wspomagającym sposobom komunikacji (z ang. AAC – *Augmentative and Alternative Communications*), mają szansę na wyrażanie swoich potrzeb, oczekiwania, nawiązywanie relacji, zdobycie wykształcenia i udział w życiu społecznym.

Uczestnicy konferencji, głównie nauczyciele, specjaliści, mieli możliwość pogłębienia wiedzy na temat roli komunikacji i mowy w życiu, etapów rozwoju języka, jego znaczenia w różnych obszarach funkcjonowania dziecka. Omówiono także skuteczne sposoby wdrażania alternatywnych i wspomagających metod komunikacji w szkole, służących nabywaniu kompetencji językowych przez ucznia.

Zaprezentowane zostały różne metody komunikacji wspomagającej, możliwości ich wykorzystania w pracy z różnymi grupami uczniów, w zależności od stopnia i rodzaju zaburzenia. Przekazywana wiedza poparta została praktycznymi przykładami. Najczęściej stosowane systemy komunikacji to: Makaton – system gestów i symboli, PCS-system obrazkowy, piktogramy itp. Ważną wiadomością było poinformowanie uczestników o adaptacji elementarza I-klasisty dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uczniów mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu – zeszyt piktogramów. Adaptację można pobrać ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W drugiej części spotkania został zorganizowany panel dyskusyjny, do którego zostali zaproszeni prelegenci m.in. Alina Smyczek, Stowarzyszenie „Mówić bez słów”, Agnieszka Pilch „Krok za krokiem” – Zespół Niepublicznych Szkół Specjalnych, Aldona Mysakowska-Miedzynarodowe – Stowarzyszenie Komunikacji Alternatywnej i Wspomagającej ISAAC, którzy rozmawiali o skutecznych sposobach wspierania uczniów z trudnościami w komunikacji językowej. Zwrócono uwagę na potrzebę wczesnego rozpoznania trudności oraz rozpoczęcia procesu kształtowania umiejętności komunikacyjnych na miarę dziecka. U dziecka, które ma poważne problem z porozumiewaniem się komunikację wspomagającą należy wprowadzać już w wieku około dwóch lat, aby mogło w przyszłości z sukcesem rozwijać swoje kompetencje językowe, a tym samym być aktywnym uczestnikiem życia społecznego. Podkreślono również znaczenie zaangażowania wszystkich osób z otoczenia ucznia w tworzenie warunków do efektywnej edukacji, budowania relacji z ludźmi.

Konferencję została uatrakcyjniona wystąpieniem samych użytkowników AAC Agnieszki Bal i Michała Woźniaka, którzy opowiadali o swojej drodze edukacyjnej, o trudnościach, wynikających z braku możliwości swobodnego komunikowania się, jak również szansach, jakie dało im korzystanie z metod alternatywnej komunikacji i z dostosowań, wprowadzonych w szkołach. Warto zajrzeć na strony ORE i zapoznać się z materiałami z konferencji – gorąco polecam.

Sylvia Nowosadko

*doradca ds. kształcenia specjalnego
w ODN Słupsku*

Cykl wykładów „Świat jest matematyczny”

W ramach Roku Matematyki na Pomorzu Akademia Pomorska w Słupsku zaplanowała cykl wykładów pod wspólnym tytułem „Świat jest matematyczny”. Głównym celem tego cyklu było zaproszenie wybitnych matematyków, osobowości matematycznych, do wygłoszenia wykładów popularnonaukowych – dla nauczycieli i uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, dla kadry naukowej i studentów, dla władz miasta i regionu oraz przedstawicieli świata biznesu, także dla wszystkich osób zainteresowanych, bez względu na wiek i wykształcenie.

Organizacyjnym wsparciem i promocją wykładów zajął się Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

Pierwszy wykład nt. Co matematyka może nam zaoferować? wygłoszony został 12 marca 2015 r. w auli Akademii Pomorskiej w Słupsku przez **prof. dra hab. Ryszarda Pawłaka z Uniwersytetu Łódzkiego**. W pierwszych minutach wystąpienia profesor przedstawił wzór matematyczny, zapisany przez humanistę, biskupa Józefa Życińskiego:

$$M = \lim_{r \rightarrow 0} \frac{U}{r}$$

Jest to definicja miłości (M) – jako ilorazu uczuć (U) do rozumu (r), przy wartości rozumu dążącej do zera. Można to wyrazić słowami – iloraz uczuć do rozumu jest tym wyższy, im rozum coraz bliższy jest zera.

Kolejne – już mniej żartobliwe – liczne przykłady pokazały, w jak wielkim stopniu matematyka jest wykorzystywana w codziennym życiu. Np. 11-cyfrowa liczba PESEL zawiera w sobie skróconą datę urodzenia (rr-mm-dd), 4-cyfrowy numer porządkowy z zakodowaną płcią (przedostatnia cyfra) oraz ostatnią wygenerowaną cyfrę w taki sposób, aby suma cyfr (przy zachowaniu stałego algorytmu obliczania jej) w dzieleniu przez 10 dawała resztę równą zeru. Podobną zasadę stosuje się przy tworzeniu wielocyfrowego numeru konta bankowego. Ale taką samą zasadę można zastosować przy tworzeniu prostych gier.

Profesor Ryszard Pawlak pokazał też, jak nieumiejętnie wykorzystana matematyka może doprowadzić do uzyskania nieoczekiwanych i mylnych wyników. Posłużył się przy tym przykładem obliczania pola kwadratu, w którym wykorzystano różne przybliżenie pierwiastka $\sqrt{2}$.

Na matematyce można także zarobić – wystarczy rozwiązać jeden z 7 problemów matematycznych, jakie

ogłosił Instytut Matematyczny Claya w 2000 roku. Do tychczas rozwiązano tylko 1 problem. Nagroda? – bagatela: 1 milion dolarów!

Drugi wykład nt. Matematyka – ukryta sprężyna rzeczywistości wygłosił 27 marca 2015 r. w Instytucie Matematyki Akademii Pomorskiej **prof. dr hab. Michał Szurek z Uniwersytetu Warszawskiego**. Przytoczył wypowiedź anonimowego ucznia, zamieszczoną w internecie: „*Nie moja wina, że matematyka to ogłupianie ludzi za pomocą cyferek*”. I to właśnie zainspirowało profesora do pokazania, że z matematyką da się żyć, że można nie tylko dostrzegać jej piękno (raczej to domena pasjonatów), ale też dostrzegać jej użyteczność.

Podawane przykłady z życia wzięte (planowanie spotkań w rozgrywkach brydżowych, zawodach sportowych, bezpieczeństwo jazdy po prostej drodze i drodze z zakrętami itp.) potwierdziły tezę użyteczności matematyki w życiu codziennym. Przykładowo: przy dużej liczbie danych, można np. przedstawić je w formie wykresu – i tak np. wykres liczby dni burzowych w Warszawie w latach 1951-90 jest zbliżony do krzywej Gaussa. Tak więc zjawiska przyrody „spełniły” warunek rozkładu normalnego zmiennych losowych.

Ale matematyka może też być wykorzystana do robienia przekrętów, oszustw i wygłaszania półprawd – i to w „majestacie matematycznego prawa”. Np. przy odpowiednio skonfigurowanym wykresie można przedstawiać „gwałtowne” zmiany pewnych wielkości, podczas gdy w rzeczywistości są one nieznaczne; przy odpowiednim zmanipulowaniu obliczeń procentowych można wykazać, że oczekiwany warunek jest spełniony itp.

W zakończeniu artykułu, zamieszczonego w okolicznościowym wydawnictwie¹, profesor pisze: „*Samych matematyków uderza to, że nauka ta, należąca do nauk formalnych, tworzona „w zaciszu fotela”, jednak doskonale pasuje do świata rzeczywistego – do tego, co dostrzegamy za oknem [...] filozofowie np. Gottfried Wilhelm Leibniz, zastanawiali się, czy Bóg mógłby stworzyć inną matematykę, gdzie np. dwa i dwa byłoby równe 5. Na to pytanie odpowiadali na ogół, że nie – że również Bóg musiał słuchać prawd matematycznych*”.

Trzeci wykład nt. „Możliwe i niemożliwe w matematyce” wygłoszony został 17 kwietnia 2015 r. w auli Akademii Pomorskiej w Słupsku przez **prof. dra hab. Władysława Wilczyńskiego z Uniwersytetu Łódzkiego**. Zwrócił on uwagę na fakt, że nie wszystkie zagadnienia w matematyce mają konkretne rozwiązanie

lub dadzą się skonstruować. Jako przykłady „możliwego i niemożliwego” posłużyły mu wybrane zagadnienia z geometrii i algebry: niewspółmierność odcinków (vide: Pitagoras i „odkrycie” liczb niewymiernych), bryły platońskie (ich ograniczona liczba wynika z ograniczonej możliwości wykorzystania wielokątów foremnych: trójkąta, kwadratu i pięciokąta), problem kwadratury koła (konstrukcja kwadratu o polu równym polu danego koła), rozwiązania równań wielomianowych (P. Ruffini wykazał, że nie istnieją ogólne wzory na pierwiastki dla wielomianów stopnia wyższego niż 4). Z kolei nierozwiązany problem jednorazowego przejścia przez każdy z siedmiu mostów w Królewcu – L. Euler wykazał, że jest to niemożliwe – przyczynił się do powstania dwóch nowych dziedzin matematycznych – topologii i teorii grafów.

Każdorazowo wykładów wysłuchało 120-170 osób. Z pewnością fakt, że matematyk, profesor o światowej sławie, mówił o matematyce w zrozumiałym i dostępnym dla słuchacza języku, że ta prawdziwa (ściśła!) matematyka pojawiała się jakby mimochodem dla teoretycznego poparcia zjawisk przyrody – to chyba najważniejsza korzyść tych wykładów.

Matematyka została odmitologizowana! Może matematyka dalej straszyć będzie swoim sformalizowanym zapisem, może nie każdy uczeń będzie dobrze wspominał szkolne lekcje matematyki, ale Królowa Nauk dalej będzie panować, służąc wyjaśnianiu i rozwiązywaniu zagadnień przyrody, ludzkości, wszechświata.

Jerzy Paczkowski

konsultant ds. wspomagania nauczycieli szkół i placówek w zakresie matematyki oraz ewaluacji jakości pracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych w ODN w Słupsku

Przypis:

1. M. Szurek, *Matematyka – ukryta sprężyna rzeczywistości*, [w:] *Bez matematyki kariery nie zrobisz. IV Seminarium*, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2015

IV Seminarium „Bez matematyki kariery nie zrobisz”

Idea pierwszego seminarium – poświęconego jakości edukacji matematycznej na wszystkich etapach kształcenia – narodziła się w 2006 roku z inicjatywy ówczesnego rektora Politechniki Gdańskiej, prof. dra hab. inż. Janusza Rachonia. Kolejne seminaria odbyły się w 2009 i 2012 roku. Hasło seminarium „Bez matematyki kariery nie zrobisz” na trwałe wpisało się w popularyzatorskie działania uczelni gdańskiej na rzecz rozwijania kompetencji matematycznych i dobrego przygotowania absolwentów szkół ponadgimnazjalnych do studiów na uczelniach technicznych.

W ramach obchodów Roku Matematyki na Pomorzu w dniach 26-27 marca 2015 r. zorganizowano **IV Seminarium „Bez matematyki kariery nie zrobisz”**. Pierwszego dnia gospodarzem spotkania była Politechnika Gdańska. W drugim dniu zaplanowano cykl spotkań, wykładów i zabaw matematycznych w trzech pomorskich uczelniach: na Politechnice Gdańskiej, na Uniwersytecie Gdańskim i w Akademii Pomorskiej w Słupsku.

DZIEŃ PIERWSZY – Politechnika Gdańska

W pierwszym dniu seminarium uczestniczyło około 240 osób. Byli to przedstawiciele kadry zarządzającej placówkami oświatowymi, nauczyciele, kadra akademicka, przedstawiciele samorządów lokalnych i środowiska gospodarczego, uczniowie. Wśród zaproszonych gości znaleźli się też byli ministrowie i wiceministrowie edukacji: **Katarzyna Hall**, prof. **Edmund Wittbrodt**, prof. **Zbigniew Marciniak**, **Wojciech Książek**, także dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych, dr **Michał Fedorowicz**, były rektor PG prof. **Janusz Rachoń** oraz prorektorzy Uniwersytetu Gdańskiego i Akademii Pomorskiej, prof. UG dr hab. **Józef Arno Włodarski** i prof. AP dr hab. **Tadeusz Sucharski**.

Otwarcia seminarium dokonał Rektor Politechniki Gdańskiej, prof. dr hab. inż. **Henryk Krawczyk**, który podkreślił, że nauczanie matematyki stanowi dobrą podstawę do nabywania umiejętności cyfrowych. Z kolei wicemarszałek województwa pomorskiego, **Krzysztof Trawicki** w swoim wystąpieniu powitalnym wskazał na istotny wkład wysiłku zespołów nauczycielskich oraz na rolę nakładów finansowych, w podejmowaniu działań, sprzyjających edukacji ku przyszłości. W programie zaplanowano trzy sesje tematyczne.

Sesja 1: *Inicjatywy wspierające rozwój kompetencji matematycznych na poszczególnych szczeblach edukacji w Województwie Pomorskim.*

Wśród kilku wystąpień na szczególną uwagę zasługiwały te, które bezpośrednio dotyczyły wspierania wszechstronnego rozwoju uczniów: systemowe wspieranie uczniów w ramach programu „Zdolni z Pomorza”, inicjatywy LOTOS-u wspierające rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz wdrażanie w szkołach podstawowych gminy Kartuszy projektu edukacyjnego „Szkoła daje więcej”.

Sesja 2: *Kształcenie matematyczne na poziomie szkoły i uczelni wyższej.*

Przedstawiciele Instytutu Badań Edukacyjnych oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku zaprezentowali system egzaminów zewnętrznych, organizację i jego rozwój oraz zmiany od 2015 roku, w związku z zakończeniem wdrażania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego na wszystkich etapach edukacyjnych. Przedstawili także osiągnięcia uczniów polskich szkół w świetle ostatnich międzynarodowych badań PISA i TIMMS oraz polskiego OBUT-u.

Sesja 3: *Jak rozwijać myślenie matematyczne?*

Sesja ta miała najbardziej praktyczny „zmatematyzowany” charakter. Prof. dr hab. **Tomasz Szarek** z Uniwersytetu Gdańskiego – w swym nieco filozoficznym spojrzeniu na matematykę – podkreślił, że w odkrywaniu świata i dochodzeniu do prawdy naukowiec-matematyk jest człowiekiem szczęśliwym. Dostrzega piękno w matematyce, które może ująć w skondensowany zapis czy formułę. A przy tym podkreślił, że matematyka opisująca rzeczywistość jest językiem przyrody.

Barbara Pieronkiewicz z Akademii Pedagogicznej w Krakowie zwróciła uwagę na stymulację intelektualną, emocjonalną i wyobraźniową w rozwoju ucznia, spowodowaną aktywnością matematyczną. Poczucie bezpieczeństwa na lekcji matematyki, dobre relacje i komunikacja nauczyciela z uczniem, sprzyjają efektywnej nauce.

Marcin Karpiński z IBE wskazał na potrzebę rozwiązywania przez uczniów zadań algorytmicznych (odwzorowujących lub wykorzystujących ten sam schemat), ale także zadań problemowych, nastawionych na badanie, na wykorzystanie dostępnych narzędzi matematycznych. Ten drugi typ działań bardziej oddziałuje na emocje i przeżycia uczniów, a przez to jest bardziej trwały.

Tego dnia odbyły się również **interdyscyplinarne warsztaty nt. Jak rozbudzać zainteresowanie matematyką?** W spotkaniach czterech grup warsztatowych wzięli udział nauczyciele każdego szczebla edukacyjnego, studenci pomorskich uczelni i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, przedstawiciele jednostek samorzą-

du terytorialnego i biur karier studenckich, doradcy edukacyjno-zawodowi i koordynatorzy Lokalnych Centrów Nauczania Kreatywnego, a także przedstawiciele przedsiębiorstw z regionu pomorskiego. Uczestnicy warsztatów przede wszystkim dyskutowali nad wypracowaniem wniosków, które realizowane w Roku Matematyki lub nawet w dalszej perspektywie czasowej, mogłyby przyczynić się do poprawy efektywności kształcenia matematycznego.

DZIEŃ DRUGI – uczelnie gdańskie

Tematem przewodnim wykładów, warsztatów i pokazów na Politechnice Gdańskiej był **Alfabet zastosowań matematyki**. Blisko 500 uczniów trójmiejskich gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, ale także z subregionu metropolitalnego, mogło odczuć wszechobecność matematyki i jej przydatność w różnych dziedzinach zarówno pracy zawodowej, jak i życia codziennego. Prócz pracowników naukowych w organizację warsztatów zaangażowali się studenci z kół naukowych. Na Uniwersytecie Gdańskim zorganizowano zajęcia i warsztaty pod hasłem **Matematyka jako ważny składnik cywilizacji i kultury**. Wieloletnie uniwersyteckie doświadczenia ze spotkań matematycznych dla uczniów szkół trójmiejskich i tym razem zaowocowały niesamowitą frekwencją – w ciągu drugiego dnia seminarium w budynku Wydziału Matematyki, Fizyki i Informatyki UG przebywało łącznie około 2000 uczniów. Przy dużym zaangażowaniu uniwersyteckich pracowników naukowych i studentów-wolontariuszy był to dzień matematyków – „ludzi szczęśliwych”, wg prof. Tomasza Szarka.

DZIEŃ DRUGI – Instytut Matematyki Akademii Pomorskiej w Słupsku

W tym dniu zaplanowano cykl wykładów i spotkań pod hasłem: **Gdzie spojrzeć, wszędzie matematyka**, podzielonych na kilka sesji – adresowanych do przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i świata biznesu, do kadry naukowej i studentów, do kadry oświatowej i nauczycieli oraz do uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, a także do wszystkich zainteresowanych edukacją matematyczną. Do Instytutu przybyło łącznie około 190 osób.

Tego dnia gośćmi specjalnymi Instytutu Matematyki AP w Słupsku byli: dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnego, dr **Michał Fedorowicz**, była minister edukacji **Katarzyna Hall**, rektor Akademii Pomorskiej, prof. AP dr hab. **Roman Drozd**, wicedyrektor Wydziału Edukacji Urzędu Miejskiego w Słupsku, **Bogna Winiarczyk**, przedstawiciel Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego, **Dorota Granoszewska-Babiańska**, dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, **Bożena Żuk**.

Sesję plenarną zainaugurował wykład prof. dra hab. **Michała Szurka** z Uniwersytetu Warszawskiego, który w wystąpieniu pt. *Matematyka – ukryta sprężyna rzeczywistości* pokazał, że matematyki i jej roli sprawczej można doszukać się wszędzie. Zarówno w zapisywaniu liczb w różnych rozkładach i konfiguracjach, ale także w wykorzystaniu geometrii w architekturze przestrzennej itp. Z kolei tzw. kwadraty łacińskie, wykorzystane są np. w żużlowych zawodach sportowych (projektowanie biegów). Rozkład dni deszczowych w Polsce w latach 1951-90 przypomina rozkład normalny (krzywa Gaussa). Prócz pozytywnych związków matematyki z życiem, profesor podał też przykłady, w jaki sposób za pomocą odpowiednio zmodyfikowanych wykresów czy procentowych analiz, można manipulować człowiekiem, wprowadzając go w błąd lub przyczyniając się do podejmowania przez niego błędnych decyzji.

W tej samej sesji wystąpiła minister **Katarzyna Hall**, która zapoznała zebranych z tematem *Co dały nam egzaminu z matematyki?*. Przedstawiła zmiany, jakie zaszły w ciągu ostatnich kilkunastu lat w modelu kształcenia w Polsce. Wpływ na to miały nie tylko zmiany strukturalne szkolnictwa i zmiany programowe (wprowadzenie nowej podstawy programowej), nie tylko związane z tym zmiany w systemie egzaminacyjnym, ale również zmiana świadomości społeczeństwa, szeroki dostęp do szkolnictwa wyższego, ambicje ludzi, otwarcie się na Europę. Jednolity system egzaminów narzucił wymogi edukacyjne dla szkół wszystkich szczebli.

W sesjach tematycznych minister **Katarzyna Hall** mówiła nt. „*Edukacja matematyczna dzisiaj i w przyszłości*”, dr **Joanna Czarnowska** z Uniwersytetu Gdańskiego – nt. „*Z matematyką w świat finansów*”, a **Dariusz Głazewski** z firmy Kaliop Polska w swoim wystąpieniu nt. „*Czym byłby komputer bez zera i jedynki?*” docenił znaczenie nie tylko graficzne, ale i wartości 0 i 1, przełożone na impulsowe działanie prądu, które można było wykorzystać przy budowie komputerów.

Częścią zamykającą dzień matematyki na Akademii Pomorskiej była sesja *Matematyka wokół nas* czyli cykl referatów, przygotowanych przez studentów AP pod kierunkiem, prof. **G. Kwiecińskiej**:

- *Matematyka pod stopami* (Angelika Gojtowska, Aleksandra Niewiadomska).
- *Spiralny świat muszli* (Natalia Szweda, Patrycja Szlagowska).
- *Matematyka w kuchni* (Monika Grzeżułkowska-Ziemińska, Aldona Słapik).
- *Matematyka w geografii* (Sylwia Grabowska, Karolina Pospiech).

- *Matematyka w sztuce* (Abigail Czerwczak, Agata Klimczyk).
- *Pięciokąty foremne w ogrodzie* (Patryk Panasiuk, Maciej Płotka).

Dobrze się stało, że tym razem kolejne seminarium **Bez matematyki kariery nie zrobisz** było przygotowane przez trzy uczelnie pomorskie. Skorzystali przy tym uczestnicy seminarium, którzy mogli dowolnie wybierać z różnorodnej oferty tematycznej i zajęciowej w Trójmieście i w Słupsku, dostępnej bliżej miejsca zamieszkania. Z pewnością było to ogromne przedsięwzięcie organizacyjno-logistyczne i kolejne cenne doświadczenie dla uczelni, zwłaszcza dla Akademii Pomorskiej w Słupsku. Dzień na AP był dniem matematyków czyli ludzi szczęśliwych.

Jerzy Paczkowski

konsultant ds. wspomaganie nauczycieli szkół i placówek w zakresie matematyki oraz ewaluacji jakości pracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych w ODN w Słupsku

Laura Chuchła

Gimnazjum nr 5 w Pile, klasa III Klub Literacki

„Pegazik” MD

Wyczekiwanie

Po kręgosłupach ścian
spaceruję palcem.
Hej to świat moknie
pod niebem rozdartym
w kawałki.
Chmury rosną na trawie
w każdym zakamarku
zaspanej ziemi.
Hej to mój oddech
drga między wargami
między szkliwem
między palcami – trochę zabrakło.
Nie musisz się spieszyć
wciąż czekam
na niepowrót.

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Konferencja – Bezpieczeństwo w szkole

Bezpieczeństwo w szkole to tytuł konferencji, która odbyła się 21 kwietnia 2015 r. w auli Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku. Organizatorem przedsięwzięcia był Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku w partnerstwie z Prezydentem Słupska, Starostą Powiatu Słupskiego i Akademią Pomorską w Słupsku.

Głównym celem konferencji było uwrażliwienie uczestników spotkania na bezpieczeństwo dzieci i młodzieży oraz szeroko pojęta profilaktyka. Treści konferencji wpisały się w Rządowy program na lata 2014-2016 *Bezpieczna i przyjazna szkoła* oraz w realizację programu wdrażania jednego z czterech kierunków polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2014/2015, którym jest *Profilaktyka agresji i przemocy w szkołach*.

Jako prelegentka na Konferencji wystąpiła **Anna Maria Wesołowska** – sędzia IV Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w Łodzi. Konferencja realizowana była dla trzech grup odbiorców:

- dla uczniów klas I szkół ponadgimnazjalnych – temat: *Przestrzeganie prawa*;
- dla nauczycieli i służb wspierających rodzinę – temat: *Procedury prawne a bezpieczeństwo uczniów*;
- dla rodziców/opiekunów dzieci i młodzieży – temat: *Prawo a obowiązki rodzicielskie*.

Sędzia Anna Maria Wesołowska w bardzo ciekawy, a jednocześnie prosty sposób opowiadała o swoim 30-letnim, niezwykle bogatym doświadczeniu zawodowym. Na przykładach z sali rozpraw mówiła o odpowiedzialności za własne zachowanie oraz o konsekwencjach nieprzestrzegania prawa. Omówiła kilkanaście charakterystycznych spraw karnych ze swojej praktyki sędziowskiej, w których niechlubnymi bohaterami byli nieletni. Podkreślała, że edukacja prawna dzieci, młodzieży i dorosłych jest w dzisiejszej rzeczywistości niezbędna.

Statystyki wskazują, że systematycznie wzrasta wskaźnik przestępczości wśród coraz młodszej grupy dzieci i młodzieży szkolnej. Młodzi ludzie popełniają wykroczenia często dla żartu, czy też z chęci zaimponowania kolegom, nie zdając sobie sprawy z konsekwencji swoich zachowań. Obserwacja otaczającej rzeczywistości, a przede wszystkim bogate doświadczenia z sali rozpraw spowodowały, że pani sędzia – od kilkunastu już lat – uczestniczy w procesie szerzenia świadomości prawnej i obywatelskiej wśród społeczności szkolnej, a ostatnio również na polu edukacji przedszkolnej. Uważa, że „świadomość i znajomość prawa to niezwykle

ważne kwestie w naszym życiu i należy je wdrażać już od najmłodszych lat”.

Wśród omawianych zagadnień, związanych z wykroczeniami/przestępstwami popełnianymi przez dzieci i młodzież oraz zagrożeniami, na które narażeni są młodzi ludzie, znalazły się zdarzenia takie jak: wyśmiewanie, kopanie, bicie, niszczenie mienia, rozbój, demoralizacja, podrabianie dokumentów, zbyt wczesna inicjacja seksualna. Sędzia A. M. Wesołowska wiele uwagi poświęciła problemowi cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży. Omówiła zjawisko groomingu czyli uwodzenia dzieci on-line. Wspomniała też o cyberprzestrzeni, z której korzystają już 3-4-latki, co niesie ze sobą wiele niebezpieczeństw, ponieważ małe dzieci nie są zupełnie świadome zagrożeń, jaki czyhają na nie w sieci. Nawiazywane przez nie znajomości mogą skończyć się tragicznie i wielokrotnie tak się dzieje. Prelegentka zachęcała dzieci i młodzież do rozmów z dorosłymi, a dorosłych, szczególnie rodziców – do słuchania dzieci. Uwrażliwiała wszystkich na konieczność reagowania na krzywdę drugiej osoby, bo konflikt z prawem jest z reguły rezultatem braku wartości, takich jak szacunek do drugiego człowieka, odpowiedzialność za słabszych, dbałość o dobro wspólne. Ze szczególną troską zwracała się z apelem o unikanie kontaktu z narkotykami i alkoholem. Podejmowała problem przemocy fizycznej i psychicznej w rodzinie i jej form, poruszyła kwestię eurosieroctwa i wykorzystywania dzieci w konfliktach około rozwodowych. Zachęcała młodzież i nauczycieli do aktywnego włączania się w edukację prawną młodego pokolenia poprzez tworzenie w szkołach tzw. „kącików prawnych”.

Spotkanie z sędzią Anną Marią Wesołowską było bardzo interesującym, bogatym i pouczającym przeżyciem. Mam nadzieję, że wartość edukacyjna tego przedsięwzięcia zakiełkuje i będzie mieć znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa oraz funkcjonowania społecznego obecnych na sali uczniów i ich rodzin, a także znajdzie odzwierciedlenie w pracy szkół, które nasilą działania podnoszące wśród uczniów świadomości obowiązujących przepisów prawa i konsekwencji niestosowania się do nich.

Władysława Hanuszewicz
konsultant ds. pedagogiki
opiekuńczo-wychowawczej i opieki
nad dzieckiem o specjalnych potrzebach
edukacyjnych w ODN w Słupsku

Konferencja

Cyberprzemoc – współczesne oblicze przemocy

Tematyka zagrożeń występujących w cyberprzestrzeni nie jest w wystarczającym stopniu nagłośniona, przez co świadomość społeczeństwa na ten temat jest dość niska. Rodzice, nauczyciele, wychowawcy w większości nie zdają sobie sprawy, że wszechobecny i nieograniczony dostęp do internetu może być źródłem różnorodnych niebezpieczeństw oraz uzależnień. Problem ten dotyczy zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych.

Akcja uświadamiania o czyhających w sieci niebezpieczeństwach, jest zatem koniecznym działaniem, które muszą podejmować instytucje resortu edukacji. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku – Filia nr 1 w Bytowie, jako pierwsza w mieście zmierzyła się z tym wyzwaniem, zapraszając do współpracy Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Bytowie oraz Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Przy wsparciu Starosty Bytowskiego i Burmistrza Miasta Bytowa, 16 kwietnia zorganizowana została przez bytowską Filię PBW konferencję o zasięgu powiatowym pn. **Cyberprzemoc – współczesne oblicze przemocy**.

Konferencja była zwieńczeniem i podsumowaniem realizacji stworzonego przeze mnie *Programu profilaktyczno-wychowawczego „Współczesne oblicza przemocy”*. W ramach programu odbyły się:

- **spotkanie seminaryjne** dla nauczycieli z lekarzem psychiatrą Katarzyną Wolsztyniak-Drózdź nt. *Zaburzenia zachowania i emocji u dzieci i młodzieży. Sposoby postępowania w przypadkach cyberprzemocy*. Seminarium to było swoistą inauguracją programu i wprowadziło pedagogów w problematykę cyberprzemocy oraz ukazało, jak wielki wpływ na zaburzenia emocjonalne ma nieumiejętne korzystanie z nowoczesnych technologii,
- **cykliczne zajęcia warsztatowe** dla uczniów szkół powiatu bytowskiego – szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, przeprowadzone przeze mnie od stycznia do końca marca 2015 roku. Zajęcia te były najważniejszą i główną formą realizacji programu, a ich liczba dla danej szkoły i klasy uzależniona była od indywidualnych potrzeb oraz zaistniałych w danej placówce problemów. Zajęcia cieszyły się sporym zainteresowaniem. Ich tematyka dotyczyła profilaktyki oraz edukacji z zakresu współczesnych zagrożeń, które wiążą się z powszechnym dostępem do internetu. W ramach programu przeprowadziłam **29 zajęć dla 21 klas**, w których wzięło udział **498 uczniów**.

Tematyka konferencji obejmowała w szczególności zapobieganie cyberprzemocy poprzez usystematyzowanie wiedzy i zwiększenie świadomości na temat nowych zjawisk wirtualnej rzeczywistości. Temat spotkania wpisał się doskonale w jeden z priorytetów Ministra Edukacji Narodowej na rok szkolny 2014/2015. Szeroko rozumiana profilaktyka agresji i przemocy w szkołach jest jednym z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w obecnym roku szkolnym.

Jak ważny i aktualny jest to temat świadczy również fakt, iż honorowy patronat nad Konferencją objęli Rzecznik Praw Dziecka – **Marek Michalak** oraz Marszałek Województwa Pomorskiego – **Mieczysław Struk**. Wiedzę na ten temat cyberzagrożeń przekazali uczestnikom eksperci, autorzy licznych publikacji z zakresu edukacji i profilaktyki cyberprzemocy:

- **prof. dr hab. Józef Bednarek**, pedagog, dydaktyk, medioznawca, ekspert w zakresie zagrożeń cyberprzestrzeni. Pracownik naukowo-dydaktyczny uczelni humanistycznych i pedagogicznych. Wiceprzewodniczący Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dzieci w Cyberprzestrzeni, powołanego przez Rzecznika Praw Dziecka RP.
- **dr Anna Andrzejewska**, pedagog w zakresie edukacji informatycznej i medialnej, ekspert w zakresie zagrożeń cyberprzestrzeni. Pracownik naukowo-dydaktyczny uczelni pedagogicznych. Członek Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dzieci w Cyberprzestrzeni. Specjaliści z Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie z wielkim zaangażowaniem przedstawili i omówili różnorodne zagrożenia, jakie czyhają na uczniów, nauczycieli oraz rodziców w świecie internetu.

Zaprezentowali obraz ucznia w cyberprzestrzeni i światach wirtualnych, konteksty społeczno-wychowawcze i diagnostyczno-profilaktyczne oraz współczesne zagrożenia cyberprzestrzeni, w kontekście przemian społeczno-edukacyjnych na przestrzeni dziejów. Niezwykle sugestywne filmiki, przedstawiające realne sceny z życia młodych ludzi, poruszyły wszystkich uczestników konferencji.

Druga część konferencji skupiła się na przedstawieniu przykładów dobrych praktyk – działań profilaktycznych i prewencyjnych. Sprawozdawczo-opisowe przedstawienie działań, podejmowanych w ramach realizacji wspomnianego wcześniej programu, było również dobrym momentem do podzielenia się z audytorium

wyciągniętymi przez mnie wnioskami. Zajęcia warsztatowe z młodzieżą w różnym wieku pozwoliły dostrzec wielopłaszczyznowość problematyki, z której zdawałam sobie sprawę, przystępując do tworzenia autorskiego programu. Jednak skala występowania problemów związanych z przestrzenią wirtualną, którą dostrzec można dopiero podczas spotkań z dziećmi i młodzieżą, bardzo mnie zaskoczyła. Międzypokoleniowe spotkania, warsztaty, rozmowy z młodzieżą bytującą w wirtualnym świecie, który jest ich naturalną przestrzenią, pozwoliły mi spojrzeć na cyberzagrożenia z innej perspektywy, a dzięki temu dostosować „uszyć na miarę” problemu, działania profilaktyczne. Nieustanne ewoluowanie zagrożeń sprawia, że działania zapobiegające nie mogą być wciąż takie same i jednakowo realizowane w każdej grupie zajęciowej. Muszą być to warsztaty, dostosowane do grupy docelowej, często tworzone „tu i teraz” – na potrzeby konkretnego środowiska.

W kolejnej części konferencji głos zabrali przedstawiciele lokalnych instytucji. Komendę Powiatową Policji w Bytowie reprezentował Michał Gawroński, który zaprezentował zjawisko cyberprzemocy i jego skalę na terenie powiatu bytowskiego, jak również w kilku słowach opowiedział o prowadzonych przez funkcjonariuszy pogadankach z młodzieżą.

O Kampania Fundacji Dzieci Niczyje: „Myślę, więc nie ślę” mówiła Agnieszka Szrejter-Łoś, psycholog z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Bytowie, dzieląc się z uczestnikami konferencji swoją opinią i własnymi spostrzeżeniami na temat inicjatywy podjętej przez Fundację.

W konferencji wzięło udział blisko 80 osób. Byli to dyrektorzy szkół, przedstawiciele władz samorządowych, policji i instytucji pomocy społecznej, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, kuratorzy sądowi, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych oraz przedstawiciele innych instytucji z terenu powiatu bytowskiego. Cieszy nas, że w spotkaniu uczestniczyli – oprócz środowiska oświatowego – policjanci Komendy Powiatowej Policji w Bytowie, kuratorzy sądowi. Ich obecność świadczy o tym, że problem cyberprzemocy jest istotny i zauważalny zarówno dla środowiska oświatowego, jak i innych instytucji, dla których szeroko pojęte zdrowie, bezpieczeństwo i zapobieganie agresji jest priorytetem działania.

Konferencji towarzyszyła wystawa prac plastycznych, wykonanych w ramach akcji na plakat, poświęcony profilaktyce cyberprzemocy pt. „STOP Cyberprzemocy”. Organizatorem akcji, skierowanej do uczniów, którzy brali udział w zajęciach edukacyjnych, poświęconych profilaktyce zagrożeń internetowych i cyberprzemocy, była Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka Filia nr 1 w Bytowie.

W ramach akcji wyróżniono następujące szkoły oraz uczniów:

▪ **Szkoła Podstawowa w Pomysku Wielkim:**

1. Zuzanna Landowska – klasa V,
2. Wiktoria Stojewska – klasa V.

▪ **Zespół Szkół w Tuchomiu:**

1. Dawid Rekowski, Damian Zinko – klasa I a gimnazjum,
2. Natalia Pietrasik, Michelle Bukowski – klasa I b gimnazjum,
3. Justyna Płubicka – klasa II b gimnazjum.

▪ **Zespół Szkół w Kramarzynie:**

1. Aleksandra Wantoch Rekowska, Karolina Hince, Natasza Warsińska, Justyna Ofmańska, Justyna Król, Aneta Fiszka Borzyszkowska, Michał Sawicki, Szymon Gruba – kl. II gimnazjum.

Wszyscy uczestnicy otrzymali interesujące i przydatne materiały, ulotki i zestawienia, opracowane przez PBW Filie w Bytowie oraz tematyczną broszurę, poświęconą cyberprzemocy, przygotowaną specjalnie na konferencję przez dr Annę Andrzejewską i ODN w Słupsku. Broszura ta zawiera niezbędne informacje dla rodziców i nauczycieli, wskazuje zadania szkoły w zakresie profilaktyki zagrożeń cyberprzestrzeni oraz rolę rodziców w minimalizowaniu tych zagrożeń.

Kolejnego dnia – 17 kwietnia – odbyły się dodatkowe kilkugodzinne warsztaty, poświęcone cyberprzemocy, przeprowadzone przez prof. dr hab. Józefa Bednarka i dr Annę Andrzejewską, w których uczestniczyli psycholodzy i pedagodzy szkolni ze szkół powiatu bytowskiego.

Mam nadzieję, że treści zaproponowane podczas konferencji uświadomiły jej uczestnikom, jakie zagrożenia płyną ze świata wirtualnego oraz wzbogaciły ich wiedzę o tym, jak bezpiecznie korzystać z wirtualnej rzeczywistości i jak pomóc młodym ludziom, gdy dadzą się oni schwytać w pułapki cyberprzestrzeni.

Joanna Hanasko

nauczyciel-bibliotekarz

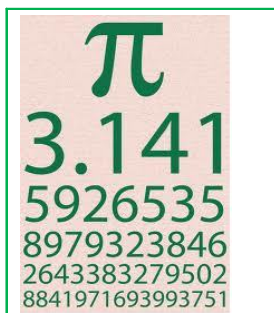
*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku
Filia nr 1 w Bytowie*

- OLIMPIADY
- KONKURSY
- IMPREZY

Pomorska Noc Matematyki – Dzień Liczby Pi

Liczba π (zwana inaczej ludolfiną) – słynna stała ze szkoły równa 3,14 – liczy ponad 4000 lat! Doczekała się pod koniec XX wieku dzięki komputerom dokładniejszego rozwinięcia dziesiętnego aż do miliona cyfr po przecinku... Jej rozwinięcie dziesiętne łatwe jest do zapisania dzięki specjalnym wierszykom. Wisława Szymborska – polska poetka, noblistka – napisała także wiersz o liczbie π . Nawet pojawiło się pojęcie „liczby Szymborskiej” dla określenia specjalnych liczb.

W programie obchodów Roku Matematyki na Pomorzu zaplanowano w dniach 13-14 marca br. organizację **Pomorskiej Nocy Matematyki** we wszystkich chętnych szkołach i innych placówkach. Przy tym 14 marca br. obchodzony miał być jako **Dzień Liczby Pi**.

W niektórych szkołach od lat istnieje tradycja organizowania nocy matematycznej lub dnia liczby Pi. Noc matematyki przypomina najczęściej maraton zadaniowy lub festiwal gier matematycznych. Natomiast dzień liczby Pi na zawsze związał się właśnie z datą, która w notacji amerykańskiej przypomina najkrótsze z możliwych (takie szkolne) rozwinięcie znanej już w starożytności liczby π – 3.14 (marzec 14-y). Uwzględniając, że rok 2015 jest 15-ym rokiem XXI wieku, rozwinięcie to można zapisać aż do 4 miejsc po przecinku – 3,1415.

Inicjatorom Roku Matematyki na Pomorzu zależało, aby jak najwięcej szkół i placówek w jakiś szczególny sposób upamiętniło te dni – poprzez organizację wielu akcji i imprez, promujących matematykę. I po raz pierwszy działania te miały mieć ogólnoszkolny, a także pozaszkolny charakter.

W 7 powiatach subregionów: słupskiego i południowego, chęć udziału w projektowanych działaniach zadeklarowały 23 szkoły i 2 biblioteki – 8 szkół podstawowych, 5 gimnazjów, 5 zespołów szkół, 5 szkół ponadgimnazjalnych. Najczęściej w piątek 13-go marca rozpoczynało się w szkołach „matematyczne szaleństwo”, a w kilku z nich trwało do późnej nocy, może i do następnego dnia. Ale były i takie szkoły (nieliczne, ale jednak!), które zaplanowały tygodniowe imprezy matematyczne!

Co się działo w szkołach! Możliwości organizacyjne i pomysłowość zarówno uczniów, jak i nauczycieli były nieprawdopodobne, a przy tym niczym nieograniczone. Najważniejszym celem było rozbudzenie aktywności uczniów. Organizowano maratony zadań, konkursy matematyczne, przygotowano widowiskowe gry i spektakle, prezentowano krótkie wykłady, przygotowane przez uczniów, rozwiązywano zagadki i rebusy ma-

tematyczne, przedstawiano w różnej formie rozwinięcie dziesiętne liczby π (plakaty, warsztatowe wyznaczanie wartości, tworzenie węzła pi-owskiego), układano wierszyki itp. A w niektórych szkołach połączono zmagania matematyczne z poznawaniem zjawisk przyrodniczych lub z rozgrywkami sportowymi.

Warto odnotować te szkoły, które zaangażowały się w przygotowanie i przeprowadzenie wspaniałych i szalonych Dni Matematyki – Pomorskiej Nocy i Dnia Liczby Pi:

- **szkoły podstawowe** – SP 5 w Chojnicach, SP w Kwakowie, SP 3 w Lęborku, SP w Łebie, SP 2 w Słupsku, SP 3 w Słupsku, SP 4 w Słupsku, SP 6 w Słupsku,
- **gimnazja** – G 1 w Chojnicach, G 1 w Człuchowie, G 2 w Słupsku, G 5 w Słupsku, Społeczne Gimnazjum UTO w Ustce,
- **zespoły szkół** – ZS Sportowych w Człuchowie, ZS w Jezierzycach, ZS w Kępicach, ZS w Korzybiu, ZS w Łupawie,
- **szkoły ponadgimnazjalne** – I LO w Bytowie, ZS Agrobiznesu w Człuchowie, ZS Agrotechnicznych w Słupsku, ZS Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku, Środkowopomorskie Centrum Kształcenia Ustawicznego w Słupsku,
- **biblioteki** – Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, Filia nr 1 w Bytowie, Publiczna Biblioteka w Czarnem.

Być może jest jeszcze więcej takich szkół i placówek... Pozostałe szkoły będą miały jeszcze niejedną okazję w 2015 roku, aby promować matematykę!

Jerzy Paczkowski

konsultant ds. wspomagania nauczycieli szkół i placówek w zakresie matematyki oraz ewaluacji jakości pracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych w ODN w Słupsku

Edukacja marynistyczna nie tylko w artystycznym wydaniu

Edukacja marynistyczna to ważny na terenie Pomorza element edukacji regionalnej. W regionie słupskim corocznie podejmowanych jest wiele ciekawych inicjatyw, których celem jest budowanie świadomości młodego pokolenia Pomorzan o specyfice naszej małej Ojczyzny, leżącej u brzegów Bałtyku. Instytucje, które od lat promują edukację morską i na stałe do kalendarza swoich przedsięwzięć wpisały działania związane z kulturą morską i wychowaniem marynistycznym to Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 w Słupsku, Zarząd Ligi Morskiej i Rzeczej – Oddział w Słupsku oraz Zespół Szkół Samorządowych w Kobylnicy. Działania tych placówek i organizacji wspiera też Urząd Morski w Słupsku oraz Zarząd Główny Ligi Morskiej i Rzeczej oraz Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w Ustce.

Lajba 2015 i Marina 2015 Warsztaty dla nauczycieli

Zarząd Oddziału Ligi Morskiej i Rzeczej w Słupsku we współpracy ze Szkołą Podstawową z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 im. kmdra por. Stanisława Hryniewieckiego w Słupsku i Urzędem Morskim w Słupsku zorganizował warsztaty dla nauczycieli – opiekunów, przygotowujące do pracy z uczniem, biorącym udział w konkursach marynistycznych towarzyszących **Festiwalowi Piosenki Marynistycznej „Lajba 2015”** i **„Marina 2015”**.

Warsztaty odbyły się 9 października 2014 r. w Szkole Podstawowej z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 w Słupsku. W programie szkoleń były:

- zajęcia dziennikarskie z oficerem prasowym, specjalistą od tematyki morskiej – komandorem Marianem Jarczyńskim,
- zajęcia z plastykiem – Andrzejem Szczepłockim,
- profesjonalne warsztaty wokalne prowadzone przez Annę Chodynę – instruktorkę z CSzMW w Ustce.

Podczas zajęć nauczyciele mieli możliwość zwiększenia swoich kompetencji w zakresie pracy z młodym wokalistą i zespołem, przygotowanie uczniów do pracy dziennikarskiej oraz otrzymali cenne wskazówki do pracy z dziećmi na zajęciach plastycznych, poświęconych marynistyce.

II Słupska Konferencja Marynistyczna

W siedzibie Słupskiego Centrum Organizacji Poza-rządowych i Ekonomii Społecznej 20.01.2015 r. odbyła się II Słupska Konferencja Marynistyczna. Organizatorem konferencji był słupski Zarząd Oddziału Ligi Morskiej i Rzeczej.

W trakcie spotkania wręczone zostały legitymacje nowym członkom Ligi Morskiej i Rzeczej. W programie artystycznym zaprezentowały się koła LMIR ze Szkoły Podstawowej z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 ze Słupska oraz z ZSS w Kobylnicy. Uczniowie SP 9 w Słupsku – w większości uczestnicy zajęć Programu Edukacji Morskiej „Złapać wiatr w pomorskie żagle wiedzy”, przedstawili swoje osiągnięcia z pracy w Projekcie oraz przeprowadzili krótkie szkolenie z wykonania węzła ratowniczego. Programowi przygotowanemu przez uczniów SP 9 towarzyszyła prezentacja multimedialna o działalności marynistycznej „Dziewiątki”.

W części konferencyjnej odbyła się dyskusja nad bieżącą działalnością słupskiego Oddziału Ligi Morskiej i Rzeczej. W konferencji uczestniczyli m.in. Dyrektor Urzędu Morskiego w Słupsku – Tomasz Bobin oraz Naczelnik Biura Spraw Obronnych Żegluga – Waldemar Parus, członek Zarządu Ligi Morskiej i Rzeczej w Słupsku. Głos w dyskusji zabrała również: Krystyna Dani-lecka-Wojewódzka – wiceprezydent miasta Słupska.

III Słupska Konferencja Marynistyczna

17 kwietnia 2015 roku w Szkole Podstawowej z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 w Słupsku odbyła się **III Słupska Konferencja Marynistyczna**, zorganizowana przez Zarząd Oddziału Ligi Morskiej i Rzeczej w Słupsku. Podczas spotkania **Prezydent Słupska Robert Biedroń odebrał Krzyż „Pro Mari Nostro”**, który został przyznany Słupskowi w dowód uznania za upowszechnianie kultury i tradycji morskich oraz prowadzenie edukacji marynistycznej wśród młodego pokolenia. Odznaczenie wręczył **Tadeusz Kuśmierski** – Sekretarz Generalny Zarządu Głównego Ligi Morskiej i Rzeczej. Krzyż „Pro Mari Nostro” jest drugim – po „Pierścieniu Hallera” – honorowym odznaczeniem przyznawanym przez Ligę Morską i Rzeczną.

Na Konferencji wystąpili laureaci „Lajby” i „Maryny” – festiwalu piosenki marynistycznej, organizowanych przez SP 9 w Słupsku i ZSS w Kobylnicy, oraz chór z ZSS w Kobylnicy. Kmdr ppor. dr **Dariusz KLO-SKOWSKI** – specjalista ds. morskich Instytutu Analiz, Diagnoz i Prognoz Gospodarczych w Szczecinie przedstawił możliwości rozwoju edukacji morskiej młodzieży w zakresie zdobywania patentów żeglarskich i kwalifikacji, uprawniających do pracy na morzu.

Iwona Poźniak

członek Zarządu Oddziału

Ligi Morskiej i Rzeczej w Słupsku

„Marina 2015”

II Festiwal Piosenki Marynistycznej

20 marca 2015 roku w Kobylnicy odbył się II Festiwal Piosenki Marynistycznej „Marina 2015”, zorganizowany z inicjatywy Zarządu Oddziału Ligi Morskiej i Rzecznej w Słupsku.

Patronat nad Festiwałem sprawowali: **Leszek Kuliński**, Wójt Gminy Kobylnica i **Andrzej Królikowski**, Prezes Zarządu Głównego Ligi Morskiej i Rzecznej. Współorganizatorami „Mariny” byli: Urząd Morski w Słupsku, Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w Ustce oraz Zespół Szkół Samorządowych w Kobylnicy.

Zmagania festiwalowe toczyły się w dwóch kategoriach – gimnazja (soliści i zespoły) i szkoły ponadgimnazjalne (soliści). Główne założenia festiwalowe to: propagowanie tradycji morskiej w piosence, rozwijanie zainteresowań muzycznych młodzieży, stworzenie możliwości współzawodnictwa artystycznego wśród uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, wymiana doświadczeń pedagogicznych i prezentacja utworów najbardziej wartościowych pod względem artystycznym oraz rozwijanie talentów i doskonalenie warsztatu muzycznego młodych wykonawców.

Zaproszenie do udziału w pracach jury festiwalowego przyjęły: **Anna Chodyna**, piosenkarka, instruktorka i animatorka kultury z Klubu Centrum Szkolenia MW w Ustce, **Beata Kamińska**, pianistka, wokalistka i instruktorka śpiewu jazzowego oraz **Teresa Kozak**, długoletnia i zasłużona nauczycielka muzyki na terenie gminy Kobylnica. Komisja oceniała dobór repertuaru, interpretację, technikę wykonania, emisję głosu oraz ogólne wrażenia artystyczne.

Gałę finałową rozpoczęło odśpiewanie Hymnu do Bałtyku przez Chór ZSS w Kobylnicy. Jury, obradujące pod kierunkiem A. Chodyny, w kategorii zespoły nie przyznało pierwszego miejsca. **II miejsce zajął zespół Seccus z Gimnazjum nr 2 w Słupsku** (opiekun **Violetta Wójcik**), **III miejsce zdobył duet z Gimnazjum nr 5 w Słupsku** w składzie: **Jan Lubarski i Dominik Gołębiowski** (opiekun **Robert Piotrowski**).

W kategorii szkół ponadgimnazjalnych I miejsce przyznano **Annie Jakubowskiej** (I Liceum Ogólnokształcące w Słupsku, opiekun **Mariusz Mojsiuk**). III miejsce przypadło **Danieli Szymańskiej** (Zespół Szkół Ekonomicznych i Technicznych w Słupsku, opiekun **Maria Rój-Krupińska**).

W kategorii gimnazja – soliści decyzją jury: I miejsce zdobyła **Paulina Kasperek** (Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi nr 3 w Słupsku, opiekun **Emilia Semeniuk**), II miejsce ex aequo dostali: **Ringo**

Todorowić (Zespół Szkół w Jezierzycach, opiekun **Beata Frąckowska**) oraz **Nikola Stępień** (Gimnazjum w Kobylnicy, opiekun **Joanna Janulewicz-Nyc**). III miejsce zdobyły ex aequo: **Venesa Dyś** (Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi nr 3 w Słupsku, opiekun **Emilia Semeniuk**) oraz **Marta Ślizak** (Gimnazjum w Kobylnicy, opiekun **Rafał Przybyło**).

Przyznano również nagrody specjalne. Spośród laureatów ufundowanych przez **Robertą Biedronia**, Prezydenta Miasta Słupska, jedna trafiła do rąk bardzo charyzmatycznego nauczyciela i zamiłowanego muzyka z I LO w Słupsku – **Mariusza Mojsiuka**, druga do **Ringo Todorowića**, gimnazjalisty z Jezierzyc. Nagrody **Tomasza Bobina**, Dyrektora Urzędu Morskiego w Słupsku otrzymali: **Anna Jakubowska** (I LO w Słupsku) i **Marta Ślizak** (Gimnazjum w Kobylnicy). Nagrody kmdra **Robertą Kozackiego**, Komendanta Centrum Szkolenia MW w Ustce zostały przyznana **Paulinie Kasperek** i **Vanesie Dyś** z Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi nr 3 w Słupsku. Nagrody **Andrzeja Królikowskiego**, Prezesa Zarządu Głównego LMIR trafiły w ręce: **Anny Jakubowskiej** (I LO) oraz **Nikoli Stępień** z Gimnazjum w Kobylnicy.

Festiwalowi towarzyszył konkurs na LOGO Festiwalu Piosenki Marynistycznej „Marina”. Pierwsze miejsce zdobyła **Marta Rzepecka**, uczennica II Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Adama Mickiewicza w Słupsku (opiekun **Barbara Gadowska**). Wyróżnienie przyznano **Adzie Treder**, uczennicy Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 10 w Słupsku (opiekun **Hanna Brych**).

*Żaneta Miąskowska-Dusza
nauczycielka języka polskiego
w Zespole Szkół Samorządowych w Kobylnicy*

„Łajba 2015”

XIX Festiwal Piosenki Marynistycznej

28 marca 2015 r. w Słupskim Inkubatorze Technologicznym odbył się **XIX Festiwal Piosenki Marynistycznej „Łajba 2015”**. Festiwalowi towarzyszył XVII Ogólnopolski Konkurs Plastyczny i XIV Ogólnopolski Konkurs Dziennikarski o „Laur słupskich kotwic” – oba o tematyce marynistycznej.

Organizatorem „Łajby 2015” jest Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 im. S. Hryniewieckiego w Słupsku. Współorganizatorem Festiwalu była Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego. Festiwalowi patronował senator RP – **Kazimierz Kleina** oraz kapitan żegluga wielkiej **Andrzej Królikowski** – prezes Zarządu Głównego Ligi Morskiej i Rzecznej.

Oficjalnego otwarcia dokonał dyrektor SP9 w Słupsku – **Paweł Dajer**. Podczas uroczystości wręczenia nagród laureatom Festiwalu oraz nagrodzonym w towarzyszących „Łajbie” konkursach: plastycznym i dziennikarskim, głos zabrał senator **Kazimierz Kleina**, który podkreślił wagę wszelkich form edukacji morskiej, podejmowanych i propagowanych w naszym regionie oraz **Marek Biernacki** – wiceprezydent Słupska, który zwrócił uwagę na historię i tradycję Festiwalu Piosenki Marynistycznej Łajba, organizowanego przez SP 9 w Słupsku, a także wielość działań w zakresie edukacji morskiej prowadzonych przez słupską „Dziwiątkę” na co dzień.

Eliminacje konkursowe Festiwalu Piosenki Marynistycznej rozegrane zostały w dwóch kategoriach: soliści i zespoły. 30 wykonawców ze szkół podstawowych ze Słupska, Gdyni, Helu, Ustki, Zaleskich, Wytowna, Główniczyc i Kobylnicy oceniało jury w składzie: przewodnicząca: **Anna Chodyna** – instruktor kulturalno-artystyczny w CSZMW w Ustce, wokalistka; członkowie: **Piotr Merecki** – dziennikarz radiowy, muzyk, wokalista, **Bartosz Kieresiński** – właściciel Niepublicznej Placówki Artystycznej Yamaha – Szkoła Muzyczna, muzyk i kompozytor, **Ewa Misiewicz** – konsultant ds. muzyki i muzykoterapii oraz dydaktyki sztuki w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, wykładowca Akademii Pomorskiej w Słupsku; sekretarz: **Angelika Kujawska-Kożuchowska** – nauczyciel muzyki w SP 9 w Słupsku.

W kategorii solistów **III miejsce** zajęła **Wanessa Kaniewska** z Młodzieżowego Domu Kultury w Słupsku, przygotowana przez **Daniela Spoczyńskiego**. **II miejsce** przypadło **Julii Walcerz** z Gminnego Ośrodka Kultury w Główniczycach, przygotowanej przez **Rafała Przybyło**, a **I miejsce** zajęła **Karolina Guzowska**, ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Ustce, przygotowana przez **Bożenę Świedzińską**. Nagrodą za I miejsce dla solisty był rejs po Zatoce Puckiej, ufundowany przez prezesa Ligi Morskiej i Rzeczej, kapitana żeglugi wielkiej Andrzeja Królikowskiego, statuetka – nagroda ufundowana przez dyrektora Urzędu Morskiego w Słupsku, Tomasza Bobina oraz pamiątkowy medal – nagroda ufundowana przez komandora Roberta Kozackiego – komendanta Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w Ustce.

W kategorii zespołów **III miejsce** przyznano grupie **Melodyjka** ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Ustce, przygotowanej przez **Bożenę Świedzińską**, **II miejsce** zajął zespół **Urwisy** ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku, przygotowani przez **Ewę Chowaniec**, **I miejsce** w tej kategorii zajął zespół **Ostinato** ze Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 10 w Słupsku, przygotowani przez **Grzegorza Uszkiewiczza**. Za zdobycie I miejsca zespół Ostinato wygrał **rejs na Born-**

holm ufundowany przez Kołobrzeską Żeglugę Pasażerską, statuetkę – nagrodę ufundowaną przez dyrektora Urzędu Morskiego w Słupsku, **Tomasza Bobina** oraz rytgraf, ufundowany przez generała broni pilota **Lecha Majewskiego** – Dowódcę Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Za zajęcie II miejsca zespół **Urwisy** wygrał **rejs po Bałtyku** statkiem hydrograficznym Marzenka.

Jury przyznało też wyróżnienia, które otrzymali: **Ksenia Rachwalska** – z Młodzieżowego Domu Kultury w Słupsku (opiekun: **Bogusława Plebanek**), **Natalia Tochowicz** – ze Szkoły Podstawowej nr 48 w Gdyni (opiekun: **Łukasz Jabłoński i Arkadiusz Tochowicz**), **Błażej Bukowski** – ze Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 10 w Słupsku (opiekun: **Wiesława Imiołczyk**), zespół **Dalej Tylko Morze** – z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Helu (opiekun: **Krzysztof Kamiński**), zespół wokalny – instrumentalny **DO-RE-MI** – ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku (opiekun: **Monika Muszyńska i Alicja Skrzypińska**), zespół **Tęcza** – ze Szkoły Podstawowej nr 8 w Słupsku (opiekun: **Natalia Hnatów**), zespół **Czwóreczka** – ze Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 w Słupsku (opiekun: **Tomasz Ozdoba**).

Podczas uroczystego finału Festiwalu uhonorowano statuetkami, nagrodami rzeczowymi i dyplomami laureatów XVII Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego i XIV Ogólnopolskiego Konkursu Dziennikarskiego o „Laur słupskich kotwic”. Wybrane przez wydawców artykuły będą publikowane w lokalnych pismach: „Pamięć Słupski” i „Moje Miasto”. Szczegółowe wyniki XVII Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego i XIV Ogólnopolskiego Konkursu Dziennikarskiego o „Laur słupskich kotwic” dostępne są na stronie internetowej Szkoły Podstawowej z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9 w Słupsku: www.sp9.slupsk.pl w zakładce „Łajba”.

Ogółem we wszystkich konkursach związanych z „Łajbą 2015” udział wzięło **548 uczniów**. Organizatorzy serdecznie dziękują wszystkim uczestnikom marynistycznych zmagani i ich opiekunom za trud włożony w przygotowanie prac plastycznych, artykułów i fotoreportaży oraz prezentacji wokalnych, a fundatorom nagród za wspiane uhonorowanie laureatów konkursów „Łajby 2015”.

Jolanta Porada

wicedyrektor Szkoły Podstawowej
z Oddziałami Przyszpitalnymi nr 9
w Słupsku

V Regionalne Targi Edukacyjne „Kobylnica 2015”

25 marca 2015 r. odbyły się V Regionalne Targi Edukacyjne zorganizowane przez Gminę Kobylnica i Zespół Szkół Samorządowych w Kobylnicy. Oficjalnego otwarcia Targów Edukacyjnych dokonali **Gabriela Albertin**, Pomorski Wicekurator Oświaty oraz **Jan Plutowski**, zastępca Wójta Gminy Kobylnica. Podczas Targów uczniowie, rodzice, a także wszyscy zainteresowani mogli zwiedzać stoiska, przygotowane przez 31 szkół ponadgimnazjalnych ze Słupska, powiatu słupskiego oraz województwa zachodniopomorskiego. Przedstawiciele szkół udzielali informacji o kierunkach kształcenia i warunkach rekrutacji w roku szkolnym 2015/2016.

Zgodnie z zaleceniem wydanym przez minister **Joannę Kluzik-Rostkowską**, która bieżący rok szkolny ogłosiła **Rokiem Szkoły Zawodowców**, rodzice oraz uczniowie mogli zapoznać się z szeroką ofertą kierunków kształcenia zawodowego. Propozycje kształcenia zawodowego, które zostały zaprezentowane przez szkoły ponadgimnazjalne oferowały wiele ciekawych profesji. G. Albertin, Pomorska Wicekurator Oświaty, udostępniła gimnazjalistom przygotowaną specjalnie na kobylnickie Targi prezentację „Promocja Szkolnictwa Zawodowego w województwie pomorskim”.

Uruchomione punkty poradnictwa zawodowego i konsultacyjnego dwóch słupskich poradni psychologiczno-pedagogicznych udzielały uczniom porad, dotyczących dalszego kształcenia, a w szczególności predyspozycji zawodowych.

Swoją ofertę zaprezentowało także Środkowopomorskie Centrum Kształcenia Ustawicznego, Mobilne Centrum Informacji Zawodowej oraz Ochotnicze Hufce Pracy ze Słupska, a Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży przedstawiło oferty pracy sezonowej dla młodzieży. Powiatowy Urząd Pracy przygotował prezentację nt. „Sytuacji na lokalnym rynku pracy”. Wiedza z tego zakresu pomoże młodzieży w zaplanowaniu kariery zawodowej.

Targi cieszyły się dużą popularnością wśród młodzieży i rodziców, którzy co roku chętnie odwiedzają Zespół Szkół Samorządowych w Kobylnicy. Stały się one miejscem spotkań, okazją do wymiany doświadczeń – zarówno tych uczniowskich, jak i nauczycielskich.

Organizację Targów wsparło kobylnickie Gminne Centrum Kultury i Promocji, Gminy Zespół Ekonomiczno-Administracyjno-Gospodarczy Szkół w Kobylnicy, Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości Pomorza Środkowego, Cech Rzemiosł Różnych w Słupsku. W przygotowaniach uczestniczyli uczniowie z Klubu Wolontariusza „Tęcza”.

Dopełnieniem atrakcyjności Targów był pokaz Krav-Magi – izraelskiego, nowoczesnego systemu realnej samoobrony i walki wręcz. Sportowcy z Centrum Szkolenia „Israeli Krav-Maga” w Słupsku pod kierunkiem **Kazimierza Galka**, zaprezentowali niezwykle ekspresyj-

ny pokaz walki. Pan Kazimierz jako jeden z nielicznych w Polsce i jedyny w województwie pomorskim ukończył w roku 2011 z wyróżnieniem kurs instruktorski w Izraelu w Głównym Centrum Szkoleniowym Krav-Maga w miejscowości Netanya oraz uzyskał prestiżową certyfikację instruktorską Israeli Krav-Maga Association-Israel.

Grupa taneczna cheerleederek „Maxi Hit Kobylnica” oraz juniorki „Maxi”, zaprezentowały układ taneczny, który przygotowały na mistrzostwa Polski. Menadżerem i opiekunem grup jest **Kordian Zalewski**. Obie grupy działają dzięki wsparciu gminy Kobylnica w ramach dotacji dla organizacji pozarządowych.

Szczególne aplauzy wzbudziły pokazy musztry w wykonaniu uczniów Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Oskara Langego w Białym Borze oraz Zespołu Szkół Morskich w Darłowie. Miły przerywnik stanowiły koncerty **Patrycji Migdy** uczennicy I Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku, w wykonaniu, której słuchano piosenek w języku francuskim.

„W zdrowym ciele zdrowy duch” – pod tym hasłem odbył się pokaz fitness w wykonaniu uczennic Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku. Owacje zebrały dziewczęta z Zespołu Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku, które zaprezentowały trendy obowiązujące wiosną 2015 r. Stroje wykonane z płyt CD, gazet a nawet abażura, pobudziły wyobraźnię całej widowni. Uczniowie Prywatnego Młodzieżowego Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku zaprezentowali pokaz samoobrony dzięki, któremu można czuć się bezpiecznie. **Adrian Grzymkowski**, absolwent ZSS w Kobylnicy pokazał się w nietypowym i ekscytującym pokazie kuglarstka, którym wzbudził powszechne uznanie. Wielkim zainteresowaniem cieszyła się bezpłatna loteria fantowa, w której każdy z ponad 600 losów wygrał.

Impreza nie doszłaby do skutku, gdyby nie zaangażowanie wszystkich nauczycieli Zespołu Szkół Samorządowych w Kobylnicy, m.in.: Anny Bieleckiej, Katarzyny Czyż-Jęchorek, Michała Huzarskiego, Moniki Kwiatkowskiej, Agnieszki Kwinty, Andrzeja Leszczyńskiego, Żanety Miąskowskiej-Duszy, Marioli Pawłowskiej, Roberta Pietrasia, Rafała Przybyły, Tymoteusza Stasiło, Ewy Światały, Beaty Trofimowicz. Inicjatorem Targów jest **Teresa Mikołajczak** ze Szkolnego Ośrodka Kariery w Kobylnicy.

W związku z ogromnym odzewem społecznym inicjatywa będzie kontynuowana w kolejnych latach.

Julia Owsukiewicz

*pedagog szkolny w Gimnazjum
im. Zjednoczonej Europy w Kobylnicy,
p.o. doradcy zawodowego, koordynator
V Regionalnych Targów Edukacyjnych*

XXXI Międzynarodowy Konkurs Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży im. Wandy Chotomskiej – 2015 r.

TO JUŻ 31 LAT LITERACKIEJ PRZYGODY W SŁUPSKU

*Najpiękniej to jednak
Mówią poeci
Pisze się o miłości,
Pióro ma
Białe pole do popisu
Jak świeży śnieg
Zostawiam ślady swojego istnienia.*

Laura Chuchla – Gimnazjum nr 5 w Pile

Międzynarodowy Konkurs Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży, istniejący od 1984 roku jako przedsięwzięcie kulturalne, organizowane przez Szkołę Podstawową nr 4 w Słupsku, a po reformie oświaty – Gimnazjum nr 2, zrealizowano ze środków Prezydenta Miasta Słupska, Województwa Pomorskiego oraz wielu sponsorów. Zaangażowanie współorganizatora – Organizacji Soroptimist International Klub w Słupsku, która w roku 2008 rozpropagowała ideę konkursu wśród środowisk polonijnych, spowodowało rozszerzenie jego zasięgu na międzynarodowy.

Główne cele konkursu to od lat: inspirowanie zainteresowań literackich, promowanie utalentowanej literacko młodzieży, rozbudzanie wyobraźni, wrażliwości, zachęcenie dzieci i młodzieży polonijnej do podejmowania prób literackich w języku polskim, umożliwienie udziału w literackiej zabawie dzieciom specjalnej troski. 31 lat jego istnienia zaowocowało wydaniem 24 książek z wierszami i opowiadaniem laureatów i wyróżnionych. Społecznie pracującymi jurorami są poeci, pisarze, dziennikarze, krytycy literaccy, pracownicy naukowcy, nauczyciele poloniści, pod przewodnictwem znanej poetki i przyjaciółki konkursu – **pani Wandy Chotomskiej, według której jest to największa w kraju impreza kulturalna, poświęcona młodym talentom literackim i promująca dziecięcą i młodzieżową twórczość.**

Na XXXI Konkurs Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży nadesłano **6138** zestawów wierszy i opowiadań z **487** szkół podstawowych, gimnazjów i – po raz pierwszy ze szkół ponadgimnazjalnych – z całej Polski, Stanów Zjednoczonych, Niemiec i Litwy. Młodzi twórcy z **37** szkół polonijnych są autorami **506** zestawów wierszy i opowiadań. Nagrodzone utwory literackie laureatów konkursu zostały opublikowane w książce „**Portret ze słów**” i będą wręczone młodym literatom podczas uroczystej gali **25 maja 2015 r. w Polskiej Filharmonii Sinfonia Baltica w Słupsku.**

Piękny tytuł, który stał się mottem tegorocznej edycji konkursu, zawdzięczamy laureatce – uczennicy Gimnazjum nr 5 w Pile – **Laurze Chuchli.**

Komisja jurorów pod przewodnictwem pani Wandy Chotomskiej, uznając za zasadnicze kryteria: oryginalności tekstu, literackości pomysłu i ujawnionego talentu autora, wyłoniła 127 laureatów, wyróżniła zaś 225 uczniów w czterech grupach wiekowych:

- klasy I-IV szkoły podstawowej,
- klasy V-VI szkoły podstawowej,
- klasy I-III gimnazjum,
- klasy I-III szkół ponadgimnazjalnych,

Wszystkie prace zostały ocenione w kategoriach: poezja i proza oraz 14 – w kategorii „Wiersze malowane”.

Jesteśmy szczęśliwi, że od tego roku konkurs nosi imię jego przyjaciółki, honorowej obywatelki miasta Słupska – pani Wandy Chotomskiej, wybitnej poetki i od ponad dwudziestu lat przewodniczącej konkursowego jury. Kiedy pomyślimy, że od 1984 roku przeczytaliśmy niemal 150 tysięcy wierszy i opowiadań – to dochodzimy do wniosku, że chyba nie jest tak źle z edukacją humanistyczną w naszym kraju. Jesteśmy, jako organizatorzy i jurorzy, dumni z opinii pani Wandy, w której prywatnym rankingu wydarzeń kulturalnych, związanych z dziećmi i młodzieżą za najciekawsze i największe przedsięwzięcie, poświęcone młodym talentom literackim, uważa właśnie nasz konkurs i cieszy się „że z jego uczestników wyrastają piękne motyle”. To bardzo dobrze, że od tego roku bierze w nim udział młodzież szkół ponadgimnazjalnych, że nasi dawni laureaci – już absolwenci gimnazjów – mogą, tak jak m.in. Michalina Lehman ze swoimi poruszającymi wierszami, Konrad Bayer, Anna Zborowska, Milena Nadrowska, Anna Jakubowska nadal w nim uczestniczyć. A skrzydła rosną im coraz piękniejsze i „coraz swobodniej posługują się słowem” Cieszymy się bardzo, że konkurs promuje Słupsk, który stał się miastem bliskim wielu nauczycielom, rodzicom i tyśiącom utalentowanej literacko młodzieży.

Wspaniali Młodzi Literaci – Autorzy „Portretu ze słów”!

Nasza przygoda z poezją i prozą zaprasza Was do wyrażenia siebie poprzez piękny, literacki język, pragnie budzić zainteresowania literaturą i zachęcać do twórczego, związanego z rozwojem osobowości, opartego na doskonaleniu się i szacunku dla innych – modelu życia. Pragniemy odkrywać, promować Waszą wrażliwość, talent literacki.

Powinniście wiedzieć, że wydana w każdej edycji książka z Waszymi tekstami jest nie tylko piękną nagrodą, lecz również materiałem edukacyjnym w innowacyjnej pracy nauczycieli, instruktorów w domach kultury i bibliotekach – z dziećmi i młodzieżą, że po Wasze wiersze sięgają młodzi recytatorzy wielu konkursów, że jesteście cytowani w pamiętnikach i ważnych dedykacjach, że piękno i głębia Waszych myśli służą uszczęśliwianiu obdarowywanych nimi osób.

Drodzy Nauczyciele, Rodzice i Opiekunowie!

To dzięki Wam, realizującym szeroko pojętą funkcję kulturalną i kulturotwórczą szkoły – mógł zaistnieć i rozwinąć się nasz konkurs, obejmując swym zasięgiem szkoły podstawowe i gimnazja w całej Polsce, USA, Berlinie, Litwie i Turcji. Opracowywane i wdrażane przez Was – Koleżanki i Koledzy – programy warsztatów literackich, cyklicznych spotkań poetyckich, prowadzenie licznych konkursów na wiersz, opowiadanie, limeryk, próbę dramatyczną, recenzję, organizacja spotkań autorskich z wybitnymi pisarzami i krytykami literackimi – są bez wątpienia działaniami służącymi rozwijaniu szeroko pojętej wrażliwości artystycznej dzieci i młodzieży. Wojewódzką, następnie ogólnopolską i międzynarodową rangę konkursu zawdzięczamy wspaniałej młodzieży, zainspirowanej do pracy literackiej i odkrywania swojego talentu właśnie przez Was – potrafiących pochylić się nad dzieckiem – Rodziców i Nauczycieli. To dzięki Waszej pracy 31 lat istnienia konkursu zadaje kłam obiegu opinii, że zdominowani przez telewizję i internet młodzi Polacy stracili wrażliwość na słowo pisane.

Czy z poezji się wyrasta? – zapytała sześć lat temu autorka sugestywnego wiersza, oddającego prawdę o historii naszego konkursu – Sandra Brońska z Krakowa. Nasze doświadczenia mówią, że nie. Na szczęście. I nawet jeśli młodzież ma wątpliwości, który kierunek poprowadzi ją do szczęścia – to jej wrażliwość, talent i wiedza na pewno wskażą ten właściwy. A jeśli wydając w przyszłości swój własny tomik poezji lub powieść – zechcą nas obdarzyć egzemplarzem autorskim – sprawią nam wielką radość, jaką czujemy, otrzymując i czytając książki naszych, już dorosłych dawnych laureatów.

Trzydziestojednoletnia historia Konkursu zaowocowała wydaniem 24 książek z wierszami i opowiadaniem nagrodzonych dzieci i młodzieży. Nagradzaliśmy młodych literatów za autentyczność, dobre pióro, szczerość. Najwyżej ocenialiśmy wiersze i opowiadania, wynikające z ich osobistych przeżyć, które mówią o nich samych, ich doznaniach, radościach i buncie, są prawdziwe i dynamiczne, uczuciem i młodzieńczym wdziękiem poruszają czytelnika. Warto było poświęcić trzy miesiące na spotkanie z Waszymi utworami. Zaczytywaliśmy się tygodniami, wymienialiśmy się opiniami, uwagami, prze-

konywaliśmy się argumentami na logikę i emocje. Poezję na pewno odbiera się subiektywnie, ale jeśli kilkanaście osób ma identyczne zdanie – to coś w tym jest. Poezja musi do nas mówić, wszyscy rozumiemy, że środowiskom artystycznego wyrazu u dziecka jeszcze daleko do mistrzostwa, ale świeżość wypowiedzi może to zastąpić. Komisję jury stanowią fachowcy, którym frajdę sprawia wyłuskiwanie powiewu nawet poetyckiej wrażliwości, bo wiedzą, co to znaczy pominąć perełkę. Wiemy też, że nie każdy utwór nawet bardzo uzdolnionego dziecka musi być świetny. To materia krucha jak pałac ze szkła.

Zakładamy odpowiedzialność i uczciwość wszystkich autorów oraz nauczycieli i rodziców, firmujących swoim nazwiskiem i pieczęcią szkoły wysyłane na konkurs wiersze i opowiadania. Niestety – nigdy nie mamy całkowitej pewności, że nie chcąc skrzywdzić utalentowanego literacko dziecka – nie nagradzamy autora dopuszczającego się plagiatu. Nasza kilkumiesięczna praca jurorska przypomina niekiedy działania agencji detektywistycznej. Pamiętajcie, że każdy nieuczciwy uczestnik konkursu kładzie cień na ocenie pozostałych, pięknych i oryginalnych tekstów.

Szczególnie wiersze uczniów klas I-III szkół podstawowych – wg pani dr Anny Wiech – wymykają się najbardziej kryteriom oceny, bo te szczerze, wiarygodne nie zawsze dorastają poziomem do tych, które korzystały z przyjacielskiego „pogotowia poetyckiego”, chociaż nie da się udowodnić plagiatu. Mamy nadzieję, że nasze konsultacje z nauczycielami – opiekunami w pełni rozwiązały wszelkie wątpliwości.

Lata bliskiego kontaktu z tysiącami uczniowskich wierszy, opowiadań, wprawek powieściowych i dramatycznych pozwalają na fragmentaryczne choćby podsumowanie prezentowanego w tym roku przez dzieci i młodzież literackiego obrazu świata.

Młodzi autorzy są doskonałymi obserwatorami postrzegającymi wszystko, co dorośli pragną przed nimi ukryć. Piszą bolesne teksty. Kryzys więzi rodzinnych, samotność i brak czasu rodziców to ciągle „żelazny temat”, który zawładnął wyobraźnią młodych twórców. Na tegoroczny konkurs młodzi literaci przysłali kilkaset wierszy będących próbami rozmowy, dyskusji z Bogiem. Jak co roku, pojawiły się wiersze patriotyczne, głęboko związane z historią Polski, chociaż wszyscy wiemy, że nie lada talentu trzeba, by o miłości do ojczyzny powiedzieć coś naprawdę świeżego, poruszającego, niedeklaratywnego. Widoczny wpływ na głębokie przeżycia i emocje młodzieży miał film „Miasto 44”.

W grupie najmłodszych literatów, dzieci klas I-IV szkoły podstawowej, szczególnie widoczna jest tęsknota do świata baśni, którym rządzą odwieczne reguły – dobro jest nagrodzone, zło ukarane. Niezwykle wzru-

szająco, ciepło i świeżo piszą najmłodszy o miłości do babci lub mamy, która w wierszu Kacpra Znajdka:

*Uczy kota, by aportował,
Uczy mnie, bym rzeczy swe chował.
Uczy tatę, że odkurzacz nie kąsa,
I najlepiej na świecie się dąsa”...
A ja lubię ciepło jej dłoni,
Kiedy zawsze przed krzywdą mnie broni,
Gdy mówi „że jestem najważniejszy na świecie*

Jeszcze jednym „żelaznym” tematem, poza pojawiającymi się od 31 lat porami roku, w wierszach młodszych uczestników konkursu jest miłość do zwierząt. Wrażliwe dzieci swoje uczucia do nich konfrontują z okrucieństwem dorosłych. Przeżywają to bardzo.

W poezji starszej młodzieży – króluje oczywiście miłość i bunt przeciw światu, wiele pięknych wierszy wyrosło z inspiracji mitycznych, muzycznych, biblijnych, historycznych. Uśmiecaliśmy się do zwierzeń zakochanych nastolatków, wzruszaliśmy się poszukiwaniem miłości, przyjaźni, akceptacji. Zachwycaliśmy się urodą i dojrzałością wielu poetyckich perełek.

Niemaló naszych autorów wyrażało w swoich utworach złe, ciemne emocje, które przeżywają wchodząc w świat dorosłych lub tylko go obserwując. Smutne, deprecjonujące nawet sens wiary, porządku świata i wpajanych od dziecka wartości.

Może właśnie literackie słowo jest próbą terapii?

W tym roku opowiadania ponownie zdominowane zostały przez temat przyjaźni, jej wielkiej wartości, a także jej poszukiwania i poświęcenia dla przyjaciela. Pięknie piszą nasi prozaicy o swoich pierwszych miłościach i związanych z nimi rozterkami i dylematami. Kilkadziesiąt interesujących, napisanych z „literackim pazurem” opowiadań to teksty o uzależnieniu od komputera i Internetu, kiedy świat wirtualny wymyka się spod kontroli i zaczyna rządzić psychiką dzieci i młodzieży. Na szczególne uznanie jurorów zasłużył „Spider Man” Piotra Kuropatnickiego. Wiele utworów prozatorskich porusza niepokojący temat agresji w szkole. Rewelacyjne opowiadanie Dominiki Golec o „Maćkowej spod piątki” w krzywym zwierciadle, dowcipnie i „z pazurem” przedstawia zaściankowy, przebojowy swoim prymitywizmem sposób myślenia. W innych opowiadaniach dominuje temat chorób i śmierci bliskich. Wzruszająco ujęła piękną historię Kamila Czuj- w opowiadaniu „Żyjemy”. „Zakupoliczka” Karoliny Ognik to doskonałe studium modnej niestety ostatnio choroby dziewcząt i kobiet. Uznanie jurorów wzbudziła „Nadzieja” – urokliwa proza poetycka Julii Bartnik. Nowy w tej edycji konkursu temat, niezwykle sugestywnie przedstawiony przez Joannę Piotrowską w opowiadaniu „Z pamiętnika euroseniorki” wzrusza głębią spojrzenia na tragedię samotności

starszych osób, z bliskimi poza krajem. I uczuciami.

Nadal w prozie pojawia się fantastyka, ale wpleciona zgrabnie we współczesność. Świetne pisarskie pióro dostrzegła Jolanta Nitkowska-Węglarz w opowiadaniu Daniela Kozłowskiego „Generała MacWhirra zapiski z pobytu w wieczności”.

Młodzież piórem próbuje oswoić dramatyczne i traumatyczne przeżycia. Coraz częściej szuka bliskości z Bogiem jako najmądrzejszym partnerem rozmowy. Najczęściej cierpliwym, tolerancyjnym, potrafiącym zrozumieć emocje nastolatka, czasem jednak postawionym przed trudnymi pytaniami zbuntowanego dorastania.

Nadesłane utwory młodych twórców ze szkół zagranicznych cenimy szczególnie, ze względu na wielki wkład pracy podczas posługiwania się polszczyzną. W wierszach i opowiadaniach dzieci i młodzieży polonijnej – szczególnie tej z USA i Litwy pojawia się nadal piękny, wzruszający, nieco dla nas archaiczny patriotyzm, tęsknota i idealizowanie pozostawionej Ojczyzny, poszukiwanie swojego miejsca w świecie. Przejmująco ilustrują tę tematykę opowiadania: „Klucz do mojego istnienia” Natalii Urbanowicz i „Pamiętka z Polski” Łukasza Skórko z Wilna. Świetny kawałek prozy Sylwii Bondasiewicz z Nowego Jorku mówi sam za siebie:

Czy jestem wolna? Czy jestem...w domu?

Nie znam odpowiedzi na te pytania. Wiem tylko jedno: gdy jestem w Polsce, tęsknię za Nowym Jorkiem tak bardzo, jak będąc w Nowym Jorku – tęsknię za Polską.

Więc... gdzie jest mój dom?

Już mniej w tegorocznych opowiadaniach polonijnych Polski ze wspomnień dziadków i pradziadków. Dominują w nich – pozytywne nastawienie do świata, wiedzy, dążenie do osiągnięcia własną pracą sukcesu życiowego, przekonanie o własnej wartości i możliwościach. Jest też wzruszająca historia najnowsza o miejscu zamachu World Trade Center w prozie Karoliny Palac – „Miejsce, którego nie ma”. A, powtarzamy to po raz kolejny, nieklamany zachwyt swoim miejscem zamieszkania – Nowym Jorkiem i Los Angeles – mógłby nas – Polaków – czegoś ważnego nauczyć.

Wszystkie, przekonujące nas swoim autentyzmem wiersze i opowiadania zasłużyły na uznanie. Mówimy o tym podczas każdej uroczystości podsumowania konkursu – Najpiękniej piszecie o tym, co sami przeżywaście i co rozumiecie.

Dziękujemy uczestnikom konkursu, że wzruszają nas „trzępotem kruchych słów” w swoich wierszach, że ich „pióro ma białe pole do popisu”, że w niebanalny sposób „zostawiają ślady swojego istnienia”, potrafią i pragną „piórem poznawać siebie”, że „patrzają na świat sercem” i dzielą się z nami „myślami cichszymi od szepotu deszczu”, że „smakiem pachną ich marzenia”, że „nie

boją się marzyć, chociaż marzenia łatwo się tłuką, że potrafią być „poetami dnia powszedniego, budującymi swój „pałac ze szkła” i czują swojej „duszy różne granie”, zastanawiają się „czym pachnie muzyka”, rozdają uśmiechy, a „gdy w głowie wicher oszołomień” – „emigrują do własnego świata”. Gratulujemy z całego serca weny, wyobraźni i talentu.

Gratulujemy i dziękujemy nauczycielom, rodzicom i opiekunom utalentowanych literacko dzieci i młodzieży, sięgających po pióro – by swój świat oswoić, uchwycić, zapisać, poznać. Wiemy bowiem wszyscy, iż literatura dziecięca rozwija się zawsze tam, gdzie są wrażliwi na słowo dorośli.

Spośród kilkunastu propozycji tytułu książki pani Wanda Chotomska wybrała „Portret ze słów”. Jest najbardziej pojemny, uchwycił ideę konkursu i potrzebę Waszego chwytności za pióro. Bo słowem portretujecie siebie i swój świat.

Do zobaczenia za rok.
Piękną Słupską Wiosną.

*W imieniu jurorów i organizatora
Maria Pietryka-Malkiewicz
koordynator konkursu*

*Jolanta Wiśniewska
dyrektor Gimnazjum nr 2 w Słupsku*

Piotr Woźniak

*II Liceum Ogólnokształcące w Sopocie,
klasa III*

Mała poetka

tylko dziewczyna z fletem
w sukience szarej jak habit
potrafi na dworcu
przy akompaniamencie
pospiesznej kakofonii
wydobywać dźwięczne srebro
z kieszeni przechodniów

zbiera na utrzymanie
świętyni codzienności

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

XI Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej

WIELOKULTUROWE POMORZE TRADYCJA ODNALEZIONA

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku zaprasza na **XI Pomorskie Forum Edukacji Regionalnej – Wielokulturowe Pomorze**, które odbędzie się w dniach od 2 czerwca do 5 czerwca 2015 r. w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku oraz w Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie.

Forum odbędzie się pod patronatem Marszałka Województwa Pomorskiego – **Mieczysława Struka**, Pomorskiego Kuratora Oświaty – **Elżbiety Wasilenko**, Prezydenta Miasta Słupska – **Robert Biedronia**, Starosty Powiatu Słupskiego – **Zdzisława Kołodziej-skiego**, Wójta Gminy Kobylnica – **Leszka Kulińskiego** oraz Wójta Gminy Słupsk – **Barbary Dykier**.

Forum stanowi płaszczyznę spotkań, wymiany doświadczeń oraz inspiracji przedstawicieli świata kultury, środowisk naukowych i oświatowych; pasjonatów lokalnych tradycji, dziennikarzy oraz przedstawicieli regionalnych mniejszości narodowych zamieszkujących Pomorze. Coroczne spotkania organizowane w ramach Forum, na trwałe wpisały się w pomorską tradycję upowszechniania dziedzictwa kulturowego i z roku na rok gromadzą coraz liczniejsze rzesze wielopokoleniowych uczestników. Dzięki zróżnicowanemu programowi Forum Edukacji Regionalnej obcują oni z ogólnopolskim dorobkiem w zakresie dziedzictwa narodowego, wzmacniają poczucie własnej tożsamości, jednocześnie uczą się tolerancji, dostrzegają walory różnorodności, otwierają się na potrzeby ludności kaszubskiej, kresowej, ukraińskiej, niemieckiej, romskiej, tatarskiej, żydowskiej, gruzińskiej – mniejszości narodowych Pomorza.

Grażyna Przybylak

*konsultant ds. edukacji międzykulturowej
i humanistycznej w ODN w Słupsku*

CZEŚĆ V godz. 14.00
Z PRZESZŁOŚCIĄ W PRZYSZŁOŚĆ
– REGIONALIZM W EDUKACJI
SZKOLNEJ

Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie
– pobyt w KRAINIE w KRATE

- Wyjazd do Swołowa
- Otwarcie wystaw
  - wystawa kolaży „Szachulec pomorski” – artysta plastyk *Greta Grabowska* – Koszalin
  - wystawa prac artystów, którzy wzięli udział w Pierwszym Ogólnopolskim Plenerze Malarskim Poddąbie 2014
 kurator wystawy *Greta Grabowska*
- Zwiedzanie Muzealnej Zagrody
 oprowadzanie: *Dawid Gonciarz* – etnograf Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku
- Warsztaty etnograficzne dla nauczycieli:
  - tkactwo „Opowieści barwną nitką tkane” – *Magdalena Lesiecka*
  - zielarstwo „Sekrety ziół” – *Mikołaj Radomski*
  - garncarstwo „Z gliny jesteśmy” – *Małgorzata Szczudło*
  - pomorskie potrawy regionalne, wypiek chleba „Pokaż mi co w garnku masz” – *Dawid Gonciarz*
  - „Fleciki, piszczalki, klekotki” zajęcia muzyczno-ruchowe dla najmłodszych – *Joanna Gołofit, Krzysztof Garboliński*
- Podsumowanie seminarium i warsztatów
- Biesiada regionalna – degustacja potraw regionalnych
- Powrót do Słupska

prowadzenie Forum *Grażyna Przybylak*

Wystawy towarzyszące FORUM

PODZIEMIA ZAMKU „ANNA DE CROY”,
 ul. Dominikańska 5

- „Tradycja kresowiaków” – międzynarodowa wystawa – Klub Plastyka *im. Stefana Morawskiego*

kurator wystawy *Elżbieta Żołyniak* – Słupski Ośrodek Kultury

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA
WOJEWÓDZKA w SŁUPSKU

ul. Jaracza 18 a

- „Kultura, tradycje, symbole naszego regionu”
 Wystawa zbiorów PBW w Słupsku

***Jolanta Janonis, Dorota Czapiewska*, PBW Słupsk**

- Zestawienie bibliograficzne – Dawnych obyczajów czar – edukacja regionalna, Nasz Region

***Jolanta Janonis, Dorota Czapiewska*, PBW Słupsk**

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

w Słupsku, ul. Grodzka 3

- „Przemijając pozostają... narodziny, życie, śmierć”
 – wystawa w Izbie Pamięci Słupszczan

***Danuta Sroka*, MBP Słupsk**

W ramach FORUM
Słupski Ośrodek Kultury zaprasza

- 01.06.2015, godz. 10.00 i 19.00 Spektakl pt. „Bajarka Marynia i gadający kogucik” – scenariusz i reżyseria *Magdalena Planeta* – Słupski Ośrodek Kultury, ul. B. Gierymskich 1
- 05.06.2015, godz. 19.00 Koncert: *Grażyna Auguścik* i trzy zespoły – Wielkie Wydarzenie Muzyczne „Orchester – Inspired by Lutosławski” – Słupski Inkubator Przedsiębiorczości PARR, ul. Portowa

W trakcie FORUM
Targi Książki Regionalistycznej

PODZIEMIA ZAMKU „ANNA DE CROY”

Książki promują:

- Muzeum Pomorza Środkowego,
- Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku,
- Instytut Kaszubski,
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie,
- Wydawnictwo LenArt,
- Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku,
- Wydawnictwo Region.

KSIĄŻKI CZASOPISMA MULTIMEDIA

Biblioteką ODN poleca...

Dzieci i młodzież w niegościnnym świecie. Zagrożenia rozwojowe i społeczne.

Jest to praca zbiorowa, poświęcona przygotowaniu dzieci i młodzieży do dorosłego życia. Ostateczny kształt nadała jej redaktorka tomu, profesor Ewa Wysocka z Uniwersytetu Śląskiego. Jej tytuł może wydawać się nieco szokujący, ale książka jest próbą spojrzenia na młodego człowieka w kontekście rozwojowym i społecznym, na tle problemów, z którymi młodzież spotyka się na co dzień. Przedmiotem poznania nie jest jednostka ani grupa, ale człowiek z człowiekiem, czyli nauczyciel, przygotowujący dzieci i młodzieży do przyszłego życia – edukacja dla jutra, jak to we wstępie określiła Ewa Wysocka. Książka ta ma w założeniu prezentować zagrożenia, z jakimi może spotkać się młodzież w swoim rozwoju oraz wskazać nauczycielom i wychowawcom kierunki wspomagania dzieci i młodzieży.

Grocholoa K.: Houston, mamy problem.

Czytelnicy z pewnością będą zaskoczeni, gdyż bestsellerowa pisarska bohaterem swej najnowszej książki uczyniła... mężczyznę! Jest to pełna przygód, zaskakująca powieść – jak zwykle utrzymana w błyskotliwym, pełnym humoru stylu – która nie tylko z pewnością podbije serce dotychczasowych czytelniczek Katarzyny Grocholi, ale ma szansę zdobyć nowych fanów – także wśród mężczyzn. Bohaterem powieści jest Jeremiasz, sympatyczny i błyskotliwy trzydziestodwulatek, który znalazł się na tzw. życiowym zakręcie. Jest piekielnie zdolnym operatorem filmowym, ale okazał się zbyt prawy i bezkompromisowy, by zrobić karierę w filmie. Nie ma pracy, przedzie więc cienko, a kredyt za mieszkanie spłacać trzeba. Bo przecież nie może mieszkać z matką, która ciągle wtrąca się w jego życie. Jeremiasz wie dużo o kobietach, ba! wie o nich wszystko, a może nawet więcej, bo gdzie się obróci, tam jakaś pani – a to matka, a to sąsiadka z piętra, a to córka sąsiadki, a to Zmora, mieszkająca piętro niżej, a to kumpela, z którą można pogadać jak z najlepszym przyjacielem. A wszystkie od niego czegoś żądają i każda sprawi mu jakąś niespodziankę.

Wielość obszarów we współczesnej pedagogice specjalnej.

Publikacja powstała dzięki naukowej debacie, badaniom i refleksji, dotyczącej rozwoju pedagogiki specjalnej i jej subdyscyplin oraz uwarunkowań tego rozwoju (polityczne, społeczne, rozwój nauk humanistycznych, medycznych, społecznych, elektronicznych i informatycznych). Przedstawia różnorodne koncepcje i wielość obszarów istotnych dla teorii i praktyki współczesnej pedagogiki specjalnej.

Człowiek w kontekstach kulturowych i historycznych.

Pytanie o człowieka oraz jego kulturowo-historyczną rzeczywistość jest ciągle aktualne. Dokonujące się współcześnie przemiany w sposobie rozumienia człowieka, gorące spory moralne i aksjologiczne, przekształcenia w kulturze i organizmach politycznych, żywe dyskusje na temat sensu i prawidłowości historii (nie tylko w kontekstach teoretycznych, lecz także praktycznych), gwałtownie narastający zasób wiedzy w naukach szczegółowych, wyłaniające się obecnie konflikty między cywilizacjami, spory wokół charakteru i waloryzacji procesów globalizacyjnych – fenomeny, które dowodzą, że pytanie o człowieka oraz jego kulturowo-historyczną rzeczywistość jest ciągle aktualne. Doświadczamy tego zwłaszcza w takich czasach, które są wypełnione gruntownymi przemianami i transformacjami, więc właśnie w takich czasach.

Atkinson K.: Zagadki przeszłości.

Mroczna i zabawna, genialnie napisana powieść detektywistyczna. Bohaterem jest były policjant, a obecnie prywatny detektyw Jackson Brodie. Powrócił on w kolejnych trzech powieściach, które zostaną wkrótce wydane w tej samej Czarnej Serii przez Wydawnictwo Czarna Owca, a wszystkie książki z tą postacią zostały zaadoptowane dla BBC do serialu pod tytułem „Case Histories”. Brodie to typowy powieściowy detektyw – nieszczęśliwy samotnik, z rozwalonym życiem rodzinnym z wielkimi planami na czas emerytury. Wyróżniają go brak zepsucia moralnego i pewnego rodzaju niezaradność życiowa. Nie sposób mu za to odmówić odwagi, umiejętności rozmowy czy wreszcie intuicji i umiejętności koncentracji. Podobnie jak w innych książkach, sposób pisania Kate Atkinson charakteryzuje inteligencja, dowcip, subtelna charakterystyka postaci i zaskakujące wątki.

Wybrała: Grażyna Wieczorek
konsultant ds. informacji pedagogicznej
i wydawnictw w ODN w Słupsku

Przedział literac(t)ki

Myślę, więc czytam

Albert Einstein powiedział: „jeśli chcecie, by wasze dzieci były inteligentne, czytajcie im bajki, jeśli chcecie by były bardziej inteligentne, czytajcie im więcej bajek”. To są słowa współtwórcy korpuskularno-falowej teorii światła, genialnego Alberta Einsteina, autora także innych, bardziej znanych powszechnie teorii z zakresu nauk ścisłych, a także autora mnóstwa humanistycznych myśli. W Roku Matematyki ciekawie jest zacytować akurat jego myśl, tak sądzę. Tym bardziej, że bardzo się z nią zgadzam.

Któż z rodziców nie chciałby mieć inteligentnych i bardziej inteligentnych dzieci? Psychologowie mówią, że książki pobudzają rozwój mózgu, uczą myślenia, rozwijają wyobraźnię, mowę i emocjonalność naszego dziecka.

Niemowleta podobno woła słuchać na początku wysokich dźwięków, stąd tak dobrze reagują na głos matki. Małemu dziecku znane bajki i wierszyki dają tak potrzebne mu poczucie bezpieczeństwa. Czytając dziecku i z dzieckiem opiekunowie budują z nim wyjątkowe i wyjątkowo ważne relacje bliskości. Wszystko to truizmy – tak to prawda, więcej ich nie przytoczę. Każde wydawnictwo popularne, popularno-naukowe, nie mówiąc o naukowych, skierowane do matki małego dziecka, oprócz porad, dotyczących opieki, przekazuje rady, dotyczące wpływu na pozytywny rozwój psychiki małego dziecka, a wśród tych porad zawsze jest zalecenie częstego czytania. Czytania dziecku, czytania z dzieckiem, czytania bajek... i jeszcze więcej bajek.

Zachęcając do czytania, nie przytoczę już więcej argumentów psychologów. Posłużę się teraz nazwiskami. Ewa Chotomska, Barbara Ciwoniuk, Barbara Gawryluk, Barbara Kosmowska, Jolanta Nitkowska-Węglarz, Daniel Odija i Michał Rusinek. Czyli plejada znakomitych nazwisk literatów, którzy za chwilę stworzą Pomorską Wiosnę Literacką. I swoimi słowami spróbują przekonać rodziców, czyli dorosłych Pomorzanie i przyszłych rodziców, czyli młodych Pomorzanie, że warto, że dobrze, że cudownie jest sięgać po książkę i czytać. I pewnie podpowiedzą też, po jakie książki sięgać ?.

Wszystko to w ramach XXII Pomorskiej Wiosny Literackiej, która w tym roku zaplanowana została na majowe dni, od 18 do 22 maja. W tym czasie odbyły się spotkania autorskie w kilkudziesięciu placówkach oświatowych Słupska i regionu pomorskiego, a kilkaset dzieciaków, młodzieży, wielu dorosłych, tych przekonanych i nieprzekonanych o wartości zagłądania do książek,

miało okazję utwierdzić się lub wreszcie przekonać, że cenne i jak bardzo cenne jest czytanie, i wszystko, co z nim związane. A więc ćwiczenie wyobraźni, wzbogacanie słownictwa, przeżywanie i kontrolowanie emocji, zdobywanie wiedzy itp.

Sami wyjątkowi byli nasi literaccy goście. Znani z twórczości dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Poznani, z okazji wizyty w Słupsku, w czasie minionych wydarzeń literackich, które Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku organizuje razem ze Stowarzyszeniem Edukacyjnym „Volumin” od ponad dwudziestu lat. Byli też literaci, których udało się nam zaprosić po raz pierwszy.

Barbara Gawryluk, która z całej swojej aktywności, najbardziej lubi spotkania z młodymi czytelnikami i ciągle nie może się zdecydować, czy bardziej być dziennikarką, pisarką czy tłumaczką, bo wszystko jest dla niej jednakową pasją.

Barbara Ciwoniuk, która od kiedy pamięta, uwielbiała książki, a od kilku lat nie tylko je czyta, ale i pisze, szczególnie dla młodzieży, gdyż ta grupa czytelników wydaje jej się najbardziej wrażliwa i najciekawsza.

Michał Rusinek, który pisze książki, wiersze, felietony, teksty piosenek, tłumaczy literaturę i wyklada na UJ, prowadzi fundację im. Wisławy Szymborskiej i wiele lat był jej sekretarzem. Niezmiernie ciekawa postać, podobnie jak pozostali goście Pomorskiej Wiosny Literackiej, których poznali już mieszkańcy regionu pomorskiego, bo już ich odwiedzali z opowiadaniem o swojej twórczości i o twórczości w ogólności.

Barbara Kosmowska, Jolanta Nitkowska-Węglarz, Daniel Odija, Ewa Chotomska – szczególnie ulubieni literaci, których współpracujące z nami placówki oświatowe z ogromną przyjemnością, ale i poczuciem misji promocji czytelnictwa i troski o piękne słowa, i inteligencję swoich podopiecznych, do siebie zapraszają.

Dla potrzeb felietonu, którego tytuł czystym, ale sympatycznym przypadkiem związał się z podróżami, ale też dlatego, że tak na pewno jest, pokuszę się teraz o parafrazę słów Einsteina: jeśli chcecie, by wasze dzieci były ciekawe świata, wsiądźcie do pociągu i pokażcie im kawałek świata... Ale też czytajcie im bajki. Albo może przede wszystkim: CZYTAJCIE IM BAJKI ... bo przecież: „Myślę, więc czytam” (i odwrotnie!).

Agata Szklarkowska

dyrektor

*Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Słupsku*

Projekt Kultura Na Widoku

Fundacja Legalna Kultura działa w obszarze upowszechniania kultury i promocji świadomego uczestnictwa w kulturze. Promuje korzystanie z legalnych źródeł kultury, integruje środowiska twórców i odbiorców, kształtuje poczucie odpowiedzialności za kulturę w cyfrowej rzeczywistości. Działania Legalnej Kultury wspierają ambasadorzy i przyjaciele w osobach artystów oraz ludzi kultury, a także patroni medialni. Projekty LK czynnie wspiera ponad 70 artystów, a działania Fundacji popiera ponad 400 twórców.

Fundacja od 3 lat prowadzi z powodzeniem Edukacyjną Kampanię Społeczną Legalna Kultura, finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Polski Instytut Sztuki Filmowej. Kolejnym etapem realizacji celów strategicznych Fundacji jest projekt Kultura Na Widoku.

Kultura Na Widoku to multimedialny projekt z zakresu upowszechniania kultury, który daje dostęp do kultury w cyfrowym wydaniu – z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Przedsięwzięcie dosłownie i w przenośni wychodzi naprzeciw współczesnemu odbiorcy. Są to uliczne i wirtualne biblioteki: filmy, muzyka, gry i książki do wyboru, ustawione w centralnych punktach miast, a także plakaty upowszechniające to działania na terenie całej Polski. Akcja ma na ułatwić dostęp do kultury i przyczynia się do wzrostu uczestnictwa społeczeństwa w kulturze w ogóle.

Projekt został objęty Patronatem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego. Realizowany jest przy współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej oraz Narodowego Centrum Kultury.

W tym roku odwiedzimy: Warszawę, Kraków, Bochnię, Wrocław, Łódź, Poznań, Gdynię, Płock, Zieloną Górę, Szczecin, Kostrzyn nad Odrą, Słupsk, Kołobrzeg, Gorzów Wielkopolski, Kraków, Krynice Zdrój, Oświęcim, Zakopane, Katowice, Opole, Lublin, Rzeszów, Kazimierz Dolny nad Wisłą, Elk, Zamość, Giżycko, Mrągowo, Gdańsk, Bydgoszcz, Gdynię, Sopot, Koszalin.

Ale dzięki dystrybucji 30 000 plakatów dotrzemy również do małych miejscowości z utrudnionym dostępem do kultury.

Równie ważna jest strona www.kulturanawidoku.pl, gdzie znajdują Państwo wszystkie utwory dostępne na regałach i...niespodzianki :)

Kultura Na Widoku

Legalna Kultura – Legalne Źródła

Legalna Kultura to kampania pozytywna, integruje środowiska twórców i odbiorców kultury. Kształtuje poczucie odpowiedzialności za kulturę w cyfrowej rzeczywistości, promuje korzystanie z legalnych źródeł kultury. Dlatego jednym z priorytetów projektu jest tworzenie **Bazy Legalnych Źródeł**. Baza legalnych źródeł to miejsce, gdzie prezentujemy serwisy, które udostępniają zasoby kulturalne z poszanowaniem praw twórców. Znajdują się tutaj zarówno serwisy komercyjne, jak i te, które gromadzą zasoby oparte na wolnych licencjach.

Legalna Kultura działania kieruje do wszystkich, tych którzy nie przywiązują jeszcze wagi do tego, w jaki sposób korzystają z kultury, a także do tych którym na kulturze po prostu zależy. Bo niezależnie od tego, co nas dzieli, może nas połączyć wspólny cel – wsparcie artystów i ich twórczości.

Małgorzata Sztabnik, Szkoła Podstawowa nr 10 w Słupsku, klasa III

Oliwia

Była sobie kiedyś dziewczynka. Miała na imię Oliwia. Chodziła do klasy 2 c. Brakowało jej przyjaciół. Była bardzo smutna i traciła wiarę w to, że znajdzie kiedyś przyjaciółkę. Na przerwach nikt nie chciał się z nią bawić. Dwie dziewczynki w klasie ją przezywały. Pomimo wielu uwag do dzienniczka za przezywanie Oliwii one nadal były niemiłe. Jedyną sympatyczną osobą była jej sąsiadka Kaja. Kaja miała rude, kręcone, długie włosy i zielone oczy. Była starsza od Oliwii. Chodziła już do gimnazjum. Miała 14 lat. Obok Kai mieszkała Daria. Daria chodziła do klasy z Oliwią. Była najgorsza w klasie, ale popularna, każdy ją uwielbiał. Na każdej przerwie przezywała Oliwkę i nigdy jej nie przepraszała.

Naszedł sobotni, czerwcowy poranek. Za tydzień zaczynały się wakacje. Oliwia miała plany na wakacje i chciała o nich opowiedzieć Kai. Rodzice się zgodzili. Oliwia szybko zjadła śniadanie i włożyła buty. Natychmiast pobiegła do koleżanki. Jednak okazało się, że Kaja jest chora. Smutna Oliwka weszła do pokoju koleżanki i zmartwiła się jej wyglądem.

– Kaju, co się stało? Dlaczego jesteś smutna? – zapytała rozczerwona Oliwia i łzy napłynęły jej do oczu.

– Mam raka, Oliwko. To białaczka. Wkrótce odejdę do nieba – odpowiedziała Kaja, cała blada.

– O nie!!! Nie pozwolę ci na to! Bez Ciebie i ja nie przeżyję! – pisnęła przerażona Oliwia.

I zaczęła płakać. Niestety, nie mogła na to nic a nic poradzić. Kaja była chora. A była taka kochana, opowiadała jej bajki, jak miała 5 lat. Najlepsza koleżanka na świecie.

– Czy mogę coś dla ciebie zrobić, jakoś ci pomóc? – zapytała Oliwia.

– Nie wiem... A teraz możesz już iść, Oliwio? Muszę wypocząć – poprosiła wyczerpana koleżanka.

– Idę, dla chorej wszystko. Pa, pa, Kaju, do widzenia!

Wróciła do domu przerażona i słaba. Przed furtką zobaczyła tę okropną Darię. Oliwia uciekała, ile sił w nogach! W ostatniej chwili wbiegła do domu, gdzie czekał na nią obiad. Po posiłku zwykle grała w grę pt. „Tajemnica Kaliny”. Tym razem nie miała ochoty. Myślała o Kai. Po raz pierwszy widziała koleżankę w takim stanie, smutną i chorą. Dlaczego zachorowała? Tak bardzo się martwiła o nią. Następnego dnia nie zobaczyła przyjaciółki w kościele. Zawsze na powitanie dawały sobie „piątkę”. Teraz była w domu i prawie wcale nie wstawała z łóżka. Po mszy zawsze szły razem do domu. Dziś Oliwia szła sama. Zapłakana, bo bez swojej najbliższej koleżanki. Zawsze Kaja ją podprowadzała do domu. Dzisiaj szła sama i smutna.

– Czy życie takie musi być? – spytała sama siebie.

– Dlaczego Kaja ma raka? Zapłakana zasnęła.

Naszedł dzień zakończenia roku. Oliwia odebrała świadectwo z wzorowym zachowaniem i samymi pochwałami. Była zadowolona z siebie i szczęśliwa aż do momentu, kiedy przypomniała sobie przyjaciółce. Postanowiła ją odwiedzić. Zapukała do jej drzwi i poprosiła mamę koleżanki, aby mogła z nią porozmawiać. Oliwia zobaczyła, że Kaja z trudem wchodzi na taras. Była bardzo blada i miała sine usta. A jeszcze tak niedawno Kaja była taka piękna i radosna.

– Tak się cieszę, że mnie odwiedziłaś Oliwio. Wszyscy już o mnie zapomnieli. Od dawna nie piszę nic na facebooku ani na gadu gadu, więc przestałam istnieć dla moich koleżanek.

Kaja chciała podać Oliwii talerzyk z ciastkami, wstała i nagle upadła na ziemię. Jak to się stało? Czy to już koniec? Okazało się, że zemdlą! Oliwia odetchnęła z ulgą.

– Kaja! Kaja, żyjesz! Ojej! Jej!! Kaja żyje, Kaja żyje! – krzyknęła Oliwia i pomogła jej wstać.

– Oliwia! Dziękuję! Zemdląłam, ale dziękuję, że nie uciekłaś ode mnie!

Koleżanki przytuliły się do siebie.

– Oliwio, jestem bardzo słaba. Z Wami było mi dobrze, ale widzę już Boga i Jezusa, jest piękne niebo – powiedziała dziewczynka. – Pan Jezus mówi, że czas na mnie.

– Co Ty mówisz? Jeszcze wszystko będzie dobrze.

Mama dziewczynki poprosiła, aby Oliwia odwiedziła ją następnego dnia, teraz chora musi wypocząć...

Oliwii zostały tylko wspomnienia. Pamięta bitwę na śnieżki co zimę. Pamięta zrywanie z nią kwiatków co wiosnę. Pamięta pyszne z nią lody co lato. Pamięta obrzucanie się liśćmi co jesień. Ale to już było i nie powróci. Oliwia zapisała w pamiętniku:

Czwartek, 4 grudnia 2014 r.

Śmierć Kai

Zmarła wczesnym rankiem. Jutro idę na pogrzeb przyjaciółki. Bardzo smutna ogłaszam, iż zamykam pamiętnik DO KOŃCA SWEGO ŻYCIA! To był pamiętnik przyjaźni. Pisałam go tylko z Kają.

Oliwia

PS Tęsknię za Kają.

***

Wakacje szybko minęły i trzeba było wrócić do szkoły. Nie chciała tego, bała się Darii. Okazało się jednak, że Daria mieszka teraz w Warszawie. Jej rodzice rozwiedli się i musiała się wyprowadzić. Na miejsce Darii pojawiła się ja. Zaprzyjaźniłam się z Oliwią, a że inni mnie polubili, to polubili też Oliwię. Daria w nowej szkole nie miała prawdziwych przyjaciół. Obie z Oliwią byłyśmy bardzo szczęśliwe w naszej przyjaźni. A Daria? Nikt już o niej nie pamięta!

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Joanna Piotrowska, Publiczne Gimnazjum w Bądkowie, klasa II

Z pamiętnika euroseniorki

Kolejna łza spłynęła po policzku Natalii. Żał mieszał się z rozczarowaniem na samą siebie. Jeszcze raz czytała pamiętnik swej ukochanej babci i wyrzucała sobie goizm.

– Jak mogłam – szeptała – jak mogłam żyć tak zapatrzona w siebie, swoje potrzeby, pragnienia. Wszyscy, nie tylko ja, udawaliśmy, że troszczymy się o babcię. Wielka mi troska – na odległość.

Znowu zerknęła w zapiski babci, chociaż znała je już niemal na pamięć:

2 lipca 2012 r.

Zostałam sama... Wiedziałam, że ten dzień nadejdzie, lecz nie spodziewałam się, że będzie mi aż tak ciężko... Gdzie nie spojrzę, wszędzie widzę moje wnuki. Przez rok opiekowałam się nimi, przez rok zaciskałam pasa, żeby tylko im niczego nie brakowało, przez rok wierzyłam, że moja córka z zięciem wrócą z Anglii, będzie lżej, radośniej. Tak tęskniłam za Iwonką, tak wyczekiwałam jej powrotu. Kiedy wreszcie pojawiła się u mnie, zrozumiałam, że wkrótce zostanę sama jak palec.

– Tam zupełnie inaczej się żyje, łatwiej – stwierdziła. Dla dzieci lepiej będzie, gdy zamieszkają w Anglii. Natalia właśnie zdała maturę, Michał skończył gimnazjum. Wyjadą więc ze mną. Rozumiesz nas mamo?

Cóż miałam powiedzieć. Rozumiem ich, żalu nie mam, tylko serce mnie boli...

24 grudnia 2012 r.

Właśnie wróciłam ze spaceru. Musiałam wyjść z mieszkania, nie mogłam już znieść tej pustki w sercu, tej tęsknoty za bliskimi. Mieli przyjechać na święta, lecz coś im wypadło. Złożyli mi życzenia przez skype'a. Nasza rozmowa była krótka i jakaś sztuczna. Te uśmiechy, które nie dosięgały oczu, ten błędzący gdzieś pusto wzrok, ten tekst życzeń jakby wyrecytowany, zdawkowa rozmowa o niczym. Oni udawali, że żałują, ja udawałam, że nic się nie stało. Gdy zamknęłam laptop, nawet nie mogłam rozplakać się. Coś we mnie pękło. Wybiegłam z mieszkania gnana rozpaczą. Uspokoiliam się dopiero na ulicy. Miasto tak pięknie wygląda... Oświetlone sklepy, promienne twarze przechodniów, śmiechy dzieci. Tylko nieliczni ludzie wyglądali jak ja. Szli niepewnie, zamyśleni, smutni. Przygotowałam wieszak wigilijny... tyle pustych miejsc przy rodzinnym stole... tyle słów niewypowie-

dzianych, tyle wspomnień... i ja... rozmawiająca sama ze sobą. Bóg się rodzi, moja nadzieja umiera...

4 marca 2013 r.

Od tygodnia źle się czuję. To chyba coś z krążeniem. Mam coraz większe problemy z chodzeniem. Czasami proszę sąsiadów o zakupy, niekiedy zamawiam przez internet. Mam 72 lata i musiałam się tego nauczyć. Stara baba serfuje w sieci. Takie czasy... Różne choroby mnie dręczą, ale najbardziej dobija samotność i ten strach, że gdy coś się stanie, nikt tego nie zauważy. Z moimi bliskimi rozmawiam coraz rzadziej, bo Iwonka bierze dodatkowe prace, a wnuki mają tam już swoich nowych znajomych... Internet daje dziś tyle możliwości, ale przez skype'a nikt nie pomoże mi ugotować obiadu, przynieść leki.

18 kwietnia 2013 r.

Dzisiaj wróciłam ze szpitala... Mieszkanie, jak zwykle zresztą, powitało mnie pustką. Tak trudno przyzwyczaić się do ciszy czterech ścian, gdy jeszcze niedawno było tu tak głośno. Bliskim nic nie powiedziałam, bo co by to zmieniło. Gdy źle się czułam, do szpitala musiałam pojechać taksówką, bowiem sąsiedzi byli w pracy. Poprosiłam nawet taksówkarza, by pomógł mi wnieść torbę do izby przyjęć, ale odmówił.

– Rodzina jest od pomagania – pouczał mnie.

– Ale ona jest daleko – powtarzałam jak zużyta płyta – jest daleko.

Jakże zazdrościłam innym pacjentkom, których odwiedzały dzieci i wnuki. Tyle radości wносиły do naszej sali. Obok mnie leżała pani Krysia, też taka eurosierota 70 plus. Mieszka sama na wsi i też nie może się przyzwyczaić do życia w pojedynkę.

– Czasami nie chce mi się nawet zasnąć łóżka – zwierzała mi się. – Powinnam się cieszyć, bo dzieci w Anglii żyją dobrze. Mają ładne mieszkanie, coraz lepiej zarabiają. Przesyłają mi pieniądze, są dla mnie bardzo dobre, ale brakuje mi towarzystwa. Sąsiedzi żartują sobie ze mnie, że zaczepiam przed furtką każdego przechodnia, a tak po prawdzie, to potrzebuję żywego słowa. Czasami, jak mnie coś zacznie ścisnąć w dołku, to nie potrafię sobie z tym poradzić. Taki smutek czuję. Zostałam sama jak palec. Sąsiedzi pomagają mi, jak tylko mogą, ale każdy ma swoje sprawy...

Pani Kryścia wyszła ze szpitala wcześniej ode mnie. Dzwoniła do mnie codziennie, moi bliscy ani razu.

8 czerwca 2013 r.

Od miesiąca już nie wychodzę z mieszkania. Nie mam sił, brakuje mi chęci do życia. Taki stary kłopot ze mnie. Mój Anioł Stróż przysłał mi jednak promyk nadziei. Codziennie odwiedza mnie młoda dziewczyna, rówieśniczka Natalii, Karolina. Przynosi mi zakupy, wnosi śmieci, a przede wszystkim lubi słuchać. Nazywa mnie przyszywaną babcią, a ja ją iskierką rozświetlającą mój mrok. Kiedy wychodzi ode mnie, moje mieszkanie staje się puste, a mnie znowu ogarniają czarne myśli. Boże! Daj mi siłę, spraw, bym nie poddawała się słabości. Gdybym była poetką, powiedziałabym, że:

„Samotność
to zamknięcie w pustym domu,
w ciszy czterech ścian,
to wcielenie się w niespokojny wiatr,
który podróżuje sam,
to bycie samemu na wyspie,
pośrodku niespełnionych snów.”

Nie mam wielkich marzeń, pragnę jedynie ujrzeć
swych bliskich, pragnę ich uśmiechu,
pragnę ich przytulić...

Ostatniego zdania Natalia nie mogła odczytać. Pismo było jakieś rozmazane, jakby zroszone łzami. W ustach jej zaschło, krtań miała ściśniętą, wrzucenie chwyciło ją za serce i trzymało w swych objęciach, zaś w uszach brzmiało echo słów Karoliny, przyszywanej wnuczki babci:

– Są rzeczy ważne i ważniejsze. Nie można wybierać łatwiejszego życia kosztem zostawienia starych, samotnych ludzi. Oni przedwcześnie odchodzą tu ze zgryzoty. Dzieci jakoś nie zabierają ich do „lepszego świata”, tłumacząc się, że nie przesadza się starych drzew. Ja zrozumiałam to zbyt późno, nie zdążyłam powiedzieć swej babci, jak bardzo ją kocham, jak wiele jej zawdzięczam... Ty możesz zdążyć.

Nagłą ciszę przerwał dźwięk telefonu. Natalia chwyciła komórkę, wzięła głęboki oddech i krzyknęła: „Słucham!”

– Pani babcia odzyskała przytomność – usłyszała głos znajomej pielęgniarki.

– Dziękuję! Zaraz... zaraz zjawię się w szpitalu – wykrztusiła, po czym odłożyła na biurko telefon i oszołomiona powtarzała w myślach: „Dzięki Ci, Boże! Jeszcze zdążę... jeszcze mogę tyle zmienić...”

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

Magdalena Sobierajska

Gimnazjum nr 3 w Słupsku,

klasa II

Ciebie

Słońce ciebie wyświeciło
Księżyc wysrebrzył
Wróbel ciebie wyćwierkał
Wiatr wyszumiał
Kwiat wypachnił
Słowo wystowię
Cisza wymilczała
Pióro wypisało
A serce wybiło

[Uklęknię przed krzyżem...]

Uklęknię przed krzyżem
Do modlitwy ręce ułożę
Ugnę kolana o zmroku
I powiem kilka słów
Które łzy rodzą w mym oku
A ty Mój Boże
Nie zapomnij o mnie
Nie przestawaj mnie kochać
Nikt prócz Ciebie mi nie pomoże
Kiedy nocą będę szlochać

Z tomu „Portret ze słów”, Słupsk 2015

ZE ZBIORÓW PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ W SŁUPSKU

** TO WARTO PRZECZYTAĆ **

„Psychologiczne aspekty dwujęzyczności”. Red. Ida Kurcz Niniejszy zbiór tekstów, pod redakcją prof. Idy Kurcz, ma na celu pokazanie głównych trendów w literaturze psychologicznej, dotyczących problematyki dwujęzyczności. Ukazuje związek dwujęzyczności z innymi kompetencjami człowieka, przedstawia jej wpływ na rozwój poznawczy, odpowiada na pytanie, w jaki sposób umysł dwujęzyczny przetwarza informacje i na czym polega transfer międzyjęzyczny, oraz prezentuje wybrane badania psychologiczne nad dwujęzycznością. Studenci psychologii, lingwistyki stosowanej, socjologii, logopedii, pedagogiki, a także nauczyciele języków obcych znajdą w tym tomie cenne źródło wiedzy o procesach psychologicznych i psycholingwistycznych towarzyszących uczeniu się języka obcego.

Korczyński Stanisław „Stres w pracy zawodowej nauczyciela” Czym jest stres? Stałym elementem życia codziennego, od wczesnej młodości – nawet dziecięctwa – do późnej starości. Ta „światowa epidemia współczesnych czasów”, jak określiło zjawisko ONZ, przypadła w szczególności nauczycielom, jako grupie zawodowej, żyjącej w ciągłym stanie podwyższonej gotowości. Stres w pracy nauczyciela płynie z rozmaitych źródeł: psychicznych, umysłowych, emocjonalnych, a nawet fizycznych – sami pedagodzy obserwują jego działanie i zgubne skutki, z którymi zmagają się na co dzień, bez wsparcia ze strony społeczeństwa (co więcej: opinia społeczna, a raczej rządzące nią stereotypy, to kolejny czynnik stresogenny). I chociaż stres zawodowy pedagogów stał się przedmiotem dociekań naukowych już w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku, to polska bibliografia przedmiotu pozostaje wyjątkowo szczupła. Lukę tę znakomicie uzupełnia publikacja Stanisława Korczyńskiego, oparta na przesłankach metodologicznych, wykorzystująca współczesne teorie stresu i badania własne.

Wybór i opracowanie:

Dorota Czapiewska

Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PBW w Słupsku

Dobre praktyki nauczycielskie

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku zaprasza nauczycieli przedmiotów humanistycznych i przyrodniczych do dzielenia się opracowanymi materiałami dydaktycznymi w nowo utworzonej **bazie dobrych praktyk nauczycielskich**.

PBW we współpracy z Pedagogiczną Biblioteką Wojewódzką w Gdańsku zostały zobligowane w ramach Roczego Planu Realizacji Regionalnego Programu Strategicznego „Aktywni Pomorzanie” w 2015 r. do budowy bazy dobrych praktyk nauczycielskich. Baza online utworzona jest w celu wymiany doświadczeń w zakresie rozwijania uzdolnień uczniów w obszarze nauk przyrodniczych i humanistycznych. Zapraszamy nauczycieli do dzielenia się materiałami dydaktycznymi.

** TEMATYCZNE ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE ****na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku****DZIECKO MAŁE, MŁODSZE****WYDAWNICTWA CIĄGŁE**

- Aktywność poznawcza dziecka / Andrzejewska Jolanta // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 7, s.5-9
- Dziecięce emocje. Wywiad z psychologiem Anną Kałubą-Korczak / Kapela Agata // Głos Pedagogiczny. - 2014, nr 60, s.8-11
- Dziecięce emocje. Z Anna Kałubą-Korczak rozmawia Agata Klimaszewska // Życie Szkoły. - 2014, nr 11, s.4-7
- Kiedy milczenie nie jest złotem / Kujawska A., Szczęsna B., Tomczak M. // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 11, s.16-19
- Mały buntownik / Kordzińska-Grabowska Anna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2015, nr 1, s.50-55
- Negatywne czynniki środowiskowe a rozwój dziecka / Idkowiak Karolina, Szczepaniak Joanna // Remedium. - 2014, nr 6, s.8-10
- Osobowość dziecka w pytaniach i odpowiedziach / Urbańska-Bulas Monika // Bliżej Przedszkola. - 2014, nr 2, s.20-23
- Po co dzieciom własne zdanie? / Stańczyk Małgorzata // Bliżej Przedszkola. - 2014, nr 4, s.14-15
- Program Terapii Ręki szansą na kompensowanie deficytów w obrębie małej motoryki u dzieci / Muroń Ewa // Informator Oświatowy. - 2014, nr 1, s.46-48
- Rozwój kontroli hamowania w okresie wczesnego i średniego dzieciństwa oraz jej znaczenie w przewidywaniu powodzenia szkolnego / Filipiak Sara, Stencel Marcin // Szkoła Specjalna. - 2014, nr 2, s.85-97
- Stymulacja kompetencji wizualnych / Ogonowska Agnieszka // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 6, s.18-22
- Tornister rozwojowy, czyli potrzeby przedszkolaka / Matejczuk Joanna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 8, s.5-9
- Wczesne relacje i dobre więzi - warunki rozwoju dziecka / Gołaska Paulina // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 8, s.18-22
- Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka.[wkładka] / Płachetka Justyna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 7, s.1-2
- Wychować geniusza?! / Jodko Aleksandra, Salwa Aleksandra // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 3, s.54-57

- Za dużo na małej głowie... dziecko przestymulowane w przedszkolu / Kordzińska-Grabowska Anna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 11, s.5-8

WYDAWNICTWA ZWARTE

- Mikler-Chwastek Anna. Co dzień bardziej samodzielne : program wspomagania rozwoju małych dzieci w zakresie samoobsługi : dla terapeutów, nauczycieli i rodziców. - Gdańsk : Harmonia Universalis, 2013. - 88 s.
- Cousins Lynn. Jak kształtować zachowania małych dzieci : wskazówki dla nauczycieli / przekł. Jolanta Bartosik. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2014. - 211 s.
- Waloszek Danuta. Między przedszkolem a szkołą : rozważania o gotowości dzieci do podjęcia nauki w szkole. - Warszawa : Wydawnictwo Akademickie Żak, 2014. - 394 s.
- Hüther Gerald, Hauser Uli. Wszystkie dzieci są zdolne : jak marnujemy wrodzone talenty / przeł. Andrzej Lipiński. - Słupsk : Wydawnictwo Dobra Literatura, 2014. - 204 s.
- Mikler-Chwastek Anna. Wychowanie i wspieranie rozwoju małych dzieci : dwulatk - program dla przedszkolnych grup żłobkowych, żłobków, klubów dziecięcych i domów. - Warszawa : Difin, 2013. - 146 s.
- Siegel Daniel J., Bryson Tina Payne. Zintegrowany mózg - zintegrowane dziecko : 12 rewolucyjnych strategii kształtujących umysł twojego dziecka. - Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2013. - 208 s.

INNOWACYJNE NAUCZANIE**WYDAWNICTWA CIĄGŁE**

- Czy to działa? Yeees! [Whole-Brain-Teaching - uczenie się całym ciałem] / Kopf Wiesława // Głos Nauczycielski. - 2014, nr 5, s.17
- Metody nauczania przyrody. Adaptacja innowacji - JIGSAW i trójkąt / Piróg Danuta, Leja Konrad // Geografia w Szkole. - 2012, nr 6, s.4-6
- Metody nauczania przyrody. Adaptacja innowacji. Cz. 1. [metoda linii biograficznej] / Piróg Danuta, Leja Konrad // Geografia w Szkole. - 2012, nr 3, s.4-8
- Mobilna edukacja w szkole? [Biblioteka Centrum Informacji nr 2] / Luberd Michał // Biblioteka w Szkole. - 2014, nr 5, s.22

- Nietypowy sposób na atrakcyjne lekcje / Ostrowska Jolanta // Gazeta Szkolna. - 2010, nr 4, s.10-11
- Tworzenie gier jako innowacyjna metoda nauczania / Bilska Agnieszka // Meritum. - 2013, nr 2, s.35
- Batalia o poprawę jakości kształcenia / Urbanek Bogdan // Nowa Szkoła. - 2013, nr 1, s.18-28
- Czas na innowacje / Denst-Sadura Aleksandra // Głos Nauczycielski. - 2013, nr 34, s.16
- Człowiek innowacyjny celem współczesnej edukacji / Kremień Wasyl // Ruch Pedagogiczny. - 2014, nr 1, s.109-120
- Dlaczego warto szukać innowacji w edukacji? część I / Jankowska Anna // Bliżej Przedszkola. - 2014, nr 12, s.12-15
- Innowacje pedagogiczne / Bruski Jan // Wychowawca. - 2014, nr 11, s.24-25
- Innowacje pedagogiczne w projektach gimnazjalnych i międzynarodowej współpracy / Pioterek Grażyna // Informator Oświatowy. - 2014, nr 4, s.22
- Innowacje społeczne w obszarze Edukacja i szkolnictwo wyższe / Pietrzyk Dariusz // Fizyka w Szkole. - 2014, nr 1, s.39-41
- Innowacyjne formy nauczania / Kaleta Włodzimierz // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 12, s.18-19
- Metoda odwróconej lekcji / Stańczyk Małgorzata // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 1, s.42-45
- Metody, które wspomagają naukę / Humięcka Beata // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 1, s.46-50
- Nauczyciele i innowacje /// Przegląd Oświatowy. - 2013, nr 18, s.14-15
- Nowoczesna edukacja najmłodszych - wymiana doświadczeń. Spotkanie w Kobylnicy / Wild Jan // Informator Oświatowy. - 2014, nr 1, s.59-60
- myśleniu dywergencyjnym u dzieci w wieku szkolnym / Molińska Marta // Remedium. - 2014, nr 2, s.26-27

WYDAWNICTWA ZWARTE

- Czetwertyńska Grażyna. Akcja społeczna "Szkoła z klasą" jako strategia zmiany szkoły polskiej : plany, oczekiwania, reakcje. - Warszawa : Grupa Wydawnicza Bookmark, 2013. - 302 s.
- E-nauczyciel przyrody : innowacyjna strategia nauczania i uczenia się przedmiotów przyrodniczych z wykorzystaniem multimediów / Anna Basińska [et al.]. - Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 2013. - 167 s.
- Gribble David. Edukacja w wolności : w poszukiwaniu idealnego systemu kształcenia / tł. Zofia Grudzińska. - Kraków : "Impuls", 2005. - 355 s.
- Istota uczenia się : wykorzystanie wyników badań w praktyce / red. Hanna Dumont, David Istance, Francisco Benavides. - Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2013. - 513 s.
- Goźlińska Elżbieta. Nie lekcje lecz zajęcia edukacyjne. - Wwa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 2004. - 40 s.
- Przyborowska Beata. Pedagogika innowacyjności: między teorią a praktyką. - Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2013. - 304 s.
- Szkoła w nurcie koncepcji, badań i doświadczeń / zespół red. Mirosława Żurawska, Agnieszka Łukasik. - Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 2008. - 231 s.
- Figiel Monika. Szkoły autorskie w Polsce : realizacje edukacyjnych utopii. - Kraków : "Impuls", 2001. - 304 s.
- Szczepańska Mariola. Sztuka działań innowacyjnych: program autorski, metoda projektów, metoda gier dydaktycznych, metoda symulacyjna. - Słupsk : "Grawiopol", 2004. - 105 s.

Wybór i opracowanie i opracowanie:

Wioletta Pająk

Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PWB w Słupsku

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 2/15 ISSN 1505-0904

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Dorota Iwanowicz, Jerzy Paczkowski, Iwona Poźniak, Bożena Żuk

WSPÓŁPRACA: Dorota Czapiewska, Irena Czyż, Irena Drozd, Krzysztof Goliszek, Władysława Hanuszewicz, Tamara Anna Kropiowska, Małgorzata Lipińska, Maciej Maraszkiewicz, Ewa Misiewicz, Ryszard Ochociński, Wioletta Pająk, Agata Szklarkowska, Marzena Tuliszcza, Maria Grażyna Wieczorek, Elżbieta Wild, Mateusz Weiland, Dorota Werbińska, Marek Wróblewski

SKŁAD KOMPUTEROWY: Dorota Iwanowicz, Grzegorz Szuleta **KOREKTA:** Iwona Poźniak, Maria Grażyna Wieczorek

WYKONANIE TECHNICZNE: Małgorzata Kamińska, Anna Sobczyk **OKŁADKA:** Drukarnia BOXPOL

WYDAWCA: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4a, tel/fax sekretariat: 59 842-35-67, centrala: 59 842-34-62, redakcja: 59 842-42-18; www.odn.slupsk.pl; e-mail: wydawnictwo@odn.slupsk.pl; kursy@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl **NAKLAD:** 300 egz.

Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy dostarczać na nośnikach elektronicznych lub e-mailem: wydawnictwo@odn.slupsk.pl Numer zamknięto 13.05.2015 r.